

Görüş:

Para biriktiren
ipli kredi kartı!

*Garanti

BONUS CARD

Alsak alsak birikenle ne alsak?

Genel Yayın Yönetmeni'nin notu:

Kıbrıs'a içinden bakmak

Türkiye'de 30'lu yaşlarını geride bırakan herkes, Kıbrıs sorununun varlığını bilerek büyüdü. Tıpkı, Türkiye'nin yine aynı dönemde tanıştığı yüksek enflasyon gibi... Bu iki sorun yanyana bazen birinin, bazen diğerinin etkisi artarak, kimi zaman da ikisi üst üste gelerek yaşanan siyasi ya da ekonomik krizleri derinleştirdi. Yüksek enflasyon, toplumun yaşamını çok sarstığı için toplumda her zaman yakıcı önemde kabul edilse de, Kıbrıs sorunu daha çok siyasetin sorunu gibi algılandığı için, toplum gözünde ilk beş sorundan biri sayılmadı.

Bu yüzden de, toplum enflasyon sorununun çözümsüz kalmasına gösterdiği tepkiyi hiç bir zaman Kıbrıs sorununa yöneltmedi. Siyasetçinin çözeceği bir sorun olarak baktı.

Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında askeri alanda sağlanan başarının ekonomik yaşama yansıtılamaması, Türk toplumunun kendi sorunlarını çözmede istekli ve kararlı olmak yerine çözümleri, Türkiye'nin kararına bırakması, sadece Kuzey Kıbrıs'ı uluslararası hukukun dışında bırakmakla kalmadı, Türkiye'nin dış politikasını da ipotek altına aldı.

AB ile tam üyelik görüşmeleri hız kazanmışken, Rum kesiminin de tam üyeliğinin söz konusu olması, Kuzey Kıbrıs'ın bütün sorunlarını Türkiye'nin sorunlarına dönüştürdü. Çünkü AB, Türkiye'yi ve Kıbrıs'ı üye olarak istese de bu sorunları topluluk ortamına ithal etmiyor. Şimdi sorun, çözüme çok yaklaştı. Daha doğrusu, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de, Rum tarafı da çözüm konusunda daha istekli ve kararlı olmak, karşılıklı olarak taviz vermek zorunda olduklarını en çok hissettikleri noktaya geldiler.

GÖRÜŞ, tam da bu noktada Kıbrıs sorununa ve tartışılan çözümlere biraz içerden bakmak istedi. Tümüyle Kıbrıs'a ayırdığımız bu sayıda, Kıbrıs Türk toplumunun fikir ve işadamlarıyla, politikacısıyla ve sokaktaki vatandaşının gözüyle soruna nasıl baktığını irdelemeye çalıştık.

KKTC Cumhurbaşkanı Müsteşarı Ergün Olgun, yeni başlayan Denктаş-Klerides görüşmelerinde geline noktaıı değerlendirirken Kıbrıs'ı nasıl bir gelecek bekliyor sorusunu yanıtlıyor. Toplumcu Kurtuluş Partisi milletvekili Mustafa Akıncı bu yeni fırsatın son fırsat olduğu vurgusuyla çözüm önerileri sıralıyor. Kıbrıslı gazeteci Hasan Hastürer, Denктаş ve Klerides'in yaşam biçimlerine ilişkin ayrıntıları, birbirleriyle kesişen noktalarını ya da farklılıklarını gözlemlerini de katarak aktarıyor. Adalıların günlük hayatları, alışkanlıkları, sorunları Kıbrıslı gazeteci Hasan Erçakıca'nın yazı konusu iken, araştırmacı Muharrem Faiz ise, AB'ne giriş biçimi ve çözüm beklentileri konusunda yapılan alan araştırmasını yorumluyor ve böylece Adalıların birinci ağızdan istekleri dile gelmiş oluyor.

KKTC'de durum böyleyken Kıbrıs Rum toplumunda yaşanan değişimin, Enosis'ten Federal Kıbrıs'a uzanan çizginin izlerini ise Kıbrıs Üniversitesi öğretim üyesi Yard. Doç. Niyazi Kızılyürek aktarıyor. Milliyet Gazetesi dış politika yazarı gazeteci Sami Kohen ise tam 47 yılı bulan Kıbrıs anılarını ve izlenimlerini Görüş okuyucuları ile paylaşıyor. Kıbrıslı Türk şairlerinin hüznü ve barış ağırlıklı şiirlerinden örnekleri ise Sarı Sayfa'da bulacaksınız.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle,

Saygılarımla
Dr. Haluk Tükel

ŞUBAT - MART 2002

İÇİNDEKİLER

GÖRÜŞ AÇISI 1

Yayın Yönetmeninin Notu: Dr. Haluk Tükel

GÖSTERGE 4-5

Krizler, uygulanan programın yumuşak karnının bankacılık sektörü olduğunu ortaya çıkardı. Ekonomik göstergeler, yaşanmakta olan krizin etkisiyle borçlarını geri ödeyemez hale gelen reel sektöre, borçların yeniden yapılandırılması yoluyla destek verilmesi gerektiğine işaret ediyor.

GÖRÜŞ 6-7

Tuncay Özilhan, özel sektörün, kurumsal yönetimin; şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk gibi ilkelerine ihtiyacının altını çizerken, aynı ilkelerin kamuda da geçerli olması gerektiğini vurguluyor.

KIBRIS / ÖZEL SAYI

Kıbrıs sorunu AB ile birlikte tekrar gündeme geldi.

Bu kez yıllardır atılmayan bir adım atıldı. İki toplum lideri; Denktaş ve Klerides yüz yüze görüşmelere başladılar. Bu görüşmeler doğrultusunda toplumda, 2002 yılının Kıbrıs yılı olacağı ve bir çözüm bulunacağı ümidi ön plana çıkmış durumda.

28 yıldır süregelen bu belirsiz ortamdan en çok etkilenen kesimlerden biri de iş çevreleri ve yatırımcılar oldu. Kıbrıs Ticaret Odası Başkanı Ali Erel ve KTTC İşadamları Derneği Başkanı Salih Çeliker'in verdiği bilgiler iş çevrelerinin bulunduğu zor durumu açıkça gözler önüne seriyor.

10-14

Cumhurbaşkanlığı Müsteşarı Ergün Olgun, Kıbrıs'ı nasıl bir gelecek bekliyor sorusunun yanıtını tartışıyor. Olgun, yüz yüze görüşme sürecindeki son gelişmeleri de aktarıyor.

16-21

Toplumcu Kurtuluş Partisi Milletvekili Mustafa Akıncı, bu fırsatın son fırsat olabileceğini söyleyerek AB olasılıklarını ve gerçekçi hedefleri karşılaşıyor.

22-25

Emekli Büyükelçi Ecmel Barutçu ise, sorunun çözümü için yapılan çalışmalarda kilometre taşı oluşturan aşamaları ele alırken özellikle Avrupa Birliği sürecinin başından beri nasıl geliştiğini örnekleriyle anlatıyor.

26-31

Fotoğraflar:

- Kuzey Kıbrıs Albümü
- Nesa Basın Yayın Organizasyonu
- Turistik Kıbrıs Dergisi

Yönetim:

TÜSİAD: Meşrutiyet Caddesi 74, Tepebaşı 80050, İSTANBUL Tel: (0212) 249 54 48-249 07 23

• TÜSİAD Adına Sahibi: Tuncay Özilhan

• Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür: Haluk Tükel • Genel Yayın Yönetmeni Yardımcısı: Ümit İzmen

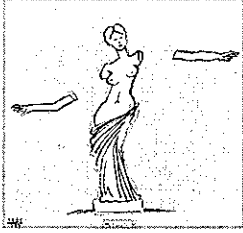
• Yayın Kurulu: Tuncay Özilhan, Sinan Tara, Ümit İzmen, Necla Zarakol

Görüş; TÜSİAD'ın iki ayda bir çıkan yayın organıdır. Görüş'te yayınlanan tüm yazılar, açıkça yazı metninde belirtilmedikçe kuruluşun resmi görüşünü belirtmez. İmzalı yazılarda belirtilen görüşler sadece sözkonusu yazarların fikirlerini ifade eder.

Görüş: Şubat-Mart 2002
Kapak: Tan Oral

- 32-35 Türk ve Rum toplumlarının liderleri Denktaş ve Klerides, Kıbrıs'ın unutulmaz aktörleri olarak daha şimdiden tarihteki yerlerini aldılar. Peki bu iki lider kim, nasıl yaşarlar, alışkanlıkları nelerdir, yaşamları boyunca yolları nasıl keşitti ve gelecekte beklenenleri bundan sonra ne? Kıbrıslı gazeteci Hasan Hastürer iki liderin portresini yazıyor.
- 36-39 Ada halkı ne istiyor, nasıl bir çözümden yanalar, AB'nin yararları ve zararları ne olabilir gibi soruların yanıtı yol gösterici nitelikte. Kıbrıs Toplumsal Araştırmalar ve Eğitim Danışmanı Muharrem Faiz'in yapmış olduğu alan araştırması bu soruların yanıtını veriyor.
- 40-46 Kıbrıslıların alışkanlıkları, çalışma koşulları, eğlenceleri, yedikleri-içtikleri kısaca günlük yaşamlarını ise Turistik Kıbrıs Dergisi'nden gazeteci Hasan Erçakıca aktarıyor.
- 48-52 Dış politika yazarı gazeteci Sami Kohen ilk olarak 1955 yılında henüz çiçeği burnunda bir gazeteci iken Londra'daki Kıbrıs Konferansı'nı izleyerek bu süreçte dahil olmuş. Ve o günden bugüne biriktirdiği izlenimlerini Görüş sayfalarına taşıyor.
- 54-57 Niyazi Kızılyürek Kıbrıs Rum toplumundaki değişimi, Enosis'ten Federal Kıbrıs anlayışına uzanan çizgiyi ele alıyor.
- 58-64 Kıbrıs'ta uzun yıllar görev yapan Emekli Orgeneral Kemal Yavuz makalesinde, Kıbrıs'ın dünya coğrafyası ve siyasi tarih açısından konumlanışını geçmiş ve gelecek açısından değerlendiriyor.
- 66-75 Tarafların gözüyle Kıbrıs tezlerini ise ilgili uluslararası belge veya görüşlere de yer vererek aktaran araştırmacı Yakup Beriş'in yaptığı derleme, bir belge niteliği taşıyor.
- 76-77 **K İ T A P**
Bir şiir antolojisi, bir izlenim kitabı, bir makaleler derlemesi, bir de Kıbrıs yazarlarından oluşan Kıbrıs kitapları...
- 798-80 **S A R I S A Y F A**
Kıbrıslı Türk şairlerin ortak paydalarından biri de barış teması. Şiirlerden örnekler, Sarı Sayfa'da.

Y a y ı n :

- **Yazı Kurulu:** Necla Zarakol, Hülya Demir **Görsel Yönetmen:** Kayahan Karaoğlu
- **Prodüksiyon:** Zarakol İletişim Hizmetleri Tel: (0212) 217 29 99 (Pbx) Faks: (0212) 217 31 40 e-mail: gorus@ixir.com
- **Basım:** İyi İşler Matbaacılık Ltd. Şti. Çobançeşme Cad. No.14 Kağıthane İSTANBUL Tel: (0212) 294 23 31
- **Reklam ve Halkla İlişkiler:** P.M. Reklamcılık Ltd.Şti. Genel Müdür: Gülbün Erduran, Genel Müdür Yardımcısı: Sevda Çoban Tel: (0212) 513 84 60-61/Faks: (0212) 513 84 63
- **Abone başvuruları:** ABONET Tel: (0212) 222 72 06 Faks: (0212) 222 27 10 e-mail: abonetw@abonet.net, www.abonet.net **Abone Dağıtım:** Aktif Dağıtım

Geleceğe dönüş

Kasım ve Şubat aylarında yaşanan krizler, uygulanan Makroekonomik Uyum Programı'nın yumuşak karnının bankacılık sektörü olduğunu ortaya çıkarmıştır. TL'nin aşırı değerlendirildiği, yurtiçi kredi genişlemesinin ciddi boyutlara ulaştığı ve bilançolarda aktif-pasif uyumsuzluğunun arttığı bir ortamda etkin bir düzenleyici ve denetleyici kurulun eksikliği, oluşan balonun piyasa tarafından düzeltilmesine neden olmuştur. Bu düzeltmenin maliyeti ise sektörün boyutlarını aşmış tüm ekonomiyi etkisi altına almıştır. Uygulanan sabit kur politikasının etkisiyle, Türk bankacılık sisteminin Şubat krizine 15.2 milyar dolarlık rekor seviyedeki açık pozisyonla yakalanması, yaşanan hızlı devalüasyonun etkisini büyüttü. Yıl boyunca devam eden olumsuz ekonomik koşullar, Eylül 2001 itibarıyla 2000 yıl sonuna göre, banka aktiflerinin dolar bazında %28 oranında düşmesine, banka karlarının ise dolar bazında %55 oranında azalmasına yol açmıştır.

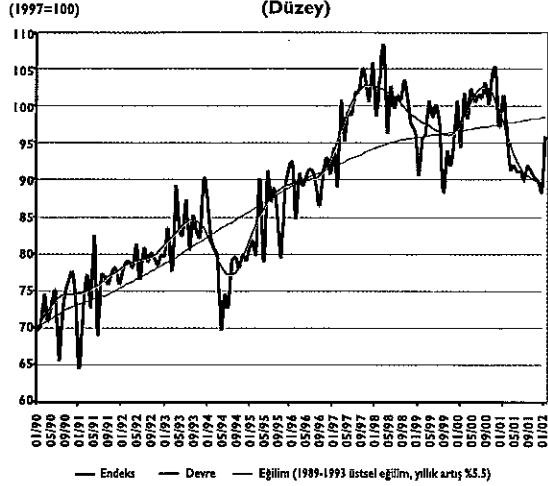
2001 yılı Mayıs ayında uygulanmaya konan, 19.3 milyar dolarlık kredi içeren üç yıllık "Güçlü Ekonomiye Geçiş" programı, bir önceki programın yapısal reform sürecini devam ettirmeyi amaçlamış, borç sarmalından çıkılması için belirlenen kamu sektörü reformların yanı sıra, ekonominin krizlere karşı hassas yapısını güçlendirmek amacıyla bankacılık sektörü reformuna ağırlık vermiş ve dalgalı kur politikasına geçilmiştir. İlk etapta sorunlu bankalar sistem dışına çıkarılıp TMSF kapsamına alınmıştır. Birikmiş görev zararlarından dolayı sağlıklı çalışmayan ve sistemde asimetri yaratan kamu bankalarının ve TMSF kapsamındaki bankaların borçlanma gereklerinin azaltılarak güçlendirilmesi amacıyla 45.3 katrilyon TL tutarında kaynak aktarılmıştır. Yapısı güçlendirilen TMSF kapsamındaki bankaların satılması veya tasfiye edilmesine karar verilirken, kamu bankalarının ise birleşmeler yoluyla küçültmesi ve özelleştirilmesi benimsenmiş ve belirlenen takvime göre çalışmalara hız verilmiştir. Bankacılık reformunun ikinci ayağı olarak, sistemde kalan, yaşanmakta olan krizin etkisiyle sermayeleri eriyen ve aktif kalitesi büyük ölçekli bozulan özel bankaların, yeniden yapılandırılarak güçlendirilmesi yer almıştır. Bu çerçevede, özel bankaların sermaye yeterlilik oranlarının en az %9 oranına taşınması amacıyla finansal yeniden yapılandırma programı altında, bankalara kaynak aktarılması hedeflenmiştir.

2001 yılında yaşadığımız devalüasyon ve rekor seviyedeki ekonomik daralma, kişi başına milli geliri 10-15 yıl önceki seviyelere indirmiştir. 2002 yılına, harcanabilir gelir önemli derecede azalmış, işsizlik oranı tarihi seviyelere

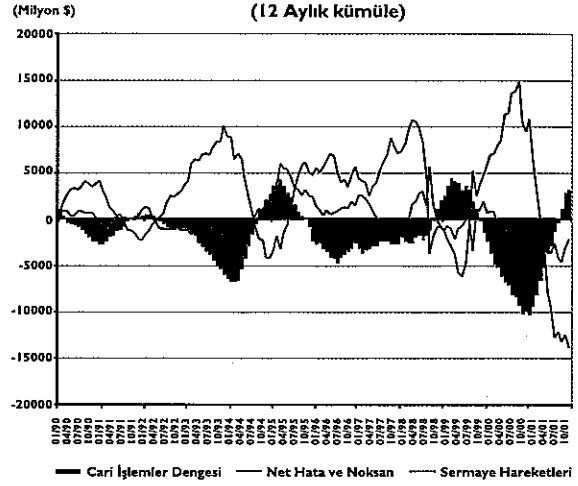
yükselmiş, firmaların işletme sermayeleri erimiş, banka aktifleri ve karları önemli bir şekilde daralmış olarak girilmiştir. 2001 yılında yeniden yapılanma sürecinde olan bankacılık sektörü, kamu bankaları başta olmak üzere, risklerini azaltma yoluna gitmiş, TL kredi hacmi kamu ve özel bankalarda reel bazda sırasıyla %58 ve %42 azalmıştır. 2001 yılı sonunda yaşanan terörist olayların ardından ihracat pazarlarımızda yaygınlaşan durgunluk ve TL'nin Amerikan dolarına karşı hızlı bir değer kazanma trendine girmesi ihracatta yönelik büyümeyi engellemektedir.

Şubat 2002 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren 16 milyar dolar IMF kredisi içeren üç yıllık yeni Stand-by anlaşması, bankacılık reformunun hızla sonuçlandırılmasına ve vergi değişiklikleri dahil olmak üzere kamu sektörü reformunun tamamlanmasına büyük önem vermektedir. Eski programın yapısal reformları daha detaylandırılarak kuvvetlendirilmiş ve kısa dönemde kamunun borç sarmalından çıkması amacıyla sıkı para ve maliye politikası benimsenmiştir. Yoğun yapısal reform programının hayata geçirilebilmesi için, kararlılığın yanı sıra siyasi ve toplumsal destek gerekmektedir. Dolayısıyla, krizlerden zarar gören geniş toplumsal kesimlerin desteğinin alınabilmesi için ekonominin yeniden büyüme trendine girmesi gerekmektedir. Ocak ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %3.1 azalan sanayi üretimi, daralmanın durduğu yönündeki beklentileri ivmelendirmiştir. Diğer yandan, Şubat ayında TEFİ'de %2.6 ve TÜFE'de %1.8 ile piyasa beklentilerinin oldukça altında gerçekleşen enflasyon rakamları, özellikle 0.7 civarında artan özel imalat fiyatları, ekonomik daralmanın sürdüğü yönünde ciddi sinyaller vermektedir. Ekonomik ve politik istikrarın korunabilmesi amacıyla büyük önem taşıyan ekonomik büyümeye geçiş, ancak güçlenmiş bankacılık sektörünün üretici ve tüketicilere yeniden kredi açması yolu ile sağlanabilecektir. Orta ve uzun vadeli büyümenin kaynağı olan yatırımlar açısından da firmaların kaynak sorununa kalıcı çözümler getirilmelidir. Dolayısıyla, İstanbul yaklaşımı gibi, yaşanmakta olan krizin etkisiyle borçlarını geri ödeyemez hale gelen reel sektöre, borçların yeniden yapılandırılması suretiyle destek verilmesi büyük önem taşımaktadır. Reel sektöre gerekli olan kaynağın bankacılık kesimi tarafından sağlanabilmesi ve kredi hacminin genişleyebilmesi için bankacılık reformu çerçevesinde sağlanacak desteğin cazip hale getirilmesi ve sektörün karlılığının artırılması gerekliliği unutulmamalıdır.

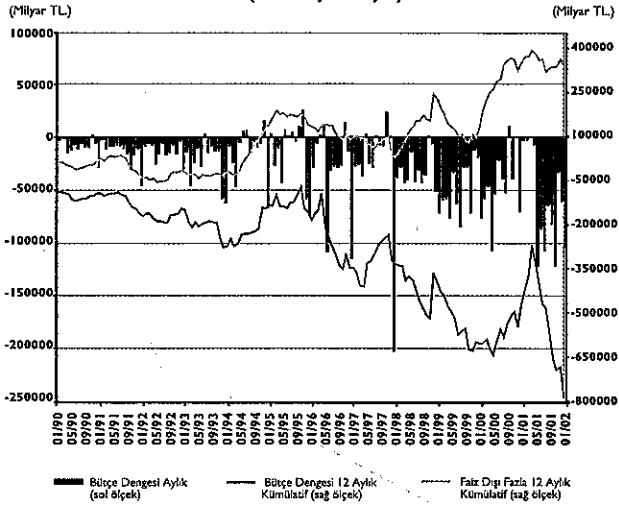
MEVSİMSELLİKTEN ARINDIRILMIŞ İMALAT SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

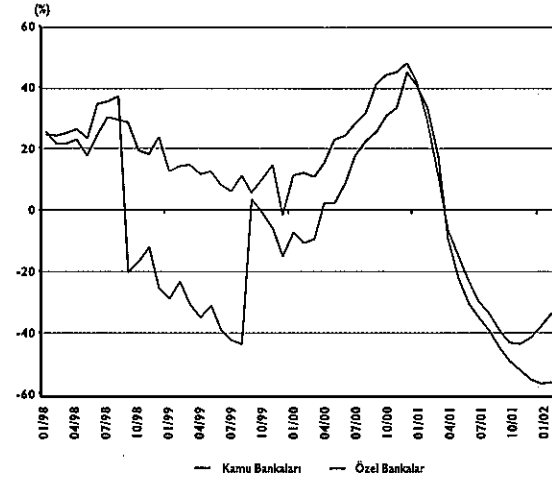
CARİ İŞLEMLER DENGESİ, SERMAYE HAREKETLERİ VE NET HATA VE NOKSAN

AYLAR İTİBARIYLA KONSOLİDE BÜTÇE (1994 Fiyatlarıyla)

MEVDUAT BANKALARI KREDİLERİ (Yıllık reel artış %)

Özel sektörün ihtiyacı:

Kurumsal yönetim

Tuncay Özilhan

Türkiye’de kamu kesiminin yeniden yapılanması üzerinde uzun zamandan beri duruluyor. Gerçekten de, yapılan değişikliklerin, kamu yönetimini etkin ve verimli hale getireceği, yolsuzlukların önünü keseceği, kaynak israfını engelleyeceği düşünülecek olursa, kamu reformunun gerekliliği daha iyi anlaşılıyor. Ancak, Türkiye’deki reform sürecini sadece kamu sektörüyle sınırlı tutmak, değişimi sadece kamudan beklemek doğru bir yaklaşım değil.

Bir toplumun bütün kesimleri karşılıklı etkileşim içindedirler. Dolayısıyla, kamu sektörünün çok yetkin olmadığı bir ülkede özel sektörün de iyi performans göstermesi beklenemez. Ancak özel sektörün de kendi iç sorunlarını görmezden gelerek kamudan herhangi bir talepte bulunma hakkına sahip olup olmadığını da sorgulamak durumundayız. Kendi sorunlarını çözememiş bir özel sektör, kamuya attığı bütün sorunlar çözülmüş olsa bile, dünya piyasalarında istediği yere oturabilir mi? Şirketlerin şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk ilkelerine göre yönetilmediği bir ortamda, şirket bilançolarının gerçek durumu yansıtmamasını bekleyebilir miyiz? Bu koşullar altında bankalarımız bu şirketlere nasıl kredi verebilir? Makyajlanmış bilançolar üzerinden verilen kredilerin bankacılık sektörünün şimdi içinde bulunduğu durumda hiç mi payı olmamıştır? Küçük hissedarların haklarının iyi korunmadığı bir ortamda borsa yeteri kadar geliş-

bilir mi? Bu borsaya yabancılar yatırım yapar mı? Bu şirketlere yabancı sermaye ortak olur mu? Gerçeği yansıtmayan bilançolarla vergi gelirlerinin artışı sağlanabilir mi? Şirketleri güçlü olmayan bir ekonominin toplam rekabet gücü ne kadar yükselir?

Türkiye, ciddi bir yeniden yapılanma sürecinden geçiyor. Bu yeniden yapılanmanın ne sadece kamuyla ne de sadece makro konularla sınırlı kalamayacağını görüyoruz. Mutlaka mikro ölçekte de değişim olmak zorunda. Yeniden yapılanma sürecine ayak uyduramayan şirketler, yeni dönemde sahnedeki yerlerini değişime ayak uydurabilenlere terketmek zorunda kalacaklar. Bu değişimin gereklerini ise kurumsal yönetim belirlemektedir.

Kurumsal yönetim son yıllarda, bütün dünyada uygulanan, üzerinde tartışılan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumsal yönetim, şirketlerin şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk ilkeleri etrafında yeniden yapılanmalarını gerektiren ve en genel anlamıyla, kurumları yönlendirme ve icraatın performansını irdeleme sistemi olarak tanımlayabileceğimiz bir sistemdir. Kurumsal yönetim, özellikle 1997 ortalarında başlayan Asya finansal krizinden sonra büyük önem kazanmıştır. Şirketlerin, ellerindeki kaynakları verimsiz bir şekilde kullanmaları ve bunun kurumsal olarak dışarıdan izlenememesi bu ülkelerde krizin boyutlarını büyütüştür. Asya krizi ertesinde, şirketlerde şeffaflık ve hesap verebilirli-

ğin yatırımcı güveni ve genel ekonomik performans üzerindeki önemi, tüm dünyaca kabul gören bir yaklaşım olmaya başlamıştır.

Ülkelerin, ekonomik ve siyasi yapılarının ve hatta kültürlerinin giderek aynılaştığı küreselleşme çağında, makroekonomik politikalar, tek başına, rekabet gücünü sağlamaya yeterli olmuyor. Artık, ülkelerin dünya ticaret ve sermaye akımlarından aldıkları payları büyütebilmeleri için sağlam para ve maliye politikaları oluşturmaları, enflasyonu düşürmeleri, kurlarını istikrara kavuşturmaları ve bütçe açıklarını dengelemeleri yetmiyor. Bu ortamda, şirketlerin yeni uluslararası ekonomi ve ticaret düzenine ayak uydurabilmek için kendi yapılanmalarını güçlendirmeleri önem kazanıyor.

Öte yandan, şirketlerin sadece teknolojik gelişmişlik düzeyini ön plana çıkarmaları artık yeterli olmuyor. Bütün bir toplum yararına faaliyet gösteren şirketler, ait oldukları topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını gözardı eden şirketlerden daha avantajlı konuma gelmeye başlıyor. Geçmişin sadece hissedarları düşünen şirket yapısı, tüm ilgili taraflara karşı sorumlu şirket yapısına dönüşüyor. İyi işletilen kurumlar, iş ahlakının, çevre ve toplumsal değerlerin bilincinde olmanın şirketlerin imajı ve uzun vadeli performansları üzerindeki etkisinin farkındalar. Önümüzdeki dönemde, açıklık ve şeffaflık yaygınlaşacak, çevre ve etik değerler konusunda şirket politikaları gelişecek, insan hakları, kadın-erkek eşitliği, çocuk emeğinin kullanılmasının engellenmesi konusundaki duyarlılıklar standart hale gelecek, en iyi uygulamalar yaygınlaşacak, dış denetim gelişecek. Bu tür şirketler henüz çoğunlukta olmasa da hızla yaygınlaşıyor. Örneğin OECD'nin kurumsal yönetim ilkeleri, bir dizi standart ve yol gösterici ilke geliştirerek daha şimdiden şirket yönetiminde çitayı yükseltiyor. Küreselleşmenin yaygınlaşması, küresel krizlerin domino etkisiyle gelişmiş ve geliş-

mekte olan ülkelerde birçok üretici, tüketici ve yatırımcıyı etkilemesi kurumsal yönetimi de ön plana çıkarıyor.

Türk ekonomisinin sağlam bir yapıya kavuşması için kapsamlı bir ekonomik program uyguladığımız şu dönemde, şirketler kesiminin de bir yenden yapılanmaya ihtiyacı var. Türkiye bu krizi tüm kesimlerin ortak çabasıyla aşacak. Makroekonomik yapımızı güçlendirirken, şirketlerimizin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artması için kurumsal yönetim uygulamalarını gündemimize almak zorundayız. Türk şirketlerinin dünya piyasalarında kendilerini kabul ettirebilmeleri, yabancı şirketlerin Türkiye yatırımlarının önünün açılması, Avrupa Birliği'ne girmeye hazırlanan Türkiye'nin Avrupalı şirketler karşısında rekabetçi olabilmesini sağlamak, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasıyla mümkün olacaktır. Bugüne kadar çok ihmal edilmiş olan kurumsal yönetim konusunun gündeme gelmesinin özel sektördeki yönetim problemlerinin masaya yatırılmasına olumlu katkıları olacağına inanıyoruz.

Kurumsal yönetim ilkeleri, aslında sadece özel sektör şirketlerine yönelik kavramlar olarak algılanmamalıdır. Şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk, yönetim konusunda genel olarak benimsenmesi gerekli olan genel ilkelerdir. Özel sektör kuruluşları kadar kamu yönetiminin de bu ilkeler etrafında yeniden yapılanması gerektiğini düşünüyoruz. Zira kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, AB adaylık sürecine de önemli katkılarda bulunacak bir anlayış değişikliğinin de ifadesidir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri etrafında örgütlenmiş bir kamunun, devlet-vatandaş ilişkilerinin yeniden tanımlanması ihtiyacına cevap verebileceği inancındayız. Bu ilkeler etrafında yeniden yapılanan kamu ve özel sektörleriyle, makroekonomik yapısını istikrara kavuşturmuş bir Türkiye'nin önünde hiçbir engel kalmayacağına inanıyoruz.

Görüş: KKTC'yi ana hatları ile ekonomik açıdan değerlendir misiniz?

Salih Çeliker: Kıbrıs'ta 1974'e kadar hiç iş hayatı yoktu; 74 sonrasında ise gelinen ortamda mecbur olundu ve iş hayatı oluştu. Çok hızlı bir oluşumdu bu ve bir işadamları camiası da doğdu. Bugüne kadar da yeterince gelişemedi. Ama 74 sonrası oluşan ihtiyaç nedeniyle belirli alanlarda bir sermaye birikimi başladı. Bu, bir dönem bavul turizmiyle devam etti. Daha sonraları daha kalıcı alanlara kaydırıldı ve Kıbrıs'ta bugünkü yatırımlar ger-

niliyor ve dolayısıyla bütçe açık veriyor. Aslında yatırıma para harcamayan, savunmaya para harcamayan bir kamu sistemi ve bu hantal düzenin yürütülmesi için bu düzeni kurup bugüne getiren siyasilerin ve bürokratların ısrarları mevcut. Bunun yanında dışa açılma, dış satım, üretim ve pazarlama yer alıyor. Üretim derken hem mal hem hizmet üretimini birlikte düşünmek lazım. Çok fazla mal üretimine girilemeyen ve hizmet üretiminin de çeşitli ambargolar nedeniyle engellendiği bir durum söz konusu. Turizm, tam gelişmemiş daha doğru-

yen normal turiste yer vermediler. Bu arada yüksek öğrenim sektörünün, üniversitelerimizin nispeten başarılı olması olumlu gelişmelerdir. 5 üniversitede 20 bin civarında öğrenci var. Bunun 2 bin tanesi

Kıbrıs Türk Ticaret Odası Başkanı
Ali Erel:

“Çalışan bir ekonomiden bahsetmek mümkün değil”

çekleştirdi. O dönemde Avrupa'nın terk etmeye yöneldiği karma ekonomik sistem modeli uygulandı. Bu uygulama sonrasında KİT'ler yaratıldı. Halen, şu anda 27 KİT Kıbrıs'ta görev yapıyor. Bu KİT'lerin devamında, Türkiye'nin süreç içerisinde KKTC bütçesine yardımları oldu. Bu yardımların bir kısmı yerel siyasilerimiz tarafından kötüye kullanılarak, üretime ya da yatırıma değil, kamudaki istihdamı arttırmaya yönelik çalışmalara kullanıldı. Şu anda çok büyümüş bir kamu düzeni var. Bu düzen kendi kendini besleyemiyor, yerel gelirlerin neredeyse tümü kamu harcamalarına kulla-

su bir istikrara oturtulmamış durumda. (Bunun nedeni de direkt uçuş seferlerinin yapılamamış olması.) Bu arada üretimin dış ülkelere satılması işine başlanırken, bilhassa 90'lardan sonra ciddi ataklarla ihracat engellenmiştir. Geldiğimiz noktada Kıbrıs'ta üretilen hizmetler yani turizm, eğitim ve diğer sektörler, Türkiye'deki halka açık ama Kıbrıs'a gelip de burada bir hareket göremeyen insanlar için Kıbrıs'ta turizm cazip olmaktan çıktı. Kumarhaneler turizm sektörüne büyük darbe vurdu. Çünkü büyük oteller üç günlük kumar turlarına yer vermek için bu amaçla gelme-

yurtdışından. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin Kıbrıs kampüsü olarak görev yapacak altıncı üniversitemiz de inşaat halinde.

Ali Erel: Ekonominin resmini çi-

Hülya D

zeceksek, öncelikle Kıbrıs'ta çalışan bir ekonomiden bahsetmek şu anda mümkün değil. Çünkü, 27 yıldır Türkiye ile çalışan bir ekonomik entegrasyon oluşmadı. Oluşturmayı istiyor muyduk yoksa günü geçir-

ancak şu anda durum maalesef 400 milyon dolar civarında. Kıbrıs'ın Türkiye'den ithalatına karşılık Türkiye ihracatı sadece 18 milyon dolar. Yani orada çok ciddi bir ticaret açığı var. Bu açığı biz, üniversitelerle, bir miktar turistle kapatıyoruz ama kaliteli ve ülkeye ekonomik katkı yapan turist miktarımız çok az. Yani Kıbrıs Türkü'nün ekonomik kapısı şu anda Türkiye olmalıydı ve bunu sağlayan bir ekonomik entegrasyon; ama iki tarafa da yarar sağlayan bir ekonomik entegrasyon olmalıydı. Olmadı. İkinci kapısı, Avrupa olabilirdi. Avrupa 1995'te al-

ve geldiler, peki üretecekleri ürünü kime pazarlayacaklar? KKTC'de üretilen ürün, zaten şu anda biraz önce saydığımız nedenlerden dolayı Türkiye piyasasına, Avrupa piyasasına giremiyor. Çünkü Avrupa'ya girebilmemiz için Kıbrıs şapkasını giymemizi istiyorlar ki biz Kıbrıs Cumhuriyeti şapkasını reddediyoruz. Kendi ülkemiz de tanınmamış olduğundan gelip eninde sonunda 'Kıbrıs meselesi'nin çözümsüzlüğüne dayanıyoruz. Yani Kıbrıs sorunu halledilse biz yarın düzelir miyiz? Hayır. Bizdeki ekonomik kararlar hiçbir zaman ekonomik neden-

KKTC İşadamları Derneği Başkanı
Salih Çeliker:

“Kıbrıs'ta kendi kendine yetebilecek bir toplum oluşturulmalı”

dığı Adalet Divanı Kararları ile o kapıyı da kapattı. Dolayısıyla şimdi Avrupa Birliği'ne bakmamız lazım. Kısaca, şu ana kadar Türkiye kapısı çalışmadı, Avrupa tarafı da çalışmadı. Yatırım yapacak iklim de yok.

Görüş: Bu çerçeveden baktığınızda Türkiye'deki özel sektör neden Kıbrıs'a yatırım yapmadı sizce?

Ali Erel: Bana göre TÜSİAD üyelerinin uluslararası iş ilişkileri var. Avrupa ile ortaklıkları var. Birincisi, tanınmamış bir ülkeye yatırım yapmaları ortaklarından dolayı mümkün değil. İkincisi; yasalar ve iklim yatırıma müsait değil. Üçüncüsü; diyelim ki bunları göz ardı ettiler

lerle alınmıyor siyasi nedenlerle alınıyor. Ekonominin düzelmesi için yeniden yapılanmaya ihtiyaç var ama ekonomide yeniden yapılanma mümkün olması için de siyasette yeniden yapılanma zorunlu. Zaten bu dilemmayı Türkiye ile birlikte yaşıyoruz.

Görüş: Yani özel sektörün aslında yatırım yapmaması - sizin söylediklerinizden yola çıkarak - çok büyük bir sürpriz değil. Saydığımız sorunlar, yatırımcının önünü kapatıyor...

Ali Erel: Mesela bir tuğla fabrikamız var şirket olarak, biz bunu sıfırdan İtalyan teknolojisiyle kendimiz

mek için mi protokolleri yapıyoruz, bu konuda şüphelerim var. Çok ciddi antlaşmalar, protokoller yapıldı karşılıklı iki ülke arasında. Ticaret aşımı geliştirilecek dendi

kurduk. Bazı sektörlerde yatırım yapılabiliriniyor. Ama bu sektörleri iyi seçmeniz gerekiyor. Ben oralıyım, ülkemde yatırım yapmak istiyorum, ülkemden de ayrılmak istemiyorum. Ama bana, Türkiye'de çalışan bir işadamı olsaydınız Kıbrıs'a yatırım yapar mıydınız, diye sorarsanız. Cevabım çok açık; hayır derim. Ne vergi yasalarında hayır var, ne gümrük yasalarında hayır var. Hiç bir tarafı yatırıma müsait değil.

Salih Çeliker: 1998'de TÜSİAD yine Muharrem Kayhan Bey başkanlığında büyük heyetle Kıbrıs'a gelmişti... Bir de 2000 yılı Mayıs ayında Kıbrıs'ta SİAD zirvesinin başkanlar kurulu toplantısını yaptık. O sırada Mustafa Koç'a "yatırım yapmayı düşünüyor musunuz" sorusu sorulmuştu. Mustafa Koç, Kıbrıs'ta bayilerimiz var ve bayilerimizi de çok iyi biliyoruz, her ürünümüz Kıbrıs'ta var demişti. O bile önemli bir konudur. Yani tabii ki yatırımın istihdama harcanması, dış satıma girilmesi veya hizmet sektöründe girilmesi çok iyi olur. Örneğin geçtiğimiz yıl yine Koç'un Kıbrıs'ta marınacılık ile ilgilendiğini, sonradan vazgeçtiğini duyduk. Keşke ilgilenilse keşke sonuçlandırılabilen bir yatırım olsaydı.

Ali Erel: 'Ülkeyi satıyorsunuz yabancı sermayeye' diye bazı tepkiler olmadı değil.

Salih Çeliker: Fakat biz Kıbrıs'ta yaşanacak bir çözüm süreci sonrasında Güney Kıbrıs'taki işadamlarıyla rekabet ortamına girdiğimiz zaman, arkamızda Türkiye'deki ekonominin gücünü hissettiğimiz için

rahat davranıyoruz. Türkiye'deki özel sektör, Türkiye'deki işadamı Kıbrıslı Türk işadamlarının yanında durarak Kıbrıs'ta bir çözüm sonrası çok iyi piyasalar elde edebilir. Bu kadar bedeller ödendikten sonra; Kıbrıs'taki Türk işadamlarının, Türkiye'deki Türk işadamlarından destek alarak, Kıbrıs'taki rekabet ortamına girmeleri çok doğal olmalıdır. İstikrar kazanan bir ülkede Türkiye'li işadamlarının, bilhassa Kıbrıslı Türk işadamları ile ortaklıklar kurarak Kıbrıs'ta yatırım yapmaları beklenecektir. Yapılmalıdır.

Ali Erel: Türkiye'li işadamlardan, özel sektörden bizim beklentimiz; bizim kendi ürünlerimize açamadığımız kapıları belki onlar bize yardım eder ve açarsak bu iyi bir başlangıç olur. O zaman ortada bir yatırım iklimi doğabilir.

Salih Çeliker: Üretilen mallar bazında bu böyle. Bir de hizmet üretimi konusunda Kıbrıs'ta iyi bir potansiyel var. Yani Türkiye'deki büyük şirketler Kıbrıs'a da uçacak havayolu şirketleri oluşturabilir. Kıbrıs'taki turizmin canlanması çok kolay olabilir. Çünkü doğal kaynaklar çok çok müsait ve çok iyi bir insan potansiyeline sahip.

Görüş: Toplam nüfusun 200 bin olduğu söyleniyor. Ne kadarı Kıbrıslı Türk?

Salih Çeliker: Tahmini rakamlar bunlar. 140 -130 bin civarında eski Kıbrıslı Türk. Belki 50-60 bin de sonradan göç etmiş olabilir (74 sonrası göç etmiş olarak ayıramıyoruz). Bizim için bu çok önemli değil. Bizim yakın çevremizde çok sıkı

arkadaşlık yaptığımız ailevi dostluk kurduğumuz arkadaşlarımız var. 74 sonrası gelmiş, 74 sonrası Türkiye'ye göç etmiş çok da büyük Kıbrıslı nüfus var. Benim sınıf arkadaşlarımın çoğu İstanbul'da. Bu nüfus hareketleri bilgi ve kültürel açıdan baktığınızda çok sorun değil. Ama kalifikasyonu az olan insan gelir ve yüksek okul mezunu, kalifikasyonu yüksek insan kaçarsa burada denge bozulur. Rahatsızlık esas burada. Yoksa nüfusun oranının ne olduğu kimsenin umurunda değil. O dengeyi korumak önemli ve Kıbrıs'taki Kıbrıs Türk halkının kendi ailesinden insanlar göç ettikçe insanlar üzüldüğü tabii. Şimdi çocuğunuz Türkiye'de veya İngiltere'de, Amerika'da okuyacak ona gelme diyeceksiniz. Bunu hangi aile isteyerek, bilerek yapar. Hadi biz şanslıyız, bir işimiz var, çocuğumuz yanımıza gelecek. Ama az bir kesim böyle, onun için bu göç olayı, bilhassa beyin göçü bizi bu açıdan rahatsız ediyor.

Görüş: Peki işadamları için de geçerli mi göç? Ne oranda düşünülüyor, ne oranda gerçekleşiyor?

Ali Erel: Yani şu anda kayıt altında değil. Örneğin yakınlarda bir gazete 400 işyeri kapandı diye bir haber vardı. Ama bu rakamın çok çok düşük bir rakam olduğunu düşünüyorum. Benim tahminime göre çok ciddi bir göç var işadamlarında. Birçoğu ödemesi gereken sosyal sigorta, sosyal haklar veya vergisini ödemediği için işyerini kapattı. Bazı kişiler hanımlarını çocuklarını Kıbrıs'ta bırakarak İngiltere'ye gidip orada dikiş makinesinde 3-5 ay çalış-

şıp bir miktar para kazanıp geliyorlar. İkinci kez giderken bu sefer hanımını çocuğunu da beraberinde götürüyor ve artık yerleşiyor. Orada gerçekten erimekteyiz. Hele hele bir sene sonra Kıbrıs Rum tarafı bütün Ada adına Avrupa Birliği'ne girecek ve biz de dışarıda kalacak olursak, tamamıyla ortadan silinecek bu toplum. Süratle almamız gereken tedbirler altı ay sonraya kalırsa çok geç kalınmış olacak. Biz de artık karar verme aşamasındayız; kalıyor muyuz, gidiyor muyuz.

Salih Çeliker: Askeri olarak sınırı tutabilirsiniz ama Kıbrıs'ta hakkında düşüneceğiniz, konuşacağınız bir toplum kalmayacaktır. Türk or-

ral açıdan. Kıbrıs Türk'ü tarihinde belki ilk kez yürüyüş yaptı, miting yaptı, meclisi bastı. Meclisi talan etti ki, meclis veya bizim başka bir örgütümüze yönelik saldırı aklımızdan dahi geçmez. Ama çocuğu tedavi olacak, parası bankada kalmış adamın. Çocuğunu kaybederse adam, ne meclis ne saray dinler. Öyle insan çok var.

Görüş: Bankacılık sisteminin çökmesi ya da zayıflaması ekonomik açıdan sizleri nasıl etkiledi ?

Salih Çeliker: En büyük sorun ve piyasada genel olarak herkesin en büyük sorunu piyasaların daralması, bankalara olan güvensizlik, insanların para harcamadan kaçınma-

sı'nın 100 bin sterlin civarında batan bankalardan birinde mevduatı vardı. İşin garip tarafı da sözkonusu banka, Ticaret Odası eski başkanının bankasıydı.

Salih Çeliker: Maliye Bakanlığı hiç denetleme yapmadı, göz ardı etti, akraba ilişkisi, dost ilişkisi, bu bizdendir ilişkisi ve bu sistem böyle yavaş yavaş gitti. Ama ani atak başlayınca bankalara, bankalar kilitlendi. Kıbrıs'ta şu an çalışan, yerel 25 banka var. Ama giden bankalardan bir tanesinde toplam mevduatın %92'sini banka sahibi kullanıyordu. Oysa yasaya göre bu oran %5'tir.

Görüş: Türkiye'ye her anlamda bağımlı olmak nasıl etkiliyor?

“Kıbrıs'ı mı satalım, AB'den mi vazgeçelim tartışmasına gerek yok... Haklarımızın altını dolduracağız, ihtiyaçlarımızı karşı tarafa anlatacağız ama karşı tarafın ihtiyaçlarını da duyacağız. Bu yeni bir yaklaşım.”

dusundan kimsenin şüphesi yok ama bütün amaç orada toprağı tutmak mı, yoksa toprağı tutarken orada yaşayan bir ulus da önemli mi?

Süreç hızlanalı, kendi işimize nokta koymuyoruz. Yani tüm zamanımızı bu iş alıyor. Bizim derneklerimiz çok profesyonelleşmiş değil ama buna rağmen full time mesai gerektiriyor. Bu da tabii ki canımızın yanmasından dolayı. Bir kere 1999 sonunda bir bankalar krizi yaşandı. Bu bankalar krizi ciddi olarak bir daralma yaptı piyasada, hem işsizlik açısından, hem piyasaya sunulan para açısından, hem de mo-

sı oldu. Elimdeki üç kuruşa da sahip çıkayım düşüncesiyle kaynaklar yurtdışına çıkarıldı. Bir de üzerine 21 Şubat krizi geldi. Piyasa daraldı. Piyasada olan Türk parası aynı ama, alış gücü yarıdan fazla eridi.

Ali Erel: Bankalar konusunda çarpıcı bir iki şeyi bilmemiz lazım. Bizde banka kapatıldı ve kaybeden özel sektör oldu, yani parasını devlete güvenip bankaya yatıranlar. Kıbrıs'ta şu anda aylık 200 sterlin civarında mevduat sahiplerine ödeme yapılıyor. Ama burada kurum ve kuruluşların hesapları tamamıyla kayboldu. Ticaret Oda-

Salih Çeliker: Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından tanınmamış olmakla 27 yıldır aynı şey yaşanıyor. Siz zamana bırakırsanız bu sorunu, başkaları daha aktif olarak sizin beklemediğiniz adımları atabilir. Biz Kıbrıs'ı tanıtmayı denemedik. Kıbrıs'ın bağımsızlığını istemedik, vermedik. Kıbrıs'ın Türkiye'ye bağımlılığını da tam yapamadık. Biz şöyle bir şeyi de savunuyoruz: Türkiye, Kuzey Kıbrıs'la doğru bir ekonomik entegrasyon modelini uygulamalı ve bu ekonomik işbirliği sonucunda, Kıbrıs'ta kendi kendine yetebilecek bir toplum oluşturulmalı. Üreti-

ci bir toplum oluşturulmalı. Bunu da başaramadık. Yani programsız bir gidiş söz konusu.

Ali Erel: Avrupa Birliği takvime bağlanıncaya kadar, bu soruna bakışta çözümsüzlüğün çözüm oluşu kabul gördü. Nasıl olsa zaman içerisinde kabul edilecek dediler ama esas sıkıntı şu anda politikacıların yaşadığı sıkıntı. Avrupa Birliği taraf olmuştur. Gümrük Birliği'yle birlikte takvim çalışmaya başladı. Bana göre Türkiye Gümrük Birliği'ne iyi ki girdi, aksi halde hiçbir zaman rekabet ortamına alıştıramayacaktı. Ancak Gümrük Birliği Belgesi içerisinde Kıbrıs'la görüşmelerin başlatılması da vardı. O dönemde Tansu Çiller ve Murat Karayalçın hükümet ortağı idi. Karayalçın toplantı odasından çıktıklarında dışarıda bir basın toplantısı yaptı ve biz Kıbrıs'la görüşmelere karşıyız dedi. O andan itibaren takvim çalıştı. Görüşmeler, 2002'nin sonunda tamamlanır, 2004'de mevcut üye ülkelerin parlamentolarından onaylanır. Onun için biz sıkıştık şu an.

Görüş: Kıbrıs Planlama Teşkilatı'nın çıkardığı bir rapora göre, Kıbrıs'ta sadece 6 firmada 100'den fazla kişi çalışıyor. Sanayi bu duruma nasıl geldi?

Salih Çeliker: Sanayi yok ki. Daha önce 150 konfeksiyon vardı. Yoğunlukla da 50-100 kişi çalışırdı her birinde. 300-400 kişiye çıkan fabrikalar vardı, belki 5-10 tane. 90 krizi ve Körfez Krizi'nden sonra 95'e kadar 5'e 6'ya indi bunların sayısı. Bunların 3 tanesi aile şirketi, 2 tanesi de İngiltere'de kendi şirketleri olduğu için hala işe devam ede-

bilen bir atölye.

Ali Erel: Geçen gün bir seminerde arkadaşlardan biri, benim şirketim büyük görülebilir ama esasında küçük küçük 5-10 tane şirketin birleşmesinden dolayı bir büyüklük var, demişti. Bizim de mesela birkaç işyerimiz var. Toplam yüzün üzerine geçeriz işletme olarak ama bir noktada bir fabrikada 100'ün üzerinde olan çok az veya hiç yok.

Görüş: Türkiye, Kıbrıs ekonomisini ve sanayisini canlandırmak için 60 milyon dolarlık bir teşvik paketi açıyor. Bunun pozitif bir etkisi olacağını düşünüyor musunuz? Nasıl bir yansıması olacak?

Ali Erel: Bu çok enteresan bir teşvik yasasıdır. 3 sene önce kamuoyunda bu teşvik yasası geçti. 1985'te sona eren bir teşvik yasası vardı, bunun süresi doldu. Yerine de başka bir teşvik yapıldı. Özel sektörün ve kurumlarının baskısı altında teşvik yasası hazırlandı. Bu sefer de eksiklerinin yapılması gerekiyordu. İşlerlik kazanması için eksikleri yapıldı. 1.5 yıl kadar önceydi... Ancak paralar Türkiye'ye ödendi... 60 milyon rakamı doğrudur. 20 milyon doları bizim Kalkınma Bankası'na önerildi. 40 milyon doları da Ankara'da kaldı. 3-5 milyon partililere, eşe dosta dağıtıldı. Geri alınmadı. 4'de 3'ü geri dönmedi. Şimdi kimi suçlayacağımızı biz de şaşırdık. Kontrol ettiği için Ankara'yı mı, üzerine verilen paralar hibe ediliyor, geri dönmüyor diye Kıbrıs Kalkınma Bankası'nı mı?

Salih Çeliker: Şu anda 30 milyon dolar civarında bir kaynak kullanıldı Kıbrıs Kalkınma Bankası'ndan,

geri dönmedi. Herkes boş duruyor ve "çalışmadım, para kazanmadım" diyordu. Bunların birçoğu da gerçekten ekonomik gerileme nedeniyle yatırımını döndüremeyen insanlar. Belki hepsi kötü niyetli değildi ama, kötü niyetliler herkesin damgalanmasını ve sistemin değiştirilmesini sağladı. Bir kesim, '10 tane çok büyük proje Kıbrıs'ı ayağa kaldırır', diyor. Halbuki Kıbrıs'taki bir kesim de 'Kıbrıs'ta şu an olanları canlandıralım, yeni projeye ne gerek var olanları yürütmeye çalışalım' iddiasında bulunuyor. Artık o 20 milyon dolar belki Kıbrıs'taki zorda olanlara yardımcı olacak. Ama 140 milyon dolar 3 yıl içerisinde Kıbrıs'taki 5-10 tane büyük yatırıma gidecek şekilde ayrılmış.

Tabii bu Ankara kaynaklı bu finansman olayı yeni değil. Geçtiğimiz 3-5 yılda Türkiye, Kıbrıs'ta çok ciddi bir altyapı yatırımı yaptı ve yine Kıbrıs'taki eski kamu karnesinin bozuk olması nedeniyle, Türkiye son yıllarda yapmakta olduğu altyapı yatırımlarının tüm ihalelerini Ankara'dan açıyor. Tabii bu iki biçimde yorumlanıyor Kıbrıs'ta. Bir, Kıbrıs'ta karnenin iyi olmaması yüzünden, Kıbrıs'taki kamuya güvenin yitirilmiş olması. İki, Ankara'dan kendi istedikleri müteahhitlere işleri verme niyeti var. Kıbrıslı müteahhitler bu ihalelere katılamıyor bile. Bizim de bütün iddiamız; bu tip Kıbrıs'ta yapılacak altyapı yatırımları, ihaleleri, şartnameleri Türkiye'de hazırlanabilir ancak, ihale Kıbrıs'ta açılmalı, diye düşünüyoruz. Kıbrıs'ta bir veya birkaç müteahhit birleşerek veya Tür-

kiye'deki bazı müteahhitlerle işbirliği yaparak, Kıbrıs'taki bütün altyapı yatırımlarını alır ve verilen bu hibenin, Kıbrıs'ta bir çarpan etkisiyle iş hayatının dönmesine sebep olur. O para orada değerlendirildiği için ekonomi içerisinde bir dönüş sağlar. Yoksa Türkiye'de açılan ihale, Türkiye'deki bir müteahhite verilirse ve bu müteahhit Kıbrıs'a çivisini bile Türkiye'den getirirse, Kıbrıs'ta iş hayatına hiçbir etkisi olmaz. Sadece yatırım kullanımımıza verilir, teşekkür ederiz. Ama bu yatırımların Kıbrıs'taki ekonomiye ivme kazandırması, Kıbrıs'taki uzun vadeli politikalarımız açısından da çok faydalı, Kıbrıs'taki kısa vadede bu-

mutluz hem umutsuzuz. Türkiye'nin yaptıklarının bizim ülkemizde de yapılmaya başlanmış olması şu andaki mutsuzluğu ve umutsuzluğu bir derece ortadan kaldırabilir.

Görüş: Türkiye, bir istikrar paketinin açılması konusunda talepte bulundu. Bu paket ile ilgili görüşlerinizi neler?

Salih Çeliker: 2000 yılı başında bir istikrar paketi ortaya atıldı. Hiç sahiplenilmedi. Ortada kaldı. 2000 yılı ortalarında 2. paket ismiyle ve yoğunlukla Türkiye'de hazırlandığını bildiğimiz ve bize göre çok doğru maddeler içeren 76 maddelik bir paket önerisi geldi. Ekonomik bazda sivil toplum örgütleri olarak,

alınanların işine son verilmesi önerileri vardı.

Mesela kuraklık tazminatı diye bir olay var Kıbrıs'ta. Çiftçilerde bir düşünce vardır. Son 10 yılda 15 yılda gelişmiş bir sistemdir bu. Tarlayı biraz kazarlar, biraz tohum atılır, havaya bakılır. Yağmur yağarsa Allah'tan, yağmazsa devletten, kuraklık parası gelir. Bu rakam geçen yıl 6 trilyona ulaştı ve çiftçiler bunu az buldu. Türkiye'den alınan parayla bu para çiftçilere ödendi. Bunların düzeltileceği söylendi. KİT'lerin ciddi ciddi özelleştirilmesi vardı. Yaz mesailerinin kaldırılması, 13. maaşın kaldırılacağı gibi doğru adımlar vardı. İş hayatının büyütü-

“Askeri olarak sınırı tutabilirsiniz ama Kıbrıs'ta bir toplum kalmayacaktır. Türk ordusundan kimsenin şüphesi yok ama amaç toprağı tutmak mı, yoksa toprağı tutarken orada yaşayan bir ulus da önemli mi?”

nalmış olan halka da çok faydalı.

Ali Erel: Türkiye'de Avrupa Birliği üye çalışmaları çerçevesinde bazı yasalar geçiyor. Örneğin rekabet yasası, tüketicileri koruma yasası ve şu anda gündemde olan ihale yasası. Bunlarla ilgili Kıbrıs'ta çalışma yok. Dolayısıyla mevcut ihale yasası altında yapılan ithalatlarda daima soru işaretleri var. Bunun Avrupa Birliği normlarına göre değiştirilmesi konusunda, Türkiye'de çalışma olmasına rağmen, Kıbrıs'ta o konuda da çok ciddi bir direnç var. Yapmama yolunda bir istek var siyasilere ve bürokratlarda. Biz hem

ciddi katkı koyduk, bu işe ciddi destek verdik. 76 maddenin en az 70'inin hemen uygulamaya başlanmasının çok gerekli olduğunu ve uygulanamayacak veya yanlış gibi görünen maddelerin de süreç içerisinde düzeltilebileceğini ama acilen bu paketin uygulanmaya gerektiğini belirttik.

Bu paketin içerisinde çok radikal ve doğru uygulamalar vardı. Bu paket de uygulanmadı çünkü avantajlar ortadan kaldırılıyordu. Mesela bir eve birden fazla emeklilik girerse vergilendirilmesi, kamudan emekli olup da kamuya kontratla

leceği vardı... Maalesef devletimiz popülist yaklaşımlara alıştığı için yeniden seçilmelerini garanti altına alıp koltuklarını korumak için bu pakete hiç sahip çıkmadılar. Türkiye'nin dayatması diye halka lanse edilerek, paketin aleyhinde tepki oluşmasına bile neden oldular. Meclis basma olayı da, bu paketle bankalar krizinin üst üste geldiği günlerde meydana geldi. Bu paketle emeklilerden vergi alınması sözkonusuyken emekliler cemiyeti ayağa kalktı. Öğretmenlerin mesai saati arttırılacak düşüncesi yaygınlaştırıldı. Karşı bir cephe oluştu. Yenmekte

olan avantanın devamı cephesi oluştu. Bu şekilde 2. paket uygulanamadı. Daha doğrusu bir kısmı uygulamaya girdi. Çok küçük bir tedbirler paketi de vergiler dizisiydi. Vergiler uygulamaya girdi. KDV'nin oranı yükseltildi vs.

Vergi tarafları bize külfet olsun diye uygulamaya girdi. Bir kaç ay önce 3. paket yayınlandı. Maalesef 3. paket de yeni hükümet ortağının gelişile, yeni ortak muhalefetteyken reddettiği pakete sahip çıkmak istemedi. Maalesef 2 numaralı paketin sulandırılmış bir şekli geçtiğimiz Eylül ayında önümüze sürüldü.

İş hayatı bunu şiddetle reddetti. 3. paket uygulamaya koyduk görüntüsüyle hükümet, günü kurtarmaya, Türkiye'den yeniden kaynak almaya çalışıyor gibi geliyor. Zaten uygulamaya konacak ciddi bir olay da bize göre 3. pakette yok, samimiyet yok. Maalesef ciddi radikal yol alabilecek tedbirler kaybolmuştur.

Görüş: KKTC ekonomisinde kamunun bu kadar büyük rol üstlenmesi özel sektörü nasıl etkiliyor? Geliştiren bir şey mi yoksa sekteye uğratan bir şey mi?

Salih Çeliker: Kesinlikle sekteye uğratan.

Ali Erel: Şu anda devlet sektörü gerçekten cazibe merkezi. Yani bizim özel sektörde yanımızda çalışanlar devlet sektörüne gitmek istediklerinde biz kınayamıyoruz. Çünkü orada bir cazibe merkezi var. Emekliliği var. Emeklilik, arkasından ikramiye, yüksek maaşlar, çok kısıtlı mesai var.

Salih Çeliker: Bir de her hükü-

met değiştiğinde bir çok müsteşar ve daire müdürü kızağa çekiliyor, yeni hükümete gelen kendi adamlarını yerleştiriyor. Ve bu kişiler maaşını alıyor, daireye gitmiyor.

Görüş: Kıbrıs'taki bu yeni yumuşama ortamına ilişkin ne tür katkı ve önerileriniz olabilir?

Ali Erel: Bu sürecin geriye döndürülmesi için çok ciddi çabalar sarfedenler var, bunları etkisiz hale getirmemiz lazım. Barıştan birşeyler bekleyen çevreyi genişletmemiz lazım. Çünkü gerçekten Kıbrıs meselesi Türkiye'nin komşularında bir tıkaç rolü oynamaya başlamıştır. Onu ortadan kaldırmanın tek yöntemi, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektörün gerçekten bu işin artık bitirilmesi gerektiği konusunda mesajları politikacılara vermesidir. Görüşmecilere, hem Rum tarafına hem Türk tarafına teşvik edici, yönlendirici, destekleyici mesajlar vermemiz lazım. Biz bunu siyaset kanadından bekliyoruz, teşviği açık yapmak lazım, yanımızda devam edin ama kalkmayın, bu işi bitirin. Avrupa Birliği vizyonundan da ayrılmadan. Türkiye'de şu anda bazen tartışma konusu olur; Kıbrıs'ı mı satalım, Avrupa Birliği'nden mi vazgeçelim, diye. Bu tartışmaya da gerek yok bizce. Ne birinden vazgeçer Türkiye, ne de diğerinden, ama bunun için çalışmak lazım. Bence bazı ümitler belirmeye başladı. Haklarımızın altını dolduracağız, ihtiyaçlarımızı karşı tarafa anlatacağız ama karşı tarafın ihtiyaçların duyacağız. Bu yeni bir yaklaşımdır.

Salih Çeliker: Bu işin çözülmesi

lazım, artık Türkiye'nin önünde çok ciddi bir engel oluşturmaya başladı, Türkiye'nin de buna katkı koyması lazım. Kıbrıs politikası yalnız üretilmedi şimdiye kadar, birlikte üretilmiş bir politikaydı. Bunu artık çözmemiz lazım. Şöyle bir söyleme başladı karşı görüşte olanlar, kandıracaklar bizi, anlaşma imzalatacaklar ve bizi azınlık yapacaklar, diyorlar. Bu mümkün mü? Böyle bir anlaşmayı imzalamazsın. Türkiye kamuoyunu nasıl bu işe yakın tutarız sorusu çok önemli. Biz imkanlarımızı zorlayacağız. Ama Türkiye özel sektörünün sesi bizden çok daha gür çıkar, bunu da bilmemiz lazım.

Türkiyeli işadamlarının ve özel sektörünün Kıbrıs'a daha çok ilgi göstermesi ve Kıbrıs'ta yapabilecekleri yatırımları bir daha değerlendirmeleri gerekir. Orada çok rahatlıkla çalışabilecek ortam, yapılabilecek çok güzel işler var ve bu işbirliği sayesinde bu süreç daha da hızlanacak. Dolayısıyla özel sektörün Kıbrıs'taki ilgisi bizdeki kamu sektörünün bozuk yapısının düzeltilmesinde de katkı olacaktır.

Yumuşama sürecinden umutluyum. Pozitif şeyler görüyorum. Bazen aklımın ucundan yine bozulabilir düşüncesi geçmiyor değil. Ama arzum odur ki, devam etsin ve bizim çizdiğimiz parametreler çerçevesine çok yakın bir çözüme ulaşılsın. Çözüm süreciyle hem Türkiye'nin önündeki ciddi engeller kalkacak, hem Kıbrıs Türk halkı daha rahat bir yaşam şekline kavuşacak diye ümit ediyorum.

Görüş: Teşekkür ederiz, çok yararlı bir görüşme oldu.

Yaratıcılığınızı ve başarınızı taşıyoruz...

Fransa'dan İspanya'ya, Portekiz'den İtalya'ya, Yunanistan'dan Benelux ülkelerine eksiksiz ve kusursuz taşımacılık hizmeti veren bir iş ortağınız var: Sertrans.

Sertrans, 75'i kendisine ait olmak üzere toplam 130 araçlık dev filosuyla kara, hava, deniz taşımacılığı konularında hizmet veriyor. Araçlarının donanımından yakıt seçimine kadar doğaya ve ekolojik dengeye özen gösteren çevreci çalışma prensibini daima önde tutuyor. Tüm araçlarında bulunan Satellite Uydu Sistemi sayesinde, her an, taşınan yükünüzü, yani yaratıp başarınızla var ettiğiniz ürünlerinizi kontrol etmenizi sağlıyor. Depolama, gümrükleme ve antrepo alanlarını da içeren 70.000 m² alan üzerine kurulu tesislerinde tam lojistik hizmeti veriyor. Türkiye'nin yanı sıra Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Benelux ülkelerinde bulunan acenteleri ile de yükünüzü sorunsuz bir şekilde varış yerine ulaştırıyor.

Daha güçlü bir Türkiye'ye ancak ekonominin temelleri olan ithalat ve ihracat ile ulaşılabilceğinin bilincinde olan Sertrans, ISO 9002 belgeli üstün hizmet standardıyla durmaksızın yol alıyor.

*Tüm araçlarımız 24 saat On-Line takip edebileceğiniz
Satellite Uydu Sistemiyle donatılmıştır.*

Tel: +90 (212) 441 36 36 (Pbx) Faks: +90 (212) 441 84 34 - 441 90 19

www.sertrans.com.tr

Kıbrıs'ı

nasıl

bir

gelecek

bekliyor?

Ergün Olgun

Kıbrıs konusunda bir açılım ümidinin belirmiş olduğu bu günlerde taraflar arasında atılacak adımların ve alınacak kararların ne kadar hassasiyet taşıdığı ortadadır. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın inisiyatifi ile 4 Aralık 2001 tarihinde başlamış olan yüz yüze görüşme süreci, iki taraf arasında ortak bir zeminin oluşturulması ve olası bir uzlaşi için gerekli tüm iyi niyetin ortaya konması bakımından elde edilmiş 38 yıllık müzmin bir uluslararası ihtilafı çözme fırsatı olarak değerlendirilmelidir. 11 Eylül olayları, iki farklı ulus ve me-

deniyetin temsilcileri olan Kıbrıs'taki iki halkın meşru hak, çıkar ve eşitliklerine saygı gösterilerek bölgesel ve küresel ciddi etkileri bulunan bu ihtilafın ortadan kaldırılması gereğini daha açık bir şekilde ortaya çıkarmıştır. İki tarafın liderlerinin aynı anda liderlik vasıflarını ortaya koyarak, cesaret ve yaratıcılık gösterme işaretleri vermiş olmaları, yeni görüşme sürecini destekleyen olumlu bir unsurdur. Bütün bunlara rağmen süreçte olumlu gelişmelerle birlikte görüş ayrılıkları da ortaya çıkacaktır. Bunlardan yılmamak ve yaratılmış

olan fırsatı sonuna kadar değerlendirmek için cesaretle müzakereye devam etmek gerekir. Bu durumda tarafların birbirlerinin meşru ve temel haklarına karşılıklı olarak gösterecekleri saygı ve iyi niyet zorlukların aşılmasına yardımcı olacaktır. Türkiye ve Yunanistan'ın da desteklediği bu yeni süreçte, özellikle hiçbir ön şart bulunmaması ve masaya getirilebilecek konu/önerilere hiçbir sınırlama getirilmemiş olması görüşmelerin selameti açısından önem taşımaktadır.

1963 yılında eşit kurucu Türk ortağın, 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nden zorla atılmasıyla başlayan Kıbrıs ihtilafında ilk ikili görüşmeler 1968 yılında yapılmıştır. Birçok kez başlayıp sonuçlanamadan biten görüşme süreçlerinin sonuncusu 2000 yılında BMGS Kofi Annan'ın İyi Niyet Misyonu çerçevesinde 'Aracılı Görüşmeler' olarak gerçekleştirilmiştir. AB'nin 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki Zirvesi'nde, "Kıbrıs'ta bir anlaşma olmasa dahi sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye üye olabileceğine" dair aldığı kararın gölgesinde başlatılan bu süreçte amaç, anlamlı müzakereler için gerekli zeminin oluşturulması olarak belirlenmişti. Yapılan beş tur görüşmenin sonunda Genel Sekreter'in önerdiği iki tarafın eşit statülerine dayalı yeni bir ortaklık kurulması fikrini Rum tarafının reddetmesi üzerine Aracılı Görüşmeler amacına ulaşmadan 10 Kasım 2000 tarihinde noktalanmıştı. Ortak bir zemin oluşturulamamasında özellikle AB'nin Kıbrıs'taki dengeleri bozucu Rum yanlısı tutumunun büyük rolü olmuştur.

Yeni başlayan Denктаş-Klerides yüz yüze görüşmeler sürecinde özellikle bölgedeki Türk-Yunan dengesinin dikkate alınması, üçüncü tarafların Ada'da eşitliğe dayalı dengeyi bozucu müdahalelerden uzak durması ve tarafların karşılıklı olarak birbirlerinin ayrı egemenlik ve siyasi eşitliğine saygılı iyi niyetli bir tutum sergilemeleri başarı şansını artıracaktır. Bugüne kadar yapılan görüşmelerde, Kıbrıs Türk tarafı kendi geleceğini tayin hakkı ve egemen eşitliğine saygı gösterilmesini sağlamaya çalışırken, Rum tarafı hep kendilerine üstünlük sağlama arayışı içinde olmuştur. Bundan sonraki çalışmalarda taraflar arasında neden kalıcı ve olumlu adımlar atılamadığının dikkate alınması ve aynı hataların tekrarının önlenmesi çok önemlidir.

1960 anlaşmaları ve Rumların AB üyelik başvurusu

Kıbrıs'ta farklı etnik kimliği, dini, dili ve kültürü bulunan iki ayrı halk yaşamaktadır. Bu halklar 1960 yılında iki siyasi eşit taraf olarak bir Ortaklık Cumhuriyeti kurmuşlardır. Ayrı self-determinasyon hakları 1956 ve 1958 yıllarında iki kez İngiliz Parlamentosu'nda kabul edilmiş olan 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nin kurucu ortakları; Kıbrıslı Türkler ve Rumlar, bu ortaklığın hukuki belgesi olan 1960 Anayasası hükümlerinin iki ortağın mutabakatı olmadan değiştirilemeyeceğini taahhüt etmişlerdi. Ancak, 1963 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios önderliğinde Rumların 13 maddelik Anayasa değişikliği önerisi Türkleri siyasi eşit ortaklık statüsünden azınlık statüsüne indirgemeyi amaçlamaktaydı. Rumlar, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Türk tarafının itirazı üzerine Türklerin anayasal haklarının korunmasına yönelik aldığı karara uymayacaklarını açıklayarak, Türkleri 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nin tüm organlarından dışlamışlardır. 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nin yıkılmasından sonra Türkler kendi ayrı yönetimlerini oluşturarak siyasi eşit kurucu ortak olarak anayasal hakları için uzun yıllar mücadele etmeye devam etmişlerdir. 1974 yılında Ada'yı Yunanistan'la birleştirmek için yapılan darbeye, bunu takip eden Türk müdahalesine ve 1975'te yapılan nüfus mübadelesine rağmen, Rumlarla yıllarca süren ancak sonuç alınamayan görüşmelerden sonra 1983 yılında Kıbrıslı Türkler kendi cumhuriyetlerini kurarak varlıklarını ve egemenliklerini kendi demokratik kurumları ile devam ettirme kararı almışlardır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı ile Ada'da tam teşekküllü iki devletin varlığı tescil edilmiş ve bu tarihten sonra, Türk tarafı, iki taraf arasında varılabilecek bir anlaşmanın iki devlet temelinden hareketle gerçekleştirilebileceği gerçeğini vurgulamıştır.

Rumlar, 3 Temmuz 1990 tarihinde, "meşru Kıbrıs hükümeti" unvanı ile sözde tüm Ada adına yaptıkları tek yanlı gayri yasal müracaatla Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini başlatmışlardır. 1960 Garanti Anlaşması'nın 1'inci maddesinin 2'nci paragrafında yer alan ve tarafların taahhüt ettiği, "taraflar bir bütün olarak veya kısmen, herhangi bir devletle siyasi veya ekonomik bir birliğe katılmama" ve 2'nci maddede yer alan "Yuna-

nistan, Türkiye ve İngiltere doğrudan veya dolaylı olarak Kıbrıs'ın bir başka devletle birleşmesini veya Ada'nın bölünmesini yasaklamayı taahhüt ederler" hükümlerine, ve 1960 Anlaşmalarında Rum tarafının tek başına tüm Ada adına taahhüde giremeyeceğine dair hükümlere dayanarak Türk tarafının yaptığı tüm itirazlar, AB ülkeleri ve diğer üçüncü çevreler tarafından dikkate alınmamıştır. Birinci maddede yer alan "ekonomik ve siyasi birlik" ifadesi hiç kuşkusuz ekonomik bir birlik olan ve gittikçe siyasi bir birlik kimliği kazanan AB'yi de kapsamaktadır.

Cumhurbaşkanı Denktaş'ın yüz yüze görüşme inisiyatifi alma nedenleri

Türk tarafının meşru itirazlarının Rumlar ve AB tarafından dikkate alınmayarak sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB ile ilişkilerde tek yasal muhatap kabul edilmesi; Yunanistan'ın, sözde Kıbrıs Cumhuriyeti AB'ye alınmadığı takdirde AB genişleme sürecini bloke etme tehdidi; Helsinki Zirvesi'nde, Kıbrıs'ta bir uzlaşya varılıp varılmadığına bakılmaksızın, ilk halkada sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üyeliğe alınacağına dair taahhüt altına girilmesi; bu tutum ve gelişmenin Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye'nin hayati çıkarlarını tehdit eder bir mahiyet arzetmesi; ve Rum tarafının tüm Ada adına AB'ye alınması halinde, nefsi-müdafaa çerçevesinde, Türk tarafının buna karşı ciddi tavır alma mecburiyetinde bırakılacağına Türkiye'de ve KKTC'de siyasi irade tarafından açıklanması, daralmakta olan bir takvime göre Kıbrıs'ta gelişmelerin hiçbir tarafın çıkarına olmayacak şekilde gelişmekte olduğunu göstermekteydi. Cumhurbaşkanı Denktaş, bu olumsuz gelişmelerin önünü kesmek ve tırmanan ihtilafı tüm ilgili taraflar için bir uzlaş fırsatına dönüştürebilmek için, 8 Kasım 2001 tarihinde Kıbrıs Rum Yönetimi Başkanı Glafkos Klerides'e yüz yüze görüşmeleri için bir mektup göndermiştir. Yapılan mektup teatisi sonunda 4 Aralık 2001 tarihinde gerçekleşen Denktaş-Klerides yüz yüze görüşmesinde, BMGS'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi Alvaro de Soto sadece not tutmak için görüşmede bulunmuş ve iki liderin yüz yüze görüşmelere başlamaları için üzerinde anlaştıkları ilkeleri kamuoyuna duyurmuştur. Böylece iki lider barış ve istikrar için hak

ve çıkarları çerçevesinde neler yapılabileceğini sınama ve ortak bir anlayışa varabilme fırsatını kendi inisiyatifleri ile yaratmışlardır. İki liderin Kıbrıs adasının geleceğini şekillendirmede aracısız olarak sorumluluğu kendi üzerlerine almaları dış etkenleri ve hatta olum-

**Kıbrıs'ta
yaşayabilir
bir çözüm için
harcanacak
çabalar,
karşılıklı güvenin
mevcut olduğu bir
ortamda istenilen
sonuçları
verebilir.**

suzlukları da aşmalarına yardımcı olabilecektir.

Cumhurbaşkanı Denktaş'ın 4 Aralık görüşmesindeki açış konuşmasında yer alan ifadeler bu fırsatın ne şekilde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Söz konusu ifadeler şunlardır:

“...Ortak çıkarlarımızın neler olduğu ve karşılıklı çabalarla bunlara nasıl ulaşılacağı hususlarına odaklanmalıyız. Şimdi yapılması gereken, iki tarafın meşru endişelerini dikkate alan kapsamlı bir çözümün hedefleri ile unsurlarının ortaya konmasıdır.

vermesi beklentisiyle çözüm için yeni bir süreç başlatarsak, güven konusunun bu çerçevede ele alınması gerekmektedir”.

Bu noktada ele alınması gereken önemli konulardan bir tanesi de yeni bir ortaklığa dayalı olası bir uzlaşi için taraflar arasında eşit kararlılık ve motivasyonun sağlanmasının gerekliliğidir. Eğer taraflardan biri şimdiye kadar izlediği tek yanlı politikaları izlemeye devam etmekle yeni bir ortaklığın getireceği kazanımlardan daha fazla karlı çıkabileceğine inanmaya devam ediyorsa yeni bir ortaklık kurma şansı ortadan kalkacaktır. Bu nedenle, uluslararası camia ve özellikle AB, neticede kendi çıkarları için de Kıbrıs’ta gerçekten ve söyledikleri gibi bir ortaklığın kurulmasını ve daha sonra tüm Kıbrıs’ın AB üyeliğinin gerçekleştirilmesini tercih ediyorlarsa, sadece Türk tarafının değil, Kıbrıs Rum tarafının da tek yanlı girişimlerinin önünü tıkmalıdır. Ortaklık görüşmelerinin başladığı bir dönemde, Ocak 2002 başında Verheugen’in hala Kıbrıs’ta bir uzlaşi olmadığı takdirde Rum tarafının tek başına AB’ye girebileceğini tekrarlaması eski tehdit mantığını çağrıştırmakta ve mevcut statükoyu değiştirebilmek için taraflar arasında eşit aç ve motivasyonun sağlanması arayışlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ortaklıklar, tarafların birbirlerine ihtiyaçları olduğunu anladıkları ve karşılıklı bağımlılık durumunda ortaya çıkar. 1963 yılında 1960 ortaklığının yıkılmasıyla tarafların karşılıklı bağımlılığının ortadan kaldırılmış olması ve Kıbrıs Türk tarafının görünümde Rum tarafına bağımlı duruma getirilmek istenmesi yeni bir ortaklığın oluşturulmasında taraflar arasında eşit siyasi güç ve motivasyon eksikliği yanı sıra karşılıklı güven eksikliğini de beraberinde getirmiştir.

Bu yeni görüşme sürecinde yapıcı adımlar atılarak gerekli ‘güven’ ortamının yaratılabilmesi için Kıbrıs Rum yönetimi ve uluslararası topluluk tarafından atılabilecek en yapıcı adım, yıllardır Kıbrıs Türk halkına uygulanan ambargoların kaldırılması olacaktır. Kıbrıs Türk halkına uygulanan ambargolar nedeniyle meydana gelen siyasi ve ekonomik güç dengesizliğinin olası bir uzlaşiyı engelleyen en önemli unsur olduğunun uluslararası topluluk tarafından artık açıkça anlaşılması gerekmektedir.

Kıbrıs’ta yaşayabilir bir çözüm için harcanacak çabalar, ancak karşılıklı güvenin mevcut olduğu bir ortamda istenilen sonuçları verebilir. Kıbrıs’ta çözüme giden yol Ada’da iki taraf arasındaki olumlu ilişkilerden geçmektedir. Bu nedenle, eğer başarılı bir sonuç

**Türkiye’nin
de AB’ye üye
olmasıyla, gerek
Ada’da gerek ise
Türkiye ve
Yunanistan
arasında olası
sürtüşme ve
gerginlik
riskleri azala-
caktır.**

Bir başka olumsuzluk, Kıbrıs Rum tarafındaki bir çok siyasi parti lider ve yetkilinin, Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliğinden taviz verebileceği beklentisi içinde, sürekli olarak Rumların Kuzey'e dönebileceği umutlarını halk arasında yaratmış olmalarıdır. Nitekim, Ku-

zey'de Kıbrıs Türk halkı iki liderin buluşmasına ve karşılıklı ziyaretlerine tam destek verirken, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Lideri Glafkos Klerides'in Kuzey'e geçmesine Rum halkının yarısı karşı çıkmıştır. Gerek aşırı milliyetçilik ve önyargı, gerekse Rum

parti liderlerinin Rumların Kuzey'e geri dönmelerine ilişkin provokasyonları bu yeni süreç için gerekli iyi niyete gölge düşürmektedir.

Bu olumsuzluklar karşısında Kıbrıs'ta bir uzlaşmaya katkıda bulunabilecek önemli bir unsur Ada'daki iki taraf ve tarafların Garantör Anavatanlarının geleceklerini AB bünyesi içinde görmeleridir. Türkiye'nin de AB'ye üye olmasıyla gerek Ada'da gerek ise Türkiye ve Yunanistan arasında olası sürtüşme ve gerginlik riskleri azalacaktır. Diğer yandan Türkiye'nin AB'ye üye olmasının Kıbrıs adasına ve bölgeye yeni istikrar ve işbirliği boyutları getireceği muhakkaktır. AB'nin, Kıbrıs'ın gerek coğrafi konumu gerekse iki medeniyeti ile Doğu-Batı, Kuzey-Güney arasında önemli bir köprü rolü ve hatta medeniyetlerin ortaklığı için bir model rolü oynayabileceğini göz önünde bulundurması gerekir. AB'nin Kıbrıs politikaları bugüne kadar tutucu, tepkisel ve Yunanistan'ın ipoteğinde olmuştur.

Kıbrıs'ta taraflar arasında varılacak adil ve yaşayabilir bir uzlaş, bölgedeki barış ve istikrarın korunması açısından önem taşımaktadır. Sürekli istikrar ve güvenlik arayışı içinde olan AB'nin, Kıbrıs'ta iki tarafı ve Garantör Anavatanlarını yakından ilgilendiren mevcut genişleme sürecinde istikrarı tehdit eden gelişmeleri önlemeye gereken

önceliği vermesi Kıbrıs'ta olası bir çözüme katkıda bulunacaktır. Türkiye-AB ve Türkiye-Yunanistan ilişkileri ile transatlantik kolektif güvenlik sisteminin belkemiğini oluşturan NATO'nun etkinliği büyük ölçüde AB'nin önümüzdeki dönemde ortaya koyacağı ortak iradenin belirleyici etkisi altında olacaktır. Kıbrıs Türk tarafı, sorumluluklarının bilinci içinde tüm ilgili tarafların ortak çıkarına olacak bir uzlaş zeminini için ilk adımı atmıştır.

AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Günter Verheugen ve daha sonra Komisyon Başkanı Romano Prodi tarafından AB müktesebatının esnek olduğuna ve taraflar arasında varılacak olası bir anlaşmayı müktesebatın bir parçası yapabileceklerine dair yaptığı açıklamalar, AB'nin Kıbrıs konusunda attığı ilk dengeli adım olarak değerlendirilebilir. Kıbrıs konusunda içinde bulunulan bu yeni dönemde, taraflar arasında varılacak olası bir uzlaş, üçüncü çevrelerin Ada gerçeklerini göz önünde tutan proaktif ve objektif yaklaşımlar ile desteklenmelidir.

Başlatılan görüşme sürecinin netice verebilmesi için ilgili tüm çevreler tarafından gerekli iyi niyet ve tarafsız adımların atılması ve Ada'daki iki tarafın siyasi ve egemen eşitliğine saygı gösterilmesi esastır.

Yüz yüze görüşme sürecinde son gelişmeler

16 Ocak 2002 tarihinde başlayan yüz yüze görüşme süreci Kıbrıs konusundaki ihtilafın giderilmesi açısından bugüne kadar elde edilmiş en önemli fırsatlardan biridir. Özellikle Kıbrıslı Türklerin ve Rumların aşırı milliyetçilik duygularından uzak bölgesel hassasiyetleri de gözetilen gerçekçi yaklaşımları bu sürecin başarıya ulaşmasında belirleyici olacaktır. Bu aşamada üçüncü çevrelerin de taraflara müdahale etmeden bu yeni süreci ilkeli ve dengeli bir şekilde desteklemelerine her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Kıbrıs Türk tarafı yüz yüze görüşme sürecinin başlaması için gerekli inisiyatif göstermesinin yanı sıra süreci daha ileriye götürebilmek için iki eşit ortak devlet tarafından oluşturulacak yeni ortaklığın varılacak anlaşma şartları ve Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs ilişkilerinde eşit fırsat ve avantajlara sahip olmaları koşullarına bağlı olarak AB'ye üyeliğini destekleyeceğini açıklamıştır. Türkiye de Kıbrıs Türk tarafının kabul edebileceği esaslara da-

yalı olarak yeni ortaklığın AB üyeliğini destekleyeceğini açıklayarak bu yeni görüşme sürecine olan desteğini güçlendirmiştir.

Yeni bir ortaklık kurmak için görüşmelerin başladığı gün olan 16 Ocak 2002 tarihinde AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri G. Verheugen'in Frankfurter Rundschau adlı Alman gazetesinde yer alan "Türkiye'nin Kıbrıs konusunda borcu var" şeklindeki açıklaması görüşme sürecine yapılmış zamansız, dengesiz ve sonuçta olumsuz bir müdahaledir. Bu tür açıklamalar süreci sekteye uğratabilecek taraflı açıklamalardır. Başlamış olan görüşme süreci tarafların bir ortaklık içinde geleceklerinin daha iyi olabileceği ve şu anda içinde bulundukları düşmanca kutuplaşma alternatifinden daha iyi koşullar ve fırsatlar elde edebilecekleri bir alternatifi sinama sürecidir. Tarafların birbirleri ile görüştüğü bir zamanda böyle tehditkar beyanlar iki tarafın dengeli bir şekilde kazanacağı bir uzlaşma anlayışını teşvik etmek yerine "ben haklıyım, benim kazanmam lazım" anlayışına prim vermektedir. Kıbrıs'ta olası bir uzlaşma için yaratılmış olan bu yeni fırsatın önemi sürekli göz önünde tutulmalı ve ilgili tüm tarafların yeni bir sorumluluk bilinci içerisinde hareket ederek bu süreci dengeli ve ilkel bir şekilde teşvik etmeleri gerekmektedir. Kıbrıs'ta her iki tarafın da meşru endişeleri ve hakları vardır ve bunların her ikisi de eşit ve adil bir şekilde gözetildiği takdirde kalıcı bir uzlaşma varma şansı olabilir.

İki lider arasında başlayan yüz yüze görüşmelerde ilkin görüşmelerin formatı ile ilgili kararlar alınmıştır. Teknik elemanların da katıldığı görüşmelerde doğal olarak ilk aşamada tarafların vizyonları ve bu vizyonu gerçekleştirmek için model düşünceleri ele alınmıştır. Tarafların ihtiyaç duyulan her konunun görüşülebileceği prensibinde anlaşmaya varmış olması görüşmelerin iyi niyet çerçevesinde ele alındığının bir göstergesidir. Liderlerin ayrıca üzerinde anlaşıkları konuları not edip anlaşamadıkları konuları en sona bırakma kararı almış olmaları öncelikle aralarındaki ortak noktaları bulma kararlılığında olduklarını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım tarafların kendi inisiyatifleri ile konuları ele alma ve sonuçlandırma niyetinde olduklarının da teyididir.

Liderler kapsamlı bir uzlaşmayı hedefleyen görüşme sürecinden bağımsız olarak insancıl konuların ele alınacağı ikinci bir süreç de başlatmışlardır. Bu süreçte ilk olarak iki tarafın "kayıplar" (missing persons) konusu ele alınmaktadır. Bu insancıl konuda yapılan çalışmalarla birlikte ambargolar ve mal-mülk mübadelesi ve tazminatlar gibi diğer insancıl konuların da ele alınması beklenmektedir.

Kıbrıs'ta varılacak bir uzlaşmadan Kıbrıs'taki her iki tarafın, Türkiye ve Yunanistan'ın, AB genişleme sürecinin, Doğu Akdeniz'de istikrar ve güvenin, ve bir bütün olarak dünya barışının karlı çıkacağı muhakkaktır.

Kıbrıs Türk tarafı ve Kıbrıs Rum tarafı bu uzlaşmadan kuşkusuz en karlı çıkacak taraflar olacaktır. Kıbrıs Rum tarafı barış, istikrar ve güvenlik kazanımlarına ilaveten 68 milyonluk Türk piyasasına ve ürünlerine ulaşma imkanına da sahip olacaktır. Gemicilik, turizm, bankacılık ve ticaret Rum ekonomisinin güçlü olduğu alanlardır. Bunları Türk piyasasına sunabilecekler ve buna mukabil Türkiye'nin rekabet avantajlı ürünlerinden yararlanabileceklerdir.

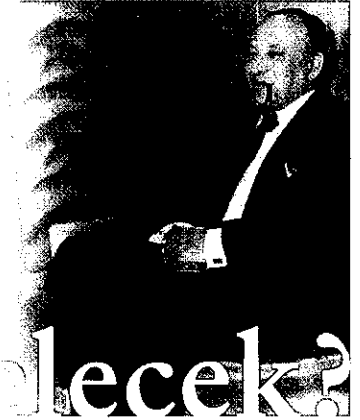
Kıbrıs Türk tarafının 38 yıldır devam eden siyasi ve ekonomik dışlanmışlığı son bulacaktır.

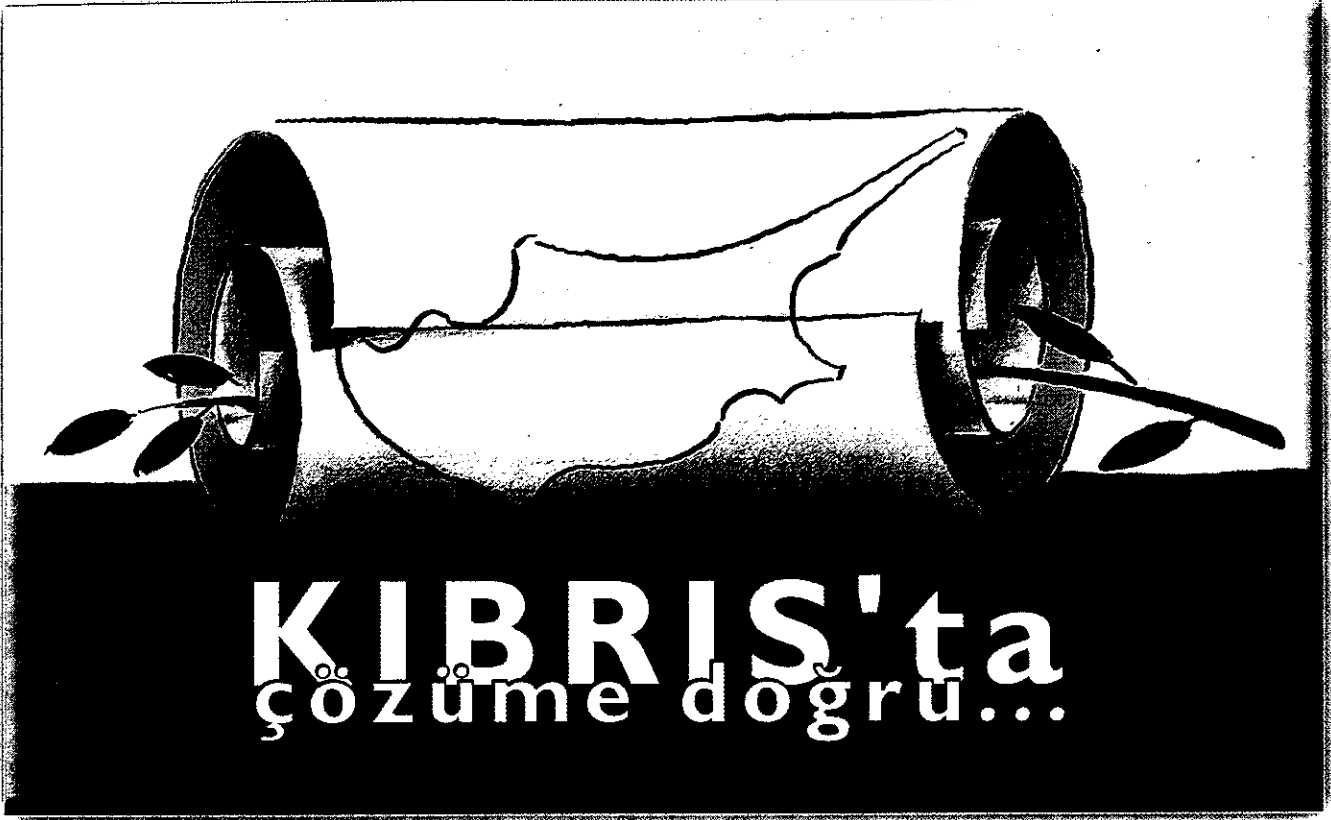
Bugüne kadar tarafların önündeki en büyük engeller, ilişkilerine egemen eşitlik ilkesini yerleştirememesi; güvensizlik ve önyargılardan kaynaklanan pozisyonlarını değiştirememesi; ve tarihin tutsaklığından kurtulamama-

dan oluşmaktadır. Mevcut süreç bütün bu engelleri zorlayacaktır. Bu engellerin aşıldığı oranda yeni ortaklığın kurumları ve yetkileri, mal-mülk mübadelesi ve tazminatlar, hududun belirlenmesi, yeni ortaklığın 1960 garanti sistemi güvencesine alınması ve ortaklığın AB üyeliği gibi esas konuların çözülmesi de kolaylaşacaktır.

Ergün Olgun

KKTC Cumhurbaşkanlığı Müsteşarı

KIBRIS'ta çözüm doğru...

Mustafa Akıncı

TÜSİAD Başkanı Özilhan'ın kısa bir süre önce büyük gürültülere neden olan "Türkiye artık Denktaş'ın uzlaşmaz politikasını desteklememeli" biçimindeki sözleri aslında yanlış değil; ancak eksik ve kanımca geç kalınmış sözlerdi.

Eksikti; çünkü KKTC Cumhurbaşkanı politik tavırlarını, kendi ifadesi ile "Anavatansız" belirlemiyordu. Kıbrıs sorununda izlenen yolun rotası Lefkoşa'da değil, gerçekte Ankara'da çizilmekteydi. Bir yıl önce Kıbrıs dolaylı görüşmelerinden çekilmek kararı da aynı şekilde Denktaş'ın da katılımı ile Ankara'da alınmış, bilahare KKTC'de Meclis çoğunluğuna, tüm uyarılara rağmen, onaylatılmıştı! KKTC Meclisi bir kez daha noterlik görevini yerine getirmişti!

2000 yılı Aralık ayında KKTC Meclisi, Denk-

taş'ın dolaylı görüşmelerden çekilmesini onaylarken, bu satırların yazarı da dahil karşı çıkanlar, bu durumun KKTC ve Türkiye'yi bir kez daha uzlaşmaz konuma düşüreceğini, günün sonunda Güney Kıbrıs'ın AB üyeliği hedefine biraz daha yaklaşmasına yardımcı olunacağını, boşuna bir gayretle bir kez daha anlatmaya çalışmışlardı.

Denktaş'ın o gün yapılan uyarılara karşı Meclis'teki yanıtı özetle şöyleydi: "...Kıbrıs Rumu'na veya onu kabul eden Avrupa'ya, KKTC yoktur intibaini verecek şekilde boyun eğme niyetinde misiniz? Yoksa Anavatan'la birlikte şaha kalkarak, KKTC vardır ve var olacaktır, bizi kabul edinceye kadar biz varız ve görüşmeyeceğiz diyebilecek miyiz?...eğer biz tanınmamışsak, tanınma yolunda ilerleyememişsek unutmayınız

ki nedenlerden bir tanesi Güvenlik Konseyi Kararı ise, bir diğeri görüşmelerin devam eder görünmesidir..." (16 Aralık 2000, KKTC Cumhuriyet Meclisi Tutanak Dergisi)

Denктаş'ın tanınma olmadan görüşme olmayacak iddiasının ve kaçınıcı kezdir yinelediğı şaha kalkma söyleminin sonuç getirmeyeceğı başından belliydi; çünkü bu ilk kez olmuyordu. 1999 Aralık ayında dolaylı görüşmeler başlamadan önce de talep aynıydı; ancak sonuçta görüşmelerin önkoşulsuz başlaması kararlaştırıldı. (Bugün geline aşamada da, Meclis kararının aksine, görüşmeler yine önkoşulsuzdur.)

Kıbrıs Rumları'nın 1960'ta kurulan ortaklık cumhuriyetinin organlarına sahip çıkarak Kıbrıs Türkleri'ni dışlamaları, başta BM olmak üzere, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliğı'nin yanı sıra, Türkiye dışında tüm diğerk ülkelerce de kabul görmeleri büyük bir haksızlık oluşturmuştur. Ancak bu haksızlığın BM çevresindeki müzakerelerde varılacak çözümle aşılabileceğı de son derece açıktır.

Müzakereye oturmayıp, tanınmayı önkoşul yapmak, Türkiye'nin bile KKTC'yi tanımanın gereklerini tam olarak yerine getiremediğı bir ortamda, örneğın Türk takımlarının, FIFA ve UEFA'dan ceza almamak için, KKTC'de maç yapmadıkları biliniyorken, başkalarından tanınma beklemek, saflıkla izah edilemeyeceğine göre bilinçli bir oyalama taktiğinden başka türlü yorumlanamaz.

Bu yeni fırsat son fırsat olabilir...

Zamanı iyi değerlendirmek yerine, zamana oynamak taktiğı ile yitirilen bunca zaman bir tek işe yaramıştır: Güney Kıbrıs, AB üyeliğı yolunda daha da ilerlemiş ve 2001 itibarı ile AB muktesabatına uyum yolunda 29 bölümün 23'ünü tamamlamıştır. 2002 yılı sonunda tümüyle üyeliğe hazır hale gelecektir.

Denктаş'ın bir yıl önce Ankara ile birlikte ta-kındığı yanlış tavırdan vazgeçerek, önkoşulsuz ve yüzyüze görüşme sürecinin başlatılması yönünde girişim üstlenmesi ile doğan yeni fırsat, belki de son fırsat, iyi değerlendirilmek durumundadır.

Bu bağlamda geleceğe ilişkin politikalar belirlenirken şu değerlendirmelerin dikkate alınmasında büyük yarar olacaktır:

Kıbrıs Rum yönetiminin 4 Temmuz 1990 tarihinde AB'ne üyelik başvurusu yaptığı günden itibaren Türk tarafınca izlenen siyaset, ilk yıllarda "nasıl olsa almazlar" biçiminde özetlenebilecek bir rehabet siyaseti; son yıllarda ise "alsınlar da görelim" şeklinde ifadesini bulan ve ilhak söylemine kadar varan bir tehdit siyaseti olmuştur. Bu siyasetlerin Kıbrıs Türkleri ve Türkiye'ye yarar açısından hiçbir sonuç üretmediğini artık görmek gerekir.

Kıbrıs sorunu, Türk tarafınca yıllardır çözülmesi gereken değil, 1974'te çözülmüş bir sorun olarak görülmüş ancak bu husus dünyaya kabul ettirilememiştir. Gerçek şudur ki; 1974'te yaşananlar Kıbrıs sorununun çözümü için gerekli olan ve geçmişte var olmayan coğrafi altyapıyı oluşturmuş ama sorun çözülememiştir. Çözüm olabilmesi için tüm ilgili tarafların rızası ile makul bir sonuca ulaşmak zorunluluğı vardır. Bunun için de müzakereden başka yol yoktur. Artık sorunlarla birlikte yaşamak yerine, sorunları çözerek bundan karşılıklı yarar sağlamak anlayışı hakim kılınmalıdır.

Bir tabu:

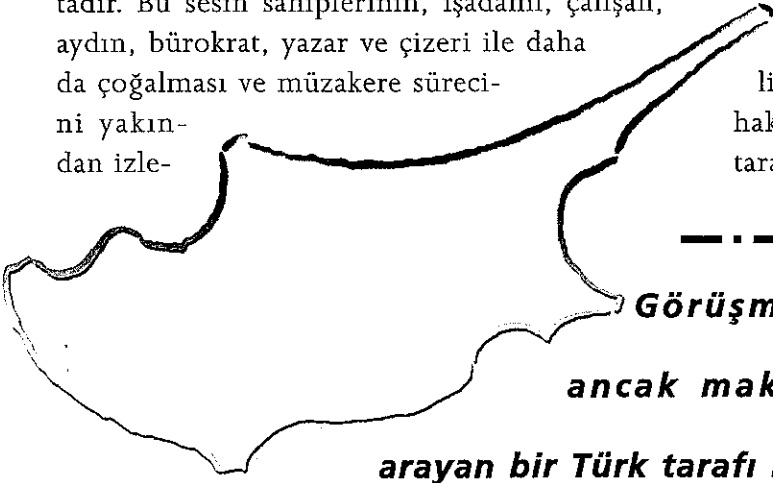
Kıbrıs sorunu

Kıbrıs konusu yıllardır Türkiye'de milli dava olarak değerlendirilmiş ve tartışılmaz bir tabu haline sokulmuştur. Özgürce tartışılmayan konularda hatanın kaçınılmaz olacağı gözardı edilmiştir.

Son dönemlerin en önemli gelişmesi; Denktaş çizgisinden farklı görüşlerin Türk kamuoyunda daha çok işitilir olmasıdır. Türkiye'de "Masaya oturmak teslim olmak değildir; Kıbrıs sorunu artık çözülmelidir" diyen seslerin çoğalması, büyük çoğunluğuyla çözüm ve AB üyeliğini isteyen Kıbrıs Türk halkını umutlandırmaktadır. Bu sesin sahiplerinin, işadamları, çalışan, aydın, bürokrat, yazar ve çizeri ile daha da çoğalması ve müzakere sürecini yakından izle-

müşlüğü daha da pekiştirecek; Ada'daki yeşil hattı, hukuken olmasa da, fiilen AB ile Türkiye arasında bir sınıra dönüştürecek; Türkiye'yi bu kez de AB topraklarında bir işgalci konumuna sokacak; Kıbrıs Türkleri'nin büyük oranda AB ülkelerine göçünü teşvik edecek; Türk-Yunan yakınlaşmasına darbe vuracak; Türk-AB ilişkilerini dinamitleyecektir.

Buna karşılık görüşme masasında teslim olmayan; ancak makul ölçüler içerisinde hakkını arayan bir Türk tarafı karşısında, Rum tarafı eğer oyunbozanlık ederse, AB'nin, duru-

**Görüşme masasında teslim olmayan;
ancak makul ölçüler içerisinde hakkını
arayan bir Türk tarafı karşısında, Rum tarafı eğer oyun-**

bozanlık ederse, AB'nin, durumu, bir daha gözden geçireceği kuşkusuzdur.

meleri kaçınılmazdır. Gerçi bu durum Kıbrıs'tan sonra Türkiye'de de vatan hainlerinin(!) sayısını artırmaktadır; ancak öyle görülüyor ki vatan hainlerinin sayısı artmadan vatan da kurulamayacaktır.

Yeni ve son bir fırsat oluşturan müzakereler süreci yeniden çıkmaza girer ve çıkmazın sorumluluğu son yıllarda olduğu gibi yine Türk tarafının sırtında kalırsa; 2002 sonunda Güney Kıbrıs'ın (üstelik uluslararası hukuk açısından tüm Kıbrıs adına) AB'ne üye yapılacağı hemen hemen kesindir.

AB olasılıkları ve gerçekçi hedef

Bölünmüş bir Ada'nın AB'ne üyeliğinin sakıncaları ise çok açıktır. Böylesi bir gelişme, bölün-

mu, bir daha gözden geçireceği kuşkusuzdur.

Helsinki'de alınan kararı anımsamakta yarar vardır. "Kıbrıs'ın üyeliği için çözüm önkoşul değildir" dense de, hemen ardından "Karar aşamasında tüm ilgili faktörlerin değerlendirileceği" ifadesi herhalde boş sözcükler olmasa gerek. Klerides bunun farkındadır ki, Denktaş'ın görüşme teklifini geri çevirme lüksüne sahip olmadığının bilinci içerisinde hareket etmiştir.

Kısa veya uzun vadede tüm tarafların zararlı çıkacağı bir durum yaratmak yerine; gerçekçi çizgide tüm tarafların kazançlı çıkabileceği bir yol vardır.

Bölünmüş bir Ada'nın AB'ne üyeliği ne kadar sakıncalı ise, çözüme ulaşılsa bile Ada'nın Türkiye'den önce AB'ne üyeliğinin mümkün olmadığı

ğını savunmak da o denli gerçekçilikten uzaktır.

Hukuk ve moral açıdan ileri sürülen argümanlar ne denli haklı görülse de bugüne kadar bir sonuç yaratmamıştır; bundan böyle de yaratmayacaktır. Uluslararası hukuk ve moral normları açısından, AB olayından önce, en büyük haksızlık 1963'ten bu yana Kıbrıs Rumları'nın Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek yasal temsilcisi olarak tanınmaları değil midir? Bu, çok açık uluslararası hukuk ihlali ortada iken ve bunun ancak siyasal bir çözümle giderilebileceği anlaşılmışken, AB konusunda İngiliz hukukçulara hukuki görüş hazırlatıp sonuç almayı ummak ne yazık ki boşuna zaman kaybından öteye geçmeyecektir.

Kıbrıs sorununun, çözümün adından çok içeriğine önem verilerek yürütülecek müzakerelerle iki tarafın da kabul edebileceği şekilde, iki bölge, tarafların eşitlik ve güvenlik içinde yaşayacakları ve kendi bölgelerinde iç egemenliklerinin olacağı, dışarıda ise tek uluslararası kimlik çerçevesinde temsilin ortaklaşa sağlanacağı bir çerçevede sonuçlandırılması ve çözüm çerçevesinde en azından belli bir geçiş dönemi için AB mevzuatı bakımından bazı düzenlemelerin (derogations) sağlanmasının ardından AB'ne girilmesi en akılcı ve elde edilebilir, uygulanabilir bir seçenektir. Bu yapılırken Türkiye'nin de Kopenhag Kriterleri'ne uyum sağlayarak, paralel bir zamanlama ile üyelik müzakerelerinin başlatılması mümkündür.

Kısacası, önümüzdeki bir iki yıl içinde Kıbrıs sorununu çözerek Rumlarla birlikte Kıbrıslı Türklerin de AB'ne girmesi ve aynı zamanda Türkiye'nin AB'ne üyelik müzakerelerinin başlatılması gerçekçi bir hedef olarak ele alınmalı ve çabalar bu yöne yönlendirilmelidir.

2002: Kader yılı

Bu arada dikkat çekilmesi gereken bir konu da

Kıbrıs Türkleri'nin iç durumu ile ilgilidir. Kıbrıs'ta çözüm ve AB üyeliğini istemek, müzakereleri savunmak, KKTC'de demokratikleşme istemek, bugüne kadar vatana ihanetle eş anlamlı görülmüştür. Bunu savunanlar, hükümetten dışlanmışlar, bazı gazeteciler casus ilan edilip kimileri tutuklanmışlar, şehit kızı olan bir öğretmen görüşleri dolayısı ile işinden el çektirilmiş; bir gazete anormal ölçüde tazminata mahkum edilmiş, matbaası haczedilmiştir. Demokratikleşmeyi, çözümü ve AB'ne üyeliği savunanları hizaya getirmek için, adına sivil toplum örgütü denilerek, devlet desteği ile örgütlenmeye gidilmiş; siyasi partiler dahi gazete çıkarmakta zorlanırken, bu örgüt (Ulusal Halk Hareketi) yıllar öncesinin ilk yeraltı örgütünden esinlenerek Volkan adında günlük bir gazete çıkarmak suretiyle misyonunu yerine getirmeye başlamıştır.

Bu gelişmeler, Denktaş'ın niyetleri konusunda çözüm ve AB yanlısı Türk kamuoyunu kuşkulantırmalı ve gelişmeleri daha da dikkatle izlemeye yönlendirmelidir. Klerides'e barış elini uzatmış görüntüsü çizen Denktaş, kendi toplumunda barış isteyenlere karşı diğer eliyle savaş baltasını sallamaktadır. Kendi toplumunun çözüm yanlısı kesimleriyle barışını sağlayamayan bir liderin Rum toplumuyla bunu nasıl sağlayacağı sorgulamaya değer bir konudur.

Herşeye karşın bir yandan Kıbrıs'ın ilerleyen AB süreci, öte yandan son yıllarda gelişen Türk-Yunan ilişkileri, Helsinki'den sonra yeni bir aşamaya giren Türkiye-AB süreci ve 11 Eylül trajedisinden sonra oluşan yeni konjonktürde Kıbrıs sorununun çözümü artık her zamankinden daha gerekli hale gelmiştir. 2002 yılı bu anlamda bir kader yılı olacaktır.

Mustafa Akıncı
Toplumcu Kurtuluş Partisi Milletvekili

"Her fikir muhteremdir,

Ecmel Barutçu

Toplumumuzda bir kesim var ki, bunlar öteden beri Kıbrıs meselesini Türkiye'nin ayağına vurulmuş bir pranga gibi görmektedir. Bundan kurtulduğu takdirde, Avrupa Birliği'ne girmek dahil, Türkiye'nin önünde yeni ufuklar açılacağına bu kesim inanmaktadır. Onların nazarında Kıbrıs sorunu bu uğurda katlanılacak kayıplara değer bir konu değildir. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş küçük krallığını yürütmek için Kıbrıs sorununu kasten çözümsüzlüğe sürüklemekte ve böylece Türkiye'nin önünü tıkamaktadır.

12 Eylül askeri yönetiminden sonra siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesiyle yapılan ilk seçimlerden bu yana ülkemizde zamanla böyle bir havanın yerleştiği görülmekte ve bu düşüncede olanlar, Türkiye'nin bu sorundan kurtulmadıkça Batı ile ilişkilerinin düzelmesinin mümkün olmayacağına inanmaktadırlar. Demokratik bir toplumda herkesin aynı fikirde olamayacağını, herkesin istediği fikri benimseyebileceğini kabul etmek gerekir. İleri sürülen fikirlere saygı duymak ve fakat bunların geçerli olmadığını da göstermek gerekir.

Şahsen, toplumumuzda bu tür eğilimlerin ortaya çıkmasını yadırgamıyorum. 1974'deki Kıbrıs çıkarmasının üzerinden 28 yıl geçmiştir. O zamanın önemini pek idrak edemeyecek yaşta olanlar bugün 40 yaşını aşmışlardır. Toplumumuzun en dinamik kesimini teşkil eden bu kuşak içinde yeterli bilgiye sahip olmayanların da bulunabileceğini, bunların bilgisizliğine kendilerinden önceki siyasi kuşakların beceriksizliği de eklenince, Türkiye'de uzun siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle, iç ve dış sorunların çözümünde uğranılan başarısızlıklardan dolayı ülkemizde yaşanan hayal kırıklıklarından Kıbrıs meselesi de elbette nasibini almaktadır. Yalnız Türkiye'de değil, Kıbrıs Türk toplumu içinde de böyle bir kesimin varlığı söz konusudur. Çünkü orası da her bakımdan Türkiye'nin aynası gibidir. Ama bu durumun, Kıbrıslı Rumların ve Avrupa Birliği'nin bel bağladığı bilinen bir "sö-külme" noktasına vardırılmasının önemini de burada

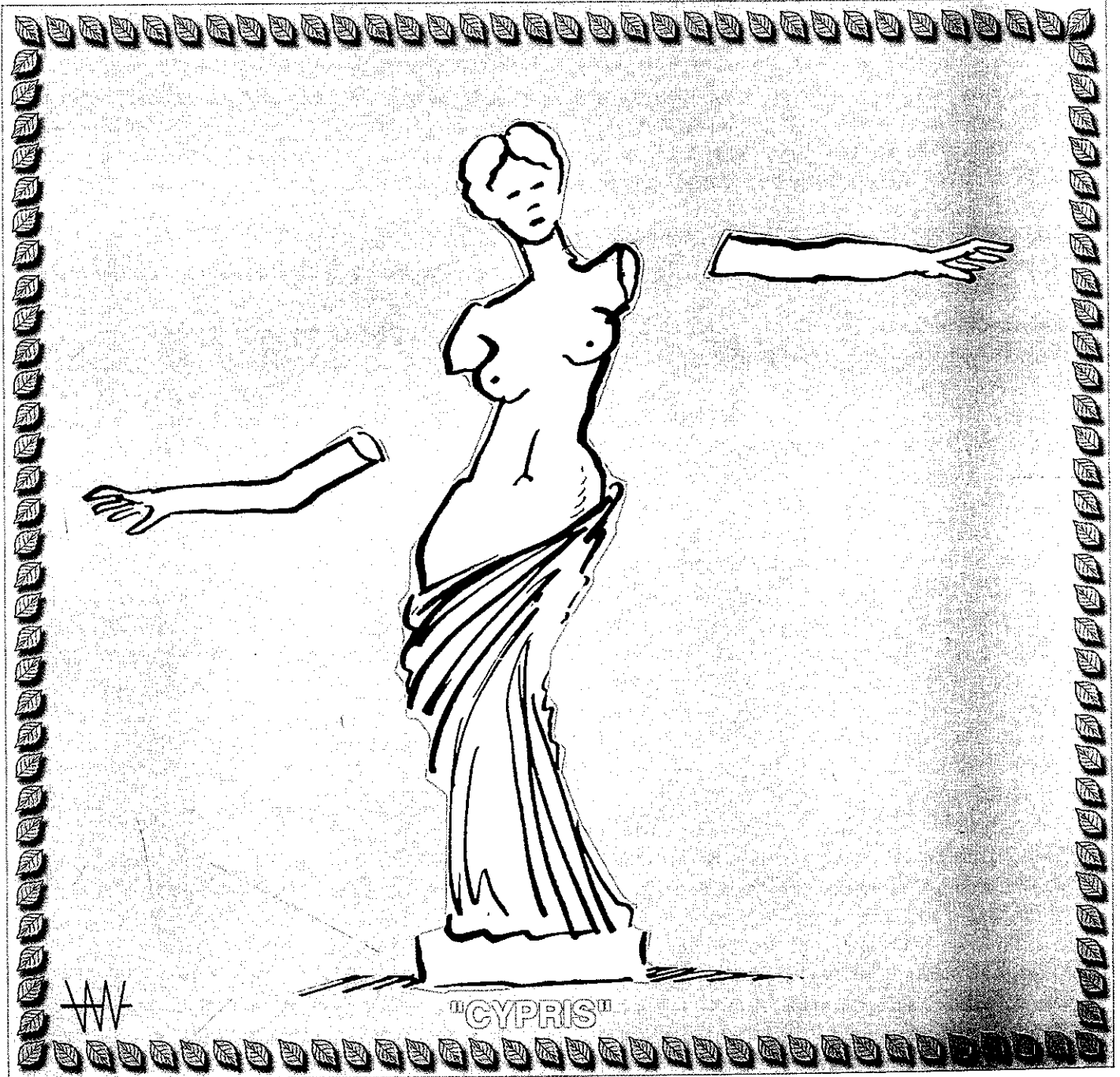
vurgulamak isterim. Kıbrıslı Rumlar ve Yunanlılar son zamanlarda bütün stratejilerini bu nokta üzerine yoğunlaştırmışlardır ve Avrupa Birliği'ni buna alet etmek konusunda bir hayli mesafe de almışlardır.

Kıbrıs sorunu-AB arasındaki kalın çizgi

Kıbrıs sorunu ile Avrupa Birliği'ne tam üyelik konusunun ikisi de ülkemiz bakımından çok önemlidir. Ama bunları birbirine karıştırmamak gerekir. Karıştırmak isteyenlerin dayatmalarına ve tehditlerine boyun eğmek lazım gelir. Türkiye'nin sağlam ve kararlı olmasını gerektiren bir dönemden geçmekteyiz. Kıbrıs konusunda şimdiye kadar gösterdiğimiz milli dirençle pek çok güçlüklerin üstesinden geldik. "Johnson Mektubu" tehdidini aştık, ABD Kongresi'nin silah ambargosuna boyun eğmedik. O sıkıntılı dönemleri ve yapılan dayatmaları milli ve askeri sanayimizin eksikliğini giderecek bir fırsat haline dönüştürdük. Kıbrıs çıkartmasını da bu sayede yaptık. Bugün de karşı karşıya bulunduğumuz sorunların üstesinden gelebilmenin tek yolu Türkiye'nin güçlü ve kuvvetli olmasından geçer.

Eğer Türkiye, ekonomik refah düzeyini yükseltmiş ve her yıl işsizlik ordusuna katılan yüzbinlerce gencimize iş yaratabilmiş ve millet açlık ve perişanlık yerine yüksek bir hayat standardına erişmiş olsaydı, Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak toplumumuzda görülen bu olumsuz eğilimler yine görülür müydü? Pek sanmıyorum. Demek ki, sorunların sorumlularını başka yerde aramak gerekir. Bütün dünya ülkelerinin yendiği ve fakat bizim 25 yıldır bir türlü üstesinden gelemediğimiz enflasyonun hesabını bile Kuzey Kıbrıs'a yükleyenlerimize rastladım. Türkiye'nin her yıl KKTC'ye yaptığı 160 milyon dolarlık yardımın hesabını bile sormadığını söyleyenlerimiz de var. Geçen Aralık ayında CNN'nin Manşet programı için gittiğim Kıbrıs'ta bu yardımın hesabının sorulmadığını eleştiren Kıbrıslı Türklerin bile varlığına tanık oldum. Kıbrıs davası için 160 milyon

ama muteber değildir"

doları bu millet seve seve öder. Ama, eğer Türkiye her yıl verdiği bu yardımın hesabını sormuyorsa kabahat kimin? Bakın IMF bize ne yapıyor? Parayı veriyor, ama kök de söktürüyor. Kıbrıs meselesi bir milli davadır. Bir millet, milli davalarına sahip çıkmakla ayakta kalır. Milli davalar maddi ölçülere vurulamaz, vurulursa başka "milli gaileler" ortaya çıkar ve sonra daha da büyük fedakarlıklara katlanmak zorunda kalınır.

Kıbrıs sorununun çözümsüz kalmasının sorumlusu, birçoklarınca zannedildiği gibi, acaba Rauf Denktaş mıdır? Bunu böyle sananlar Kıbrıs davasına ait politikanın Ankara'dan yürütüldüğünü görmezlikten geliyorlar demektir. Kıbrıslı Rumların çözümsüzlüğün sorumlusu olduklarını ve bir süreden beri bu sorumlulukta Avrupa Birliği'nin de büyük payı olduğunu bilmiyorlar demektir.

Sürecin kilometre taşları

Kıbrıs sorununun çözümü için yapılan gayretlerde kilometre taşı oluşturan aşamalar vardır.

Bunun ilk kilometre taşı, 1977 yılındaki Denktaş-Makarios zirvesidir. Bu görüşmede iki toplum lideri, çözüm için iki toplumlu, iki kesimli federal bir devlet kurulması üzerinde anlaşmaya varmıştır. İkincisi, 1979 yılında yapılan Denktaş-Kyprianou zirvesi olup bu görüşmede bir evvelki zirvede varılan anlaşma teyid edilmiştir. Ama Kıbrıslı Rumlar bu anlaşmalara uymamışlardır. Sebebi sorulacak olursa, parmakları Atina'ya yöneltmek gerekir. Yunanistan'ın sorumluluğu aşikardır. O zamanki Yunan Başbakanı Andreas Papandreu 24 Kasım 1983'de Filelefteros gazetesine verdiği demeçte, Yunanistan'ın Ortak Pazar'a girecek olmasından aldığı cesaretle, "ne konfederal ne de federal" çözüm şeklini kabul etmeyeceklerini açıklamıştır.

Üçüncüsü, 1986 yılıdır. O yıl, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez de Cuellar'nın taraflara daha önce sunmuş olduğu "Çerçeve Anlaşması Taslağı" etrafında yapılan uzun müzakerelerden sonra taraflar arasında iki kesimli ve iki toplumlu bir yapı üzerinde tam bir mutabakata varılmış ve federal çözüm için yeni bir şans doğmuştu. Bunun üzerine, Perez de Cuellar, bu konudaki anlaşma metnini törenle imzalamaları için Kıbrıs Türk toplumu lideri Rauf Denktaş ile Kıbrıs

Rum toplumu lideri Kyprianou'yu New York'a davet etmiştir. BM Genel Sekreteri anlaşmanın imzalanacağından o kadar emindi ki, basın mensuplarının soruları üzerine New York'ta iki taraf arasında bir müzakere yapılmayacağını ve iki liderin sadece anlaşma metnini imzalamak için New York'a geleceklerini dünyaya ilan etmişti... Ama, Kyprianou orada da anlaşmayı imzalamaktan kaçınmıştır.

Bir diğer kilometre taşı 1992 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Boutros Gali'nin federasyon çözümünü öngören "Fikirler Dizisi" üzerinde yapılan görüşmelerle ortaya çıkmıştır. 100'e yakın fikirden oluşan bu dizinin 93 üzerinde Rauf Denktaş mutabakatını bildirmiş geri kalan 7 teklifi kabul etmemiştir. Bir süre sonra bunlar üzerinde de mutabakatını bildirdiği halde, muhalefette iken bu metne karşı tutum takınmış olan Klerides'in seçimleri kazanıp Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başına geçmesiyle Rumlar anlaşmadan yine kaçmıştır.

Diğer bir aşama daha yakın bir tarihe aittir. Eylül 2000 ayında iki taraf arasındaki dolaylı görüşmelerin 4. turunda, BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Kıbrıs'ta iki toplum arasında "iki siyasi eşit varlık" üzerinde bir zemin bulunabileceğini söyleyerek bunu açıkladığında, Rum tarafı Genel Sekreter'e baskı yaparak onun geri adım atmasını sağlamıştır. Bu yüzden dolaylı görüşmelerin Kasım 2000 ayındaki 5. turunda KKTC liderinin önüne öyle bir teklif getirilmiştir ki, bunun kabülü halinde Kıbrıs Türk toplumu için azınlık statüsünden başka bir sonuca varılması mümkün değildi ve BM'ce bu teklif üzerinde görüşmeye zorlanan Rauf Denktaş'a, dolaylı görüşmelerin amacına uygun olmayan böyle bir ısrar karşısında, masayı terketmekten başka çare bırakılmamıştır.

Müzakere sürecinde Kıbrıslı Rumlar'ın nasıl yan çizdiğini, federasyondan bahsederken gerçekte niyetlerinin bu olmadığını gösteren başka ve taze bir kanıt daha göstermek mümkün. Kıbrıs konusunda uzun yıllar Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın Kıbrıs Koordinatörü olarak hizmet görmüş olan ABD'li diplomat emekli Büyükelçi Nelson Ledski, Kasım 2001 sonuna doğru çıktığı Mehmet Ali Birand'ın Manşet programlarından birinde, iki tarafın Kıbrıs'ta çözümü engellemek konusunda yaptıkları en büyük hatanın ne olduğuna dair program sunucusunun kendisine sorduğu soruya cev-

doları bu millet seve seve öder. Ama, eğer Türkiye her yıl verdiği bu yardımın hesabını sormuyorsa kabahat kimin? Bakın IMF bize ne yapıyor? Parayı veriyor, ama kök de söktürüyor. Kıbrıs meselesi bir milli davadır. Bir millet, milli davalarına sahip çıkmakla ayakta kalır. Milli davalar maddi ölçülere vurulamaz, vurulursa başka "milli gaileler" ortaya çıkar ve sonra daha da büyük fedakarlıklara katlanmak zorunda kalınır.

Kıbrıs sorununun çözümsüz kalmasının sorumlusu, birçoklarınca zannedildiği gibi, acaba Rauf Denktaş mıdır? Bunu böyle sananlar Kıbrıs davasına ait politikanın Ankara'dan yürütüldüğünü görmezlikten geliyorlar demektir. Kıbrıslı Rumların çözümsüzlüğün sorumlusu olduklarını ve bir süreden beri bu sorumlulukta Avrupa Birliği'nin de büyük payı olduğunu bilmiyorlar demektir.

Sürecin kilometre taşları

Kıbrıs sorununun çözümü için yapılan gayretlerde kilometre taşı oluşturan aşamalar vardır.

Bunun ilk kilometre taşı, 1977 yılındaki Denktaş-Makarios zirvesidir. Bu görüşmede iki toplum lideri, çözüm için iki toplumlu, iki kesimli federal bir devlet kurulması üzerinde anlaşmaya varmıştır. İkincisi, 1979 yılında yapılan Denktaş-Kyprianou zirvesi olup bu görüşmede bir evvelki zirvede varılan anlaşma teyid edilmiştir. Ama Kıbrıslı Rumlar bu anlaşmalara uymamışlardır. Sebebi sorulacak olursa, parmakları Atina'ya yöneltmek gerekir. Yunanistan'ın sorumluluğu aşikardır. O zamanki Yunan Başbakanı Andreas Papandreu 24 Kasım 1983'de Fileleftheros gazetesine verdiği demeçte, Yunanistan'ın Ortak Pazar'a girecek olmasından aldığı cesaretle, "ne konfederal ne de federal" çözüm şeklini kabul etmeyeceklerini açıklamıştır.

Üçüncüsü, 1986 yılıdır. O yıl, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez de Cuellar'nın taraflara daha önce sunmuş olduğu "Çerçeve Anlaşması Taslağı" etrafında yapılan uzun müzakerelerden sonra taraflar arasında iki kesimli ve iki toplumlu bir yapı üzerinde tam bir mutabakata varılmış ve federal çözüm için yeni bir şans doğmuştu. Bunun üzerine, Perez de Cuellar, bu konudaki anlaşma metnini törenle imzalamaları için Kıbrıs Türk toplumu lideri Rauf Denktaş ile Kıbrıs

Rum toplumu lideri Kyprianou'yu New York'a davet etmiştir. BM Genel Sekreteri anlaşmanın imzalanacağından o kadar emindi ki, basın mensuplarının soruları üzerine New York'ta iki taraf arasında bir müzakere yapılmayacağını ve iki liderin sadece anlaşma metnini imzalamak için New York'a geleceklerini dünyaya ilan etmişti... Ama, Kyprianou orada da anlaşmayı imzalamaktan kaçınmıştır.

Bir diğer kilometre taşı 1992 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Boutros Gali'nin federasyon çözümünü öngören "Fikirler Dizisi" üzerinde yapılan görüşmelerle ortaya çıkmıştır. 100'e yakın fikirden oluşan bu dizinin 93 üzerinde Rauf Denktaş mutabakatını bildirmiş geri kalan 7 teklifi kabul etmemiştir. Bir süre sonra bunlar üzerinde de mutabakatını bildirdiği halde, muhalefette iken bu metne karşı tutum takınmış olan Klerides'in seçimleri kazanıp Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başına geçmesiyle Rumlar anlaşmadan yine kaçmıştır.

Diğer bir aşama daha yakın bir tarihe aittir. Eylül 2000 ayında iki taraf arasındaki dolaylı görüşmelerin 4. turunda, BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Kıbrıs'ta iki toplum arasında "iki siyasi eşit varlık" üzerinde bir zemin bulunabileceğini söyleyerek bunu açıkladığında, Rum tarafı Genel Sekreter'e baskı yaparak onun geri adım atmasını sağlamıştır. Bu yüzden dolaylı görüşmelerin Kasım 2000 ayındaki 5. turunda KKTC liderinin önüne öyle bir teklif getirilmiştir ki, bunun kabülü halinde Kıbrıs Türk toplumu için azınlık statüsünden başka bir sonuca varılması mümkün değildi ve BM'ce bu teklif üzerinde görüşmeye zorlanan Rauf Denktaş'a, dolaylı görüşmelerin amacına uygun olmayan böyle bir ısrar karşısında, masayı terketmekten başka çare bırakılmamıştır.

Müzakere sürecinde Kıbrıslı Rumlar'ın nasıl yan çizdiğini, federasyondan bahsederken gerçekte niyetlerinin bu olmadığını gösteren başka ve taze bir kanıt daha göstermek mümkün. Kıbrıs konusunda uzun yıllar Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın Kıbrıs Koordinatörü olarak hizmet görmüş olan ABD'li diplomat emekli Büyükelçi Nelson Ledski, Kasım 2001 sonuna doğru çıktığı Mehmet Ali Birand'ın Manşet programlarından birinde, iki tarafın Kıbrıs'ta çözümünü engellemek konusunda yaptıkları en büyük hatanın ne olduğuna dair program sunucusunun kendisine sorduğu soruya cev-

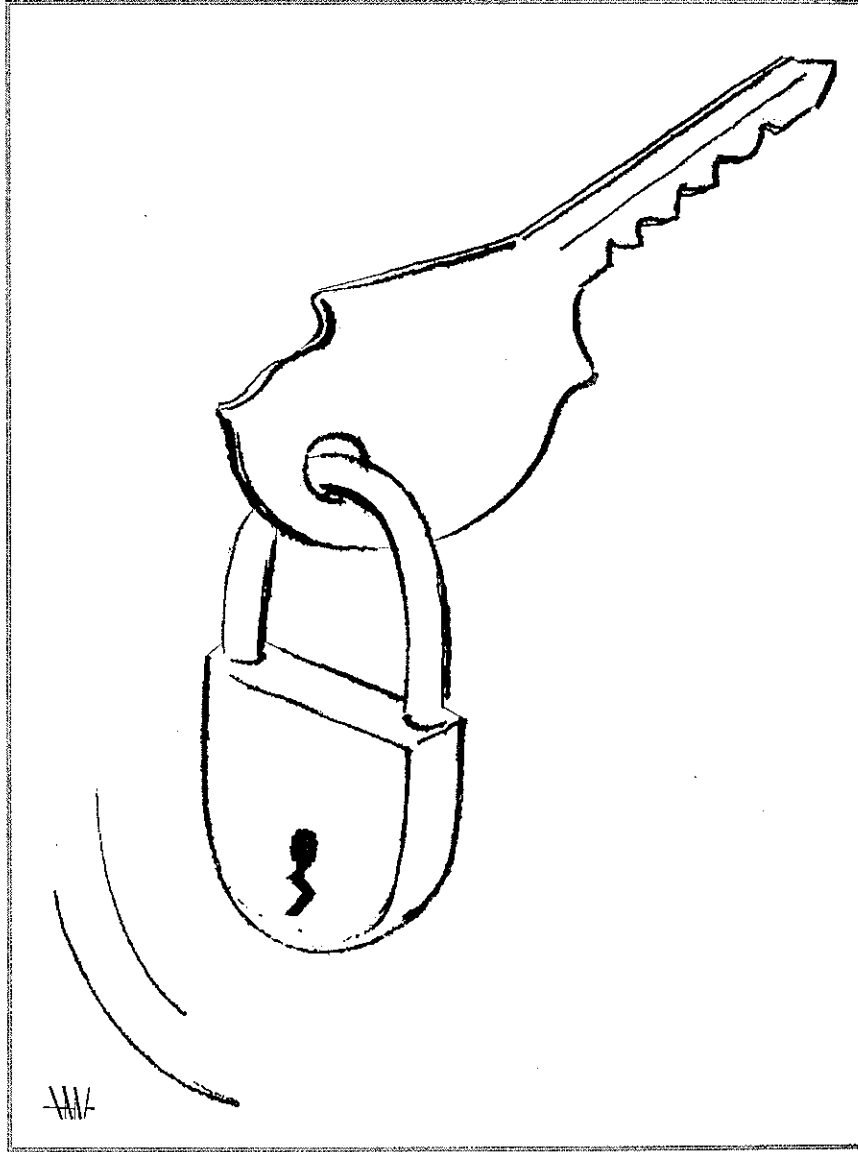
ben, Kıbrıslı Rumlar'ın 1977 anlaşmasından geri adım atmakla hata yaptığını, ve Kıbrıslı Türkler'in de bağımsızlık ilan etmekle hata işlediğini söylemiştir. 1977 anlaşması, yukarıda da belirttiğim gibi, Denktaş-Makarios zirvesinde varılan iki kesimli iki toplumlu federal çözüm anlaşmasıdır. Nelson Ledski, Kıbrıslı Rumların bu anlaşmadan, yani federal çözümü öngören anlaşmadan geri gittiğini kabul etmiştir. Biz de bunu söylüyoruz. Rum liderler kapalı kapılar ardında ona buna federasyon çözümünden yana olduklarını söylerken demek ki gerçeği ifade etmemektedirler.

Dejenerasyon devri

Kıbrıslı Türklerin KKTC'nin bağımsızlığını ilan etmelerine gelince, KKTC parlamentosu, bağımsızlık deklarasyonunda, Kıbrıs meselesinin çözümü için federasyon formülüne kapıyı açık tuttuğunu açıkça belirtmiştir.

Bunlar tarihi gerçeklerdir ve Rauf Denktaş'ı sorunu çözümsüzlüğe götüren kimse olarak itham edenler bunları unutmuş görünüyorlar. Batı basınının bu

konulara parmak basmakta isteksiz olması kabul edilebilirse de, bir kısım yazılı ve görsel medyamızın bu gerçekleri gereğince işlemeyip kısa ve kolay yoldan giderek sorumluluğu KKTC liderine yüklemesinden Rauf Denktaş da şikayetcidir.

Kıbrıs sorununa çözüm bulunması sürecinde bir dejenerasyon devri vardır ki onu ele almadan bu sorunun neden çözümsüzlüğe sürüklendiğini iyice anlamak mümkün değildir.

Bu dejenerasyon devri Yunanistan'ın Avrupa Birliği'nin önceki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üye olmasıyla başlamıştır. Yunanistan AET'ye tam üye olmak için başvurduğunda, Türkiye büyük bir hata işlemiş, böyle bir başvuruyu kendisinin de yapması gerekirken, AET'nin Türk-Yunan so-

runlarını kendi içine sokmayacağına ve Yunanistan'ın bu istikametteki girişimlerine müsaade etmeyeceğine dair verdiği şifahi sözle ifade etmiştir. Bu vaat zamanla unutulmuş ve Türkiye'nin bulunmadığı bir yerde Yunanistan tek başına üye olmanın verdiği avantajla Avrupa Birliği-

'ni Kıbrıs meselesinde arkasına almıştır. Kıbrıs sorunu çözülmeden, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tam üyelik başvurusunu, bunun 1960 Kıbrıs antlaşmalarının bir ihlali olduğunu göz ardı ederek kabul etmiş ve bu yönetim ile tam üyelik müzakerelerini de başlatmıştır.

O zamandan bu yana, AB ile Türkiye arasında bir sinir savaşı süregelmektedir. Avrupa Birliği, Kıbrıs'ı bir bütün olarak temsil etmeyen Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, Birliğe tam üye olmasının Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olacağını düşünmektedir. Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin, Avrupa Birliği üyeliğinin cazibesine kapılacakları ve Kıbrıslı Rumlarla birlikte hareket etmeyi er veya geç kabul edecekleri ve böylece başlayacak bir "genel sökülme" sonucunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlık nedeninin ortadan kalkacağı gibi bir

netice çıkmayacağı uygulama ile sabit olmuştur. Batılı ülkelerin ve özellikle ABD ve AB ülkelerinin buna ters düşen tutumlarını inatla sürdürmeleri yüzünden Türk tarafı müzakere masasında eşitliği kendi elleriyle yaratmak zorunda kalmıştır. Bağımsızlık ilanı, konfederasyon gibi tezler hep bunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu gerçeği bir türlü görmek istemeyen AB, Kıbrıs meselesindeki bu inadı yüzünden Ada'nın kaderini kendi eliyle çizmektedir. Çözüm olmadan Kıbrıs Rum kesimini tam üyeliğe almakla Ada'yı böleceklerini anlamalıdır. Bu politika Türkiye'nin ve Kıbrıslı Türklerin politikası değildir. Ama bu gerçekleşirse Türkiye böyle istediği için değil, Avrupa Birliği'nin tutumu yüzünden bu olacaktır.

Avrupa Birliği, Helsinki Zirvesi'nden beri Türkiye'ye karşı baskı ve tehdit uygulamaktadır. Türkiye'nin

Kıbrıs sorunu çözülse de çözülme de, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girmesi Türkiye'nin rızasına bağlı kalacaktır. Zira, AB aksini iddia etmesine rağmen, Kıbrıs antlaşmaları, Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte bulunmadığı siyasi ve ekonomik bir kuruluşa Kıbrıs'ın üye olmasına cevaz vermemektedir.

düşüncenin esiri oldukları anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği, Kıbrıs meselesinde sürdürdüğü bu yanlı tutumu ile Kıbrıslı Rumları çözüme isteksiz bir duruma sokmuştur. Çözüm olsa da olmasa da Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tam üyeliğe alacağını mütemadiyen söyleyen Avrupa Birliği, Kıbrıslı Rumlarda "sorunun çözümü" için bir iştah bırakmamıştır. Avrupa Birliği üyeliğini elde ettikten sonra Kıbrıs sorununun bir AB-Türkiye sorunu haline geleceği ve bundan kendilerinin karlı çıkacağı kanaati Kıbrıslı Rumlara böylece aşılanmıştır.

Müzakere masasında eşitlik şart

Müzakere masasına bir taraf devlet olarak, diğer taraf ise toplum olarak oturdukları müddetçe bu masadan bir

Avrupa Birliği üyeliği, Kıbrıs sorununun çözümüne endekslenmiştir. Bunu Avrupa Parlamentosu bir raporla ortaya koymuştur. Avrupa Parlamentosu, sanki başka biri bulunamazmış gibi, Yunan sempatizanı olarak bilenen Lüksemburglu üyesi eski Lüksemburg Dışişleri Bakanı Jacques Poos'a Kıbrıs konusunda hazırlattığı raporun parlamentoda kabulünden sonra, verdiği bir demeçte "Kıbrıs sorununu halletmedikçe Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini unutması lazım geldiğini" açıkça söylemiştir.

Avrupa Parlamentosu Karma Komisyon Eş Başkanı Daniel Conn Bendit de ülkemize yaptığı son ziyaretinde tehditkar bir ifade ile Avrupa Birliği'ne girmesi halinde Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'nin toprağı haline geleceğini ve

Türkiye'nin işgal ettiği Avrupa Birliği toprağını terketmek zorunda kalacağını vurgulamıştır. AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri Verheugen de devamlı olarak Kıbrıs sorunu halledilmese bile Kıbrıs Rum kesiminin AB'ne alınacağına dair demeçler vermektedir.

Bu tutum ve davranışlar Kıbrıslı Rumlar için Kıbrıs sorununun çözümünü hiçbir cazibesi olmayan bir konu haline getirmektedir.

Türkiye, Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa Birliği'ne alınması halinde, bölgede vahim bir durumun ortaya çıkacağını, Kuzey Kıbrıs'ın kaderinin ayrılmaz biçimde Türkiye'ye bağlanacağını ve ağır da olsa bunun bedeline katlanmaya hazır olduğunu kesin bir dille ifade etmiştir.

Çözüm isteniyorsa AB'nin tutumu değişmeli

Kıbrıs meselesinin çözümü Türk tarafının elinde değildir. Çözüm için iki taraf olmalıdır. Bir tarafta çözüm için hiçbir heves bırakılmaz, ona "halletsen de halletmesen de seni içimize alacağız" denirse, müzakerelerden bir sonuç alınması nasıl mümkün olabilir? Müzakere masasında hiçbir taraf istediğini karşı tarafa yüzde yüz kabul ettirecek durumda değildir. Çözüm için karşılıklı tavizler gerekir. Müzakere yoluyla çözüm böyle bulunur. Kıbrıs'ta da böyle olmalıdır. Ama bunun için üçüncü çevreler de yardımcı olmalıdır. Avrupa Birliği'nin yaptığı gibi köstek olmayıp destek vermelidirler.

Kıbrıs meselesine bir çözüm bulunması için şimdi yeni bir deneme daha yapılmaktadır. Kıbrıs Türkleri'nin lideri Rauf Denktaş ile Kıbrıslı Rum lideri Glafkos Klerides, Lefkoşe'de Aralık 2001'deki buluşmalarında kararlaştırdıkları gibi, Kıbrıs sorununun her vechesini yüz yüze ve koşulsuz şekilde görüşmektedirler.

Eğer herşey yukarıda anlattıklarımız gibi cereyan edecek olursa, bu görüşmelerden de ümitli olmak için neden bulmak zordur. Kabul etmek gerekir ki, Rum liderinin işi çok zordur. Bir çözüm için gerekli olan tavizde bulunma noktasına gelince, Klerides'in gerek Kıbrıs Rum kesiminde ve gerekse Yunanistan'da ikna etmesi gereken çevrelerin muhalefetini aşmakta güçlük çekeceği muhakkaktır. Bu çevreler, her seferinde Avrupa Birliği'ne işaretlerle "nasıl olsa üyeliğe kabul edileceğiz, şimdi böyle bir taviz vermenin anlamı var mı" diyerek itiraz edeceklerdir. O nedenle eğer çözüm

istiyorsa, Avrupa Birliği'nin tutumunu gözden geçirmesi gerekli olmaktadır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerde son defa Laeken Zirvesi'nde ortaya çıkan olumlu hava AB'nin böyle bir davranış içine gireceği ümidini vermektedir.

Ama, diğer yandan bakılırsa, durumun bazen "eski tas eski hamam" nakaratını hatırlatacak bir vaziyete girmekten de geri kalmadığı görülmektedir. Verheugen malum demeçlerine devam etmekte ve bunları iki liderin Lefkoşe'de görüşmeleri devam ederken bile tekrarlamakta bir sakınca görmemektedir. Sanki herşey çözüm olmaması ve çözümsüzlükten yine Rauf Denktaş'ı sorumlu tutmak için ayarlanmış gibi. Bu durumda iyimser olmak için bir neden bulmakta güçlük çektiğimi belirtmeliyim.

Şurası muhakkak ki, Kıbrıs sorunu çözülse de çözülme de, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girmesi Türkiye'nin rızasına bağlı kalacaktır. Zira, AB aksini iddia etmesine rağmen, Kıbrıs antlaşmaları Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte bulunmadığı siyasi ve ekonomik bir kuruluşa Kıbrıs'ın üye olmasına cevaz vermemektedir. Türkiye bunun tersine bir şeye rıza gösteremez. Uluslararası antlaşmaların üstünlüğü ilkesine bağlı olduğunu düşündüğümüz Avrupa Birliği üyelerinin, Kıbrıs devletini kuran 1960 antlaşmalarının bu hükmünü hiçe sayarak Kıbrıs'ı, Avrupa Birliği'ne almalarının Doğu Akdenizde ve Ege'de vahim bir durum yaratacağını bilmemeleri mümkün görülmemektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinin bütün bu kötü ihtimalleri bertaraf edecek bir formül bulmaları gerekmektedir. Avrupa Birliği isterse böyle bir yolu açabilir. Bu formülün her üç ülkenin, yani Yunanistan'a ilaveten, Türkiye ve Kıbrıs'ın da Avrupa Birliği içinde olmasını sağlamaya yönelecek bir formül etrafında şekillenebileceğini düşünmek, 11 Eylül'de New York'taki ikiz kulelere ve Washington'da Pentagon'a yapılan terörist saldırıları üzerine dünyanın düzeninin değişeceği ve herşeyin artık eskisi gibi olmayacağı yolundaki beklentiler ışığında bana pek hayal gibi görünmüyor.

Nedersiniz, acaba Avrupa değişebilir mi?

Ecmel Barutçu
Emekli Büyükelçi

İ k i

“.. Çocukluğum!... Her insanın çocukluk yılları... O, değeri bilinmeyen yıllar!... Okuldayken ‘yaz gelsin’ diye kurulan hayallerin, aşk nedir bilmeden kapılıp giden gönüllerin, imtihan ve öğretmen korkularının yılları... Ve, nihayet 60 yaşın ötesinden bakıldığında ‘ne de çabuk geçmiş’ dediğimiz o güzelim yıllar!...”

Bu satırlar KKTC Cumhurbaşkanı ya da görüşmelerdeki sıfatıyla Kıbrıs Türk toplum lideri Rauf Denktaş’ın...

Rauf Denktaş kim? Nasıl bir insan? Nasıl bir aile babası?

Nasıl bir politikacı? Nasıl bir lider?

Bu sorular çok uzatılabilir. Rauf Denktaş’ın 1924’ten bugüne geçen yaşam süreci çeşitli yaklaşımlarla ele alınabilir.

Denktaş’ın soyadında bir denklik, bir simetri göze çarpar. Ancak Denktaş’ı özellikle siyasi kimliğiyle okumaya kalkarsanız, bütününde o denkliği bulmak adeta olanaksız olur.

Bir yanda ince ruhlu sanatçıları çağrıştıran bir duygusallık, öte yanda “Denktaş kindardır, asla affetmez” dedirtecek kadar bir başka kimlik.

Ailesi ve çocukluk dönemi

Denktaş, anne sevgisini yaşamamış. Henüz 18 aylıkken annesi düşük sonrasında kangren olup, ölmüş. Yedi yaşına kadar “Şeharlı Mehmed” diye bilinen dedesinin yanında kalmış. 1941 yılında da babası Hakim Raif Efendi, 57 yaşında yaşama gözlerini kapamış.

Hani neredeyse Denktaş, annesiz - babasız büyümüş denebilir. Kimilerine göre bu durum Denktaş’ın hayata bakış açısını etkilemiş.

Denktaş’ın yaşamı için kolay bir yaşam demek olası değil. Ortaöğrenimini Lefkoşa’da İngiliz Okulu’nda tamamladıktan sonra kesintisiz bir yüksek öğrenim süreci olmamış. Mezuniyet sonrası bir yıl Mağusa’da tercümanlık, ardından İngiliz Okulu’nda bir yıl öğretmenlik ve hukuk öğrenimi için İngiltere’ye gidiş dönemi başlamış. Ardından, 1947 yılında Lincoln’s Inn’den mezun olup Kıbrıs’a dönmüş.

O günleri anımsayanların ifadesiyle “parlak bir avukattı”. Dönemin sömürge idaresinin Ada’daki en yetkili ismi valiydi. 1948’de dönemin Kıbrıs valisi tarafından kurulan Anayasa Konseyi’nde üye olarak görev yaptı. 1949’dan 1958’e kadar da savcıydı.

Halbuki onun çocukluk ideali pilot olmaktı. Hatta anılarında şunları yazıyor:

“İlkokul sıralarımdayken hep Türkiye’ye gitmeyi, ‘tayyareci’ (pilot) olmayı hayal ederdim. Evimizin bahçesindeki mersin ağacının bir dalından diğerine Tarzanlık yapmaktan yorulunca bir dala tüneler, etrafı rahatsız edersene ‘küçük tayyareci’ şiirini okumaya başladım:

Tayyareci yapacak çocuğunu babalar...

Düşman! Bu küçük tayyareciyi tanı...

Kanatları altında saklayacak vatani...

Ve uçar uçar... Kıbrıs’a gelirdim.

...Osmanlı’nın Ada’dan çıkışını gözyaşları ile seyreden dedesi Şeharlı Mehmed’in ‘Gittiler, ama yine gelecekler; ben göremeyeceğim ama sen göreceksin’ telkinleri ile büyüyen; yedi yaşında İstanbul’u yaşayan; Türk’ün büyüklüğüne doyan, her Türk askerinde Gazi Mustafa Kemal Paşa’yı gördüğünü hayal eden; milliyetçi bir babanın bu nedenle katlandığı acıları paylaşarak büyüyen; 17 yaşında babadan öksüz kalıp Dr. Küçük’ün davasında babasının ümidini ve beklentilerini bularak o büyük davaya sarılan ben Rauf Denktaş, babamın vasiyeti addettiğim ‘Sen burada kal, güçlü bir avukat ve gazeteci ol’ sözlerini yerine getirmenin huzurunu yaşarken, gün gele halkımla devlet kurmanın onurunu yaşayacaktım. Yaş 76. Duygularım, heyecanlarım taptaze..” (R. Denktaş, Hatıralar, 10. cilt)

W

Kıbrıs sorununa çare arayışının geçmişinin nerelere kadar uzandığına bakıldığında öyle isimlerle karşılaşılır ki onlar da neredeyse Kıbrıs sorunu ile yaşattılar.

Kıbrıs Türk toplumunda 1958 sonrası "Dr. Küçük, Rauf Denктаş, Osman Örek" üçlü bir ekip olarak görülmüş hatta onlarla ilgili şarkılar bile yapılmıştır. Rum toplumunda ise, Makarios gerçek anlamda lider olarak ortaya çıkarken, yakınında bulunan Glafkos Klerides en uzun süre sivrilmiş lider olmuştur. Klerides, görüşme masasında 1959'dan bugüne Rum tarafı adına yer bulabilen en deneyimli isimdir aynı zamanda.

Aktritas Planı'nın mimarı

Denктаş, Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT), Klerides de EOKA üyesiydi. Hatta Kıbrıs Türk tarafına göre Klerides, Kıbrıslı Türklerin yok edilmesini amaçlayan AKRİTAS Planı'nın mimarlarından.

Keşmir sorunu ile çözümsüzlükte yarışan Kıbrıs sorununa çare arayışında masada geçen sürenin toplamı adeta hesaplanamayacak kadar uzun. İsrail Dışişleri Bakanı Simon Peres'in "Yirmi beş yıl sürecek bir müzakere sürecinin bedeli, beş dakika savaştan uzundur" sözleri aklımdan geçerek girmiştim geçtiğimiz Kasım ayında Klerides'in makam odasına.

Denктаş'ı yakından tanıma olanağına karşılık Klerides'i aynı yakınlıkta tanıma şansımız olmadı. Kıbrıs'ta taraflar birbirini resmi propaganda etkisi altında tanırlar. Sonuçta Klerides'in öncelikli görevi, kendi toplumsal çıkarını öncelikle savunmaktır.

Klerides'in sabahın yedi buçuğuna randevu verdiği için güne erken başladığına yönelik bilgiler vardır. Denктаş'ın da güne erken başlayıp uzun süre çalıştığı bilinir. Denктаş, KKTC Cumhurbaşkanlığı konutunu hem ikamet hem de çalışma amacıyla kullanan Klerides, Güneydeki başkanlık konutunu sadece çalışma amaçları için kullanır.

24 Nisan 1919 doğumlu Klerides'i dinlerken ne denli yaşlandığını saptamaya çalışıyordum. Daha önce Rum kesiminden gazeteci arkadaşlarla yaptığımız sohbetlerde Klerides'in maraton bir görüşme süreci için yaşlı olduğu ve en çok iki saat görüşebileceği söylenmişti. Bir başka yabancı diplomattan ise Klerides'te yaşlanma belirtilerinin çok öne çıktığını duymuştum.

Ama pek de öyle olmadı. Çalışma odasının duvarlarına bakıyorum. Makarios'un resmi tam karşısında. Çalışma masasının arkasında büyük bir kitaplık. Masasının yanında aile resimleri. Kendi kendime, Klerides, bana ne kadar EOKA'cı günlerini çağırıyor, diye soruyorum. Yanıtım ise "çok az" oluyor.

Klerides'e "Denктаş'ın TMT, sizin EOKA kökenli oluşunuz çözümün gecikmesinde ne denli etken oldu" diye soruyorum.

Bu soruyu yanıtlamadan önce Klerides bir an dalıp gidiyor. Sonra "Denктаş için bir şey söylemek istemem ama ben EOKA'cı değildim" diyor.

Aktif savaş günleri

Klerides'in bu yaklaşımı Türk tarafında tepki gördü. Çünkü Klerides kendi anılarında EOKA'cı olduğunu yazıyordu. Ancak Klerides, sanırım EOKA içinde Denктаş'ın TMT içindeki etkinliği kadar etkinliği olmadığı mesajını vermek istemişti. Çünkü Kleri-

V i r t ü ö z

Rauf Denktaş'ın milliyetçi bir kimliğe sahip oluşu gizlenen bir yanı değildir. Liderlik yanı ise hiç tartışma götürmez. Dr. Fazıl Küçük'le çalışmaya başladığı, Halkın Sesi'ne yazılar yazdığı günlerde öne çıkan bir kimliği olduğu kolay anlaşılıyordu. Türk Mukavemet Teşkilatı'nda (TMT) aktif görevler üstlendi.

Rauf Denktaş, siyasi yaşamı boyunca gözünü kulağını hep Ankara'ya dönük tuttu. Ve söylevlerinde bir vurgulamayı hiç unutmadı: "Türk Silahlı Kuvvetleri." "Anavatan Türkiye" derken hemen ardında "Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri" demeyi asla ihmal etmedi.

Söylediklerinden söylemediklerini, yazdıklarından yazmadıklarını anlamak

Denktaş'ın yaşam öyküsünü kronolojik olarak aktarmak kolay. Kolay olmayan Denktaş'ın tüm yönleriyle kimliğini okuyabilmek.

Yaptığı konuşmalar, yaptığı yazılı açıklamalardan yola çıkarak Denktaş'ın ne düşündüğünü öğrenmeye çalışanlar daha başlangıçta yanlış yola girmiş demektir. Denktaş'ın ne düşündüğünü anlamak, bilmek isteyen, söylediklerinden söylemediklerini, yazdıklarından yazmadıklarını okumak zorundadır.

Denktaş'ı yakından tanıyanların da kabul ettiği bir başka gerçek, Denktaş'ın bir sonraki adımını son

ana kadar kimseyle paylaşmadığı gerçeğidir.

Kabul etmese de takım çalışmasına yatkın bir kimliğe sahip değil. Kıbrıs Türk toplumu, Rauf Denktaş'ın çevresinden güçlü ve uzun ömürlü bir tek politikacı bile kazanmadı. Hele uzun vadede Denktaş'a rakip olacak siyasetçiye çevresinde bulmak mümkün değil.

Yürümek istediği yolda kendine göre engelleri aşarken; fotoğraf çeken, duygusal konuşmalar yapan Rauf Denktaş gider, yerine; "acımasız" tanımlamasının da geçerli olabileceği Rauf Denktaş gelir.

Ankara'daki ağırlığı ve payı

Rauf Denktaş, Türkiye'den kopuk siyaset üretmez ve yürütmez. Aksini kimse söyleyemez. Denktaş, en az 50 yıllık geçmiş olan bir siyasetçi, bir lider. Zaman, Denktaş'ın Ankara'da şekillenen Kıbrıs politikasındaki ağırlığını ve payını artırmaya yaradı.

Unutmamak gerekir ki Denktaş, İsmet İnönüler, Celal Bayarlar, Adnan Mendereslerle konuşup şekillendirdiği Kıbrıs politikasını bugün Ecevit'le, Yılmaz'la Bahçeli'yle şekillendiriyor.

Güç kaybı yaşandı mı?

Denktaş, Kıbrıs'ta siyasi güç kaybetse de Ankara'da en güçlü dönemini yaşadığını çok iyi biliyor. Bundan da güç alıyor. Peki, Denktaş, iç politikada Kıbrıs Türk toplumunda neden güç kaybı yaşadı?

Bu soruya farklı yanıtlar verilebilir. Hatta Denktaş'ın güç kaybetmediğini savunanlar bile çıkabilir. Ancak rakamlar Denktaş'ın güç kaybı yaşadığını gösteriyor. KKTC Cumhurbaşkanlığı için 1995 ve 2000 yıllarında yapılan seçimlerde ilk turda yüzde ellinin üzerinde oya ulaşamaması, her iki kişiden birinin öncelikli tercihinin Denktaş olmadığını gösteriyor.

Denktaş da bunun farkında. Farkında olduğu için de 1995 seçimleri sonrası net bir şekilde yüzünü Ankara'ya dönerek siyaset yapmaya başladı.

Rauf Denktaş, Kuzey Kıbrıs'taki siyasi yapılanmanın mimarı olarak tanımlanabilir. Ulusal Birlik Partisi ve Demokrat Parti, Denktaş'ın Ankara ile eşgüdüm içinde şekillendirdiği siyasi örgütler. Rauf Denktaş'ın iç politikada söz geçiremediği Ulusal Birlik Partisi ile yolları ayrılmış olsa da halk olumsuzlukların faturasını sistemin "babası" gördükleri Denktaş'a kesiyor.

Son görüşmeler

Görüşme masasında Klerides'le Kıbrıs konusunda en ciddi müzakere sürecini şu günlerde yaşayan Denktaş'ın aklından neler geçiyor? Bu soru, yabancılar tarafından bizlere sık sık yöneltiliyor.

Denktaş, Kıbrıs sorununun geçirdiği tüm evrelerin canlı tanığıdır, hatta parçasıdır. Sorun, gündemdeki çözüm modelinin Denktaş'ın "ya taksim ya ölüm" sloganındaki idealiyle örtüşmemesidir.

Ancak Türkiye ve Kıbrıs Türkü'nün çıkarının çözümünden yana olması ve değişen dengeler, Denktaş'ı masada tutup, çözüm için anlaşmaya imza atmaya yöneltmektedir.

Denktaş acıların en büyüğünü evlat acısıyla yaşamıştır. Özellikle büyük oğlu Raif Denktaş'ın trafik kazasında ölümü, Denktaş'ın yaşama bakış açısını ve dini inancını muhasebe noktasına taşımıştır.

Denktaş, yaşamı olduğu gibi kabul edip, sorunlarla birlikte yaşamayı ve en zor anda bile espi yeteneğini yitirmeyi başarıyor. İlerlemiş yaşına karşılık yıllarca önce yapılan bir görüşmeyi, yaşanan bir olayı ayrıntısıyla anımsama yeteneğinin yanı sıra, kıvrak bir zekası da Denktaş'ın özelliklerinden biri olarak sayılabilir.

Sonuçta Denktaş da bir insan. Artıları, eksileri, iyi yanları, kötü yanları, sevenleri ve sevmeyenleriyle...

des, eline silah almadığının ancak bir avukat olarak EOKA'cılar mahkemede savundugunun altını ısrarla çizmek istemişti.

Aslında Klerides'in yaşamında daha aktif savaş günleri var. Kıbrıs tarihinin en ünlü hukukçularından kabul edilen John Klerides'in oğlu olan Glafkos Klerides, 1939 yılında İngiliz Hava Kuvvetleri'ne pilot olarak katılmış, 1942 yılında uçağının isabet alıp düşmesi sonrası Almanların eline esir düşmüştü.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Londra Üniversitesi'nde hukuk öğrenimi gören Klerides, 1951-1960 arası Kıbrıs'ta avukatlık yaptı.

1959 Londra görüşmelerinde Makarios'un yakın çalışma arkadaşlarından biriydi. 1960 Haziran'ında Kıbrıs Cumhuriyeti parlamentosu olan Temsilciler Meclisi'ne seçilip ardından Meclis Başkanı oldu. O görevi, 1976 yılına kadar sürdürdü.

1963 olayları sonrası 1964 yılında Londra'da yapılan Kıbrıs görüşmelerinde Rum delegasyonunun başında Klerides vardı.

1968'de Kıbrıs sorununa çözüm arayışları yeni bir ivme kazarken Denktaş'ın karşısındaki Rum görüşmeci yine Klerides'di.

1974 sonrası, Kıbrıs'ta iki bölgeliliğin temelini oluşturan göçmen mübadelesini kabul eden Rum görüşmecinin Klerides olması, birçok diplomatta Klerides'in kritik kararları verebilecek lider yargısını besliyor.

Klerides ve Denktaş dostluğu

Klerides ile Denktaş'ın çok yakın iki dost oldukları yaygın bir düşüncedir. Hatta bir dönem aynı mason locasında bulundukları da söylenir. Klerides, Denktaş'tan yaş olarak büyük. Ancak ikisinin yolları meslek nedeniyle buluştu. İkisi de hukukçu.

Denktaş, savcı iken Klerides avukatı.

Kıbrıs'ta Türk-Rum çatışması ne boyutta olursa olsun, Kıbrıslı Türk ve Rumların uygar iletişimi her dönem varolmuştur.

Denktaş ile Klerides arasında da bu uygar diyalog her dönemde korunmuştur. İletişimin en kopuk olduğu dönemde özellikle acı olaylar Denktaş-Klerides iletişimine kuvvetli tutmuştur.

21 Aralık 1963'te Rumların saldırılarının ardından Rauf Denktaş'ın eşi ve çocuklarını, Lefkoşa'nın Türk bölgesinden alıp Ankara'ya götürecek uçağa kendi arabasıyla ulaştıran Klerides'ti.

1964 yılında Denktaş'ın iki arkadaşı ile Kıbrıs'a bir tekne ile çıkıp Rumlar tarafından yakalanması Denktaş-Klerides buluşmasının bir başka önemli sayfasıdır. Klerides o olayla ilgili anılarını 1968 yılında Denktaş'a şöyle aktarmaktadır:

"Bakanlar Kurulu'ndaydık. Grivas da vardı. Bir asker gelerek Grivas'a bir kağıt verdi. Grivas buna bir baktı ve kağıdı kapatarak masaya koydu. Beş dakika sonra bir polis gelerek Makarios'a bir kağıt verdi. Makarios bunu okudu ve Grivas'a dönerek, 'elimizi açalım mı?' dedi. Böylelikle senin (Denktaş'ın) Karpaz'da yakalandığını işittik. Kimse buna inanmadı. Ancak 10-15 dakika sonra polis müdürü gelip doğruladı. Makarios, 'Şimdi ne yapacağız?' sorusunu sordu. Kiprianu ile Papadopoulos, 'Derhal öldürülmeli' cevabını verdiler. Bir tartışma oldu. Se-

nin bu şekilde Kıbrıs'a gelmen için bir neden olmalıydı. Seni buraya Türkiye mutlaka bir maksat için göndermişti. Bunu öğrenmemiz gerekiyordu. Biz senin Ada'ya gelişini Türkiye'nin askeri bir müdahalesinin bir işareti olarak değerlendiriyorduk. Soruşturma esnasında ısrarla Türkiye'den habersiz geldiğini söylemen senin için tehlikeli bir durum yaratmaktaydı. Kıbrıs'a çıkışının arkasında Türkiye olsaydı rahatlıkla öldürülebilirdin. Ancak Aytodoro'da tanınmış olman seni kurtardı... Makarios herkesi dinledikten sonra 'Madem ki tanıyanlar olmuştur, getiriniz buraya ve sorgulayınız... Niye geldiğini anlayalım' direktifini verdi."

Daha sonra Klerides, Denktaş'ı tutuklu olduğu yerde ziyaret eder. Denktaş, o buluşmayı anılarında şöyle yazmaktadır:

"Bu buluşmada Klerides bir sorgu yargıcı pozisyonundan bir adım öteye gitmedi. Buna rağmen Rum basını kendisini, 'Rudolf Hess rolünde olan Denktaş'la gizli bir anlaşma yapmak ve ENOSIS'i bertaraf etmek' gayretkeşliği ile suçladı. Bizdeki insafsızlar da Ada'ya gelişimi, 'Klerides'la anlaşarak, kahraman olmak için tertip edilen bir senaryo' olarak takdim edebildiler. İnanan oldu mu? Bilemiyorum."

Klerides'in sahnedeki yeri

Klerides, tıpkı Denktaş gibi Kıbrıs sorununun en önemli iki oyuncusundan biri. Hangisinin başrol oyuncusu olduğu ise belli değil. Zaman zaman biri öne çıksa da roller eşite çok yakın.

Çok önemli bir sürpriz gelişme olmazsa bizlerin Rum yönetimi olarak nitelediğimiz Kıbrıs Cumhuriyeti'nde 2003 Şubat ayında Başkanlık seçimi olacak.

Klerides, aday olmayacağını kesin olarak açıkladı. Yeniden aday olması için bir istek, bir baskı da görünmüyor.

Kıbrıs oyunu daha ne kadar devam eder?

Bunu, senaryo yazarları ve yönetmen bilir. Ancak kesin olan Klerides'in sahnedeki zamanının artık sınırlı olduğu.

Klerides, yarım asrı aşkın aktif siyasi yaşamını noktalamadan önce Kıbrıs sorununa bir anlaşmaya katkı koyup, imza koyar mı? Rum siyasi çevreler Klerides'in buna hazır olduğunu söylüyorlar.

Klerides'in Hintli Erini Lila ile evliliğinin tek meyvesi kızı Ket'i'nin babasının siyasi yaşamı biterken en büyük isteğinin ne olduğu sorusuna yanıtı çok net:

"Babam siyasi yaşamını bitirirken Kıbrıs'ta Kıbrıs sorununun çözümünü ve Ada'da yaşayan herkesin Avrupa Birliği ailesiyle birlikte mutlu ve güzel günleri yaşadığını görmek istiyor. Bu amaçla da üzerine düşeni yapacağından kimsenin kuşkusu olmasın."

Siyasi yaşamının son durağına beş kala Klerides, tüm becerisini ortaya koyup sahneyi sadece Rumların değil, Ada'da yaşayan herkesin alkışlarıyla terk etmek istiyor. Bunu başarabilecek mi? Göreceğiz.

Hasan Hastürer
Gazeteci

Adalılar ne düşünüyor?

Muharrem Faiz

Yekpare bir "kamuoyunun" mevcudiyeti ve bunun ölçülebilirliği tartışılarsun; yaklaşık 40 yıldır tek lider tarafından ve onun söylemi ile temsil edilen; genel seçimlerine zaman zaman müdahale edildiği Meclis Araştırma Komiteleri'nce hazırlanan raporlarda teyid edilen Kıbrıs Türk toplumu açısından kamuoyu yoklamaları, ciddi bir alternatif, kendini ifade etme aracı olmuştur. Soyut bir kamuoyu adına dile getirilen düşüncelerin meşruluğunu da sarsan bu tür çalışmalar, bazen sivil toplum örgütlerince kendi bakış açılarının bir dayanak noktası, bazen Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin notları arasında ciddi bir veri kalemi olabilmıştır. Ancak dünyada belki eşi çok az görülebilecek biçimde bazı araştırma sonuçları kitle gösterilerine ve protestolarına bile sebep olabilmıştır Kuzey Kıbrıs'ta.

Özellikle Kıbrıs sorunu ve Avrupa Birliği'ne katılım konusunda yapılan kamuoyu yoklamaları Kıbrıs Türk toplumunda büyük yankı yaratmış, zaman zaman Türkiye, Kıbrıs Rum ve Batı basınında da yankı bulmuştur. Bu yazı özellikle bu iki konuda farklı yıllarda yapılan çalışmaların karşılaştırmalı sonuçlarını özetlemeyi amaçlamaktadır. Kuşkusuz özetlenen verilerin KKTC'li seçmenlerin gerek Kıbrıs sorunu, gerekse Avrupa Birliği konusunda kamusal alanda dolaşımda olan alternatif görüşler arasından seçtiklerinden ibaret olduğunun gözönünde bulundurulmasının yararı olacaktır. Çünkü, dolaşıma sokulan görüşlerin Kuzey Kıbrıs'taki güç ilişkilerince koşullandığı bir gerçektir. Anket çalışmalarını açısından genelde bir sınırlılık oluşturan bu olumsuzluğu hafifletmek için sunulan oranların hangi dinamikler tarafından ne yönde etkilendikleri de aktarılmaya çalışılacaktır. Böylece yaş, eğitim düzeyi vb. faktörler temelinde görüşlerin nasıl farklılaştığı örneklenecektir. Verilerinden yararlanılan çalışmalar 1997, 1999, 2000 Ağustos ve 2001 Şubat aylarına aittir.^(*)

Kıbrıslı Türkler nasıl bir çözümden yana?

18 yaş üzeri KKTC nüfusunu temsil edecek biçimde oluşturulan örneklemelerle yapılan çalışmalar Kıbrıslı Türklerin kendileri için en iyi çözüm biçimi konusundaki düşüncelerini ortaya koymaktadır. (Bkz.Tablo1) Bu çalışmalara bakıldığı zaman Kıbrıs Türk halkının en iyi çözüm biçimi konusunda farklı tercihlere sahip olduğu görülecektir. 1997 yılında % 47.6 olan federasyon tercihi çeşitli sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmeler sonucunda 1999 sonu ve 2001 yılı başında % 30 dolayına düşmüştür. Aslında bu düşüş, federasyon seçeneğini en yüksek oranlarda destekleyen sol partilerin (Cumhuriyetçi Türk Partisi, Toplumcu Kurtuluş Partisi ve Yurtsever Birlik Hareketi) genel oy toplamındaki düşüşü ile paralel bir seyir izlemiştir. 1993 yılında CTP % 24.16, TKP % 13.27 ve YBH % 2 olmak üzere toplam % 39.43'lük bir oy potansiyeline sahip olan sol partilerin bu toplam oranı 1998 yılında % 31.4'e düşmüştür (CTP 13.4 %, TKP 15.4 %, ve YBH 2.5 %).

Kıbrıs Türk resmi tezi konumuna getirilen konfederasyonun; 1999'da % 14.5 olan tercih edilme oranı 2001'in başında % 27.2'ye yükselirken, bağımsız KKTC tercihi % 38.5'lik bir orandan % 23.3'e gerilemiştir. Sonuç olarak Kıbrıs Türk toplumu en iyi çözüm konusunda üçe bölünmüş durumda. Bu noktada tercihlerin profiline bakmak önem kazanmaktadır. Profillerine baktığımız zaman Kıbrıs sorununa en iyi çözüm konusundaki tercihlerin eğitim düzeyi, siyasal konum ve yaş gibi değişkenler tarafından etkilendiği görülmektedir.

Eğitim düzeyi ile federasyon tercihinin olumlu bir korelasyona sahip olması ilk dikkat çeken nokta olmaktadır. İlkokul mezunu kişilerde %23.7 olan federasyon tercihi, ortaokul mezunu olanlarda %28.9'a, lise mezunlarında %32.8'e ve üniversite ve üst eğitimi basamaklarında mezun olanlarda %37.3'e yükselmektedir. Konfederasyon tercihinde eğitim düzeyi oranları ciddi biçimde

etkilemezken; bağımsız devlet tercihi üniversite mezunları arasında % 18 gibi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeye düşüyor. Türkiye ile entegrasyon tercihi ise eğitim düzeyi ile olumsuz bir korelasyona sahip. Eğitim düzeyi arttıkça bu yöndeki tercih de düşüyor.

Kıbrıslı Türkler için en iyi çözüm biçimi konusunda seçmenin kendine yakın hissettiği parti de önemli bir değişken olarak dikkat çekmektedir. Federasyon tercihi CTP %62.5, YBH %68.4 ve TKP %46.0 gibi sol partilerde artarken iki büyük sağ partide konfederasyon tercihi en yüksek orana ulaşıyor (UBP %33.3 ve DP % 36.7).

Tablo 1: Kıbrıslı Türkler için en iyi çözüm biçimi

	1997 (Ekim)	1999 (Aralık)	2000 (Ağustos)
İki bölge bir federasyon	47.6	28.2	31.7
Tamamen bağımsız bir devlet	38.1	38.5	23.3
Türkiye ile entegrasyon	11.5	8.2	7.7
Konfederasyon	(sorulmadı)	14.5	27.2
Tek bir ünite devlet	(sorulmadı)	6.6	5.3
Diğer	1.2	0.6	1.4
Fikir/cevap yok	1.6	3.4	3.3

Yapılan çalışmalarda toprak verilmesi, olası bir çözüm sonrasında bölgelerin etnik yapısı, göçmenlerin yerlerine dönmesi gibi önemli konulardaki görüşleri de alınmıştır. Üzerinden uzunca bir zaman geçmesine karşın elde edilen oranlar topluma ait yaklaşımın genel hatlarını tanıma açısından yararlı olabilecektir.

Örneğin 2000 yılındaki çalışmada Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olacaksa Kıbrıslı Türklerin % 57'sinin Rumlara bir miktar toprak parçası bırakılmasını kabul ettiği ortaya çıkmıştır. % 38.8'lik bir oran ise böyle bir davranışın kabul edilmez olduğunu belirtmektedir. Toprak verilmesine karşı çıkanlar 1974 sonrası Türkiye'den gelen göçmenler arasında daha yüksek oranlara çıkıyor. Toprak verilmesini kabul edilebilir bulanlar öğretmenler (%74.5), çiftçiler (%68.2) ve serbest meslek sahipleri arasında en yüksek oranlara çıkıyor. 2001 yılında yapılan

çalışmada güneyden kuzeye göç eden Kıbrıslı Türklere eğer "seçmeniz mümkün olsaydı, eski evinize dönmeyi mi, yoksa kaybettiğiniz eski eviniz için tazminat mı almayı tercih ederdiniz?" sorusu yöneltilmişti. % 16.7'lik bir kesim "eski evime dönmeyi tercih ederdim" biçiminde yanıt verirken; %36'lık bir kesim ise "parasal tazminat almayı tercih ederdim" demiştir. % 44.7'lik yüksek bir oran ise bu konuda karar veremediğini belirtmiştir.

Kıbrıslı Türklerin % 86.8'i bir anlaşma sonrasında Türklerin çoğunlukta olduğu bölgede yaşamak istediğini, % 9.7'lik bir kesim ise Rumların çoğunlukta olduğu bölgede yaşamayı düşünebileceğini belirtmiştir. (2001 araştırması).

1999 yılında yapılan çalışmada Kıbrıslı Türklere Kıbrıs sorununun çözümüne olumlu ya da olumsuz katkı yapacağı dile getirilen-tartışılan çeşitli aktivite, uygulama ya da karar öğeleri konusundaki görüşleri de sorulmuştur. Verilen cevaplara göre seçmenlerin;

- % 80'i 1960 antlaşmasında öngörülen garantilerin devam etmesinin,
- % 79'u ayrı bölgelerde yaşamının öngörülmesinin,
- % 84'ü her iki toplumun eğitim sistemlerinde yapılacak değişikliklerle düşmanlığı körükleyen öğelerin programlardan çıkarılmasının,
- % 73'ü her iki toplumun sivil toplum örgütlerinin daha sık biraraya gelmesinin,
- % 68'i sınır mevzilerinin birbirinden uzaklaştırılmasının,
- % 53'ü Maraş bölgesinin ortak kullanıma açılmasının,
- % 68'i ortak yatırımlar yapılmasının ve iş ilişkilerinin geliştirilmesinin,
- % 62'si Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum gençlerin birbirini tanımasının Kıbrıs sorununun çözülmesine katkıda bulunacağına inanmaktadır.

Aynı seçmenlerin;

- % 91'i Rumların Kıbrıs'a füze yerleştirmesinin,
- % 79'u her iki toplumun sivil toplum örgütlerinin biraraya gelmesinin yasaklanmasının,
- % 51'i Maraş'ın Türk toprağı olarak yerleşime açılmasının,

• % 80'i toplumlararası görüşmelerin sona erdirilmesinin, Kıbrıs sorununun çözümüne herhangi bir katkı yapmadığına inanmaktadır.

AB ve Kıbrıslı Türkler

Araştırma sonuçları Kıbrıslı Türklerin büyük çoğunluğunun Avrupa Birliği'ne katılmaktan yana olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği'ne "hiçbir zaman girilmemeli" diyenlerin oranı çok düşük düzeyde kalırken, girilmesinden yana görüş ortaya koyanlar giriş için gerekli gördükleri koşullar açısından farklılık göstermektedirler. (Bkz.Tablo 2)

1999 yılında % 36'lık bir kesim AB'ne girilmesi için Kıbrıs sorununun çözülmesini ve buna ek olarak Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesini koşul olarak görüyordu. Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesinden sonra yapılan araştırmada ise AB'ne giriş için Kıbrıs sorununun çözülmesini koşul olarak görenler % 28.8'den % 42.7'ye, Kıbrıs sorunu çözüldükten ve Türkiye de girdikten sonra diyenler % 15.9'dan % 30.0'a ve koşulsuz "hemen girilmeli" diyenler ise % 9.8'den % 21.3'e çıkmıştır.

Kıbrıslı Türklerin AB'ne katılımı için Türkiye'nin de katılımını koşul olarak belirtenler sağ partilere kendini yakın gören seçmenler arasında artış göstermektedir. Genelde %30 olan bu oran Ulusal Birlik Partisi'nde % 49.0'a, Demokrat Parti'de % 45.0'e ve Milliyetçi Adalet Partisi'nde %60'a çıkmaktadır. Bu oran kendini sol partilere yakın gören seçmenler arasında düşüş göstermektedir. (CTP'lilerde % 9.1, YBH'lilerde %2.6 ve TKP'lilerde %18.4)

Avrupa Birliği'ne giriş için Türkiye'nin de girişini koşul olarak görenler, eğitim düzeyi yükseldikçe düşüş gösteriyor. Okur-yazar olmayanlarda %60.0 olan bu oran, ilkökul mezunlarında %41.2'ye, ortaokul mezunlarında %32.7'ye, lise mezunlarında %24.8'e ve üniversite ve üstü eğitim basamaklarından mezun olanlarda %25.1'e düşmektedir.

Neden Avrupa Birliği? Yararları ve zararları

Kıbrıslı Türklerin AB'ne katılma konusunda gösterdikleri güçlü istegın nedenleri de araştırmalarda ele alınan konulardan biriydi. (2001 Şubat) Konu ele alınırken seçmenlere AB'ne girilmesi durumunda yaşanabilecek olumlu ve olumsuz gelişmelerin neler olabileceği sorulmuştur. En önemli öğeler Tablo 3'de verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, ucu açık olarak yöneltilen AB'nin en önemli yararları ve zararları sorusuna verilen yanıtlar, AB'ne katılım konusundaki güçlü eğilimin arkasındaki en önemli faktörlerin ekonomiyile direkt ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin "daha çok güven ve barış" ya da "daha çok demokrasi ve özgürlük" gibi nedenlerin görece düşük oranlarda kalması dikkat çekmektedir. Kuşkusuz bu konuda bütün alternatiflerin görüldüğü (ve her bir faktörün tek tek değerlendirildiği) bir soru ile seçmenlere gidilmesi durumunda sonuçlar etkilenebilecektir. Ancak buradaki amaç, seçmenlerin "kendiliğinden" yaklaşımlarının ne olduğunun belirlenmesiydi.

AB'nin zararları konusundaki yanıtlarda "rekabet edememe" ve "TC ile ilişkilerin zayıflaması" kaygısı, diğer

Tablo 2: Avrupa Birliği'ne hangi koşullarda girilmeli ya da girilmemeli?

	1999	2000
Hiçbir zaman girilmemeli	6.4	2.8
Kıbrıs sorunu çözüldükten sonra girmeli	28.8	42.7
Kıbrıs sorunu çözüldükten ve Türkiye de girdikten sonra girilmeli	15.9	30.0
Hemen girilmeli (Kıbrıs sorunu çözülme bile)	9.8	21.3
Kıbrıs sorunu çözüldükten,		
Türkiye'ye de adaylık statüsü verildikten sonra	36.0	Adaylık statüsü verildi
Diğer	3.1	1.3
Fikir/cevap yok	—	2.0

faktörlerin önüne geçmektedir. "AB'ne girersek Rumlar topraklarımızı satın alacak" biçiminde zaman zaman gündeme gelen bir başka kaygının ise sadece %5.6'lık bir kesim tarafından dile getirilmesi dikkat çekmektedir.

Genel değerlendirme ve sonuç

Özellikle Kıbrıs sorununa çözüm tercihleri, sorunun çözümüne katkı yapabilecek öğeler, AB'ne katılım ve katılım için gerekli görülen koşullar, AB'ne katılımın getirebileceği yarar ve zararlar konusundaki düşünceler bağlamında özetlemeye çalıştığımız araştırma sonuçları, Kuzey Kıbrıs'ta yekpare bir kamuoyunun olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Sözü edilen konulardaki görüşler istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar göstermektedir. Farklılıklar irdelendiği zaman ise yaş, sınıf, eğitim düzeyi vb. faktörlerin konular bağlamında işlevsel olduğu ortaya çıkmaktadır. Bütün bu özellikleri de göz önüne alarak şu sonuçlara varabiliriz:

a. Kıbrıslı Türklerin önemli bir çoğunluğu, verili statükonun değişmesini istemektedir. Yeni nesiller ve yükselen eğitim düzeyi ile birlikte bu yöndeki talep artmaktadır. Kıbrıs sorununa katkı yapacaksa çoğunluk bir miktar toprağın Rumlara bırakılmasına razı olmaktadır. Garantilerin devam etmesi, ayrı bölgelerde yaşanması, her iki toplumun eğitim sistemlerinde yapılabilecek değişikliklerle düşmanlığı körükleyen öğelerin

programlardan çıkarılması, her iki toplumun sivil toplum örgütlerinin biraraya gelmesi, sınır mevzilerinin birbirinden uzaklaştırılması, Maraş bölgesinin ortak kullanıma açılması, ortak yatırımlar yapılması, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk gençlerin birbirini tanıması, Kıbrıs sorununun çözülmesine katkı yapacak uygulama ve süreçler olarak değerlendirilmektedir.

b. Kıbrıslı Türkler için en ideal çözümün ne olduğu konusunda, seçmenler bölünmüş durumdadır. Kendisini

sol partilere yakın bulanlar federasyon, sağ partilere yakın bulanlar ise konfederasyon tercihini daha çok benimsiyorlar. Eğitim düzeyi arttıkça federasyon tercihi de artıyor. Türkiye Cumhuriyeti ile entegrasyon ya da ilhak tercihi itibar görmüyor.

c. Kıbrıslı Türklerin hemen hemen tümü AB'ne girilmesini destekliyor. Yaklaşık %66'lık bir kesim ise Türkiye girmeden de AB'ne girilebileceğini belirtiyor. Ancak AB'ne giriş aşamasında Kıbrıs sorununun çözülmesi önemli bir koşul olarak görülüyor.

d. Avrupa Birliği'ne girme konusundaki güçlü eğilimin en önemli nedenleri olarak, ekonomik faktörler belirtiliyor.

Muharrem Faiz
Direktör / Kıbrıs Toplumsal Araştırmalar
ve Eğitim Danışmanlık Merkezi (KADEM)

* 1997 Ekim (18 yaş üzeri 945 kişi)
1999 Aralık (18 yaş üzeri 950 kişi)
2000 Ağustos (18 yaş üzeri 1085 kişi)
2001 Şubat (18 yaş üzeri 970 kişi)

Tablo 3: AB'nin en önemli yarar / zararları ne olur?	
	1999
AB'nin en önemli yararı ne olur?	%
Daha yüksek gelir ve yaşam standardı	33.3
Daha çok iş olanağı	11.4
Daha çok yabancı yatırım	9.3
Daha iyi ve istikrarlı ekonomi	8.0
Daha çok ihracat yapılacak olması	5.6
Yabancı ülkelerde çalışabilme olanaklarının doğması	5.0
Daha çok güven ve barış	4.8
Daha çok demokrasi / özgürlük	3.7
AB'nin en önemli zararı ne olur?	%
Rekabet edememe	20.5
KKTC ile TC'nin ilişkilerinin zayıflaması	13.5
Rumların topraklarımızı satın alacak olması	5.6
Fiyatların yükselmesi	4.9
Yabancıların topraklarımızı satın alacak olması	4.5
Egemenliğimizin sınırlanacak olması	3.2

Kıbrıs'ta hayatın içinden

Televizyonlar, Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Kültür ve Kongre Merkezi'ne dolmuş olan gençlerin yakınmalarını, acılarını ve tepkilerini Türk insanının oturma odasına taşıdığı zaman bütün Türkiye neredeyse şok geçiriyordu: "Uğruna canımızı verdiğimiz, kanımızı döktüğümüz, paramızı harcadığımız bu insanlara ne oldu böyle?" Kıbrıslı gençler, Türk yetkililerinin her şeye karışmasından, Kuzey Kıbrıs'a yerleşen Türkiye yurttaşlarının uygunsuz davranışlarından şikayet ederken, Türkiye halkının büyük bir çoğunluğunun bu yakınmaları hayret ve şaşkınlıkla karşıla-

ması, Kıbrıs'taki yaşamın Türkiye kamuoyu tarafından yeterince bilinmediğinin de açık bir göstergesi olarak karşımıza dikilmiş oluyordu.

Kıbrıs sorununun güncelleşmesi ile birlikte Türkiye kamuoyunun gündemindeki en önemli gündem maddelerinden biri haline gelen Kuzey Kıbrıs'taki Türkler, ama öncelikle 450 yıldan beri Ada'da var olmaya çalışan Kıbrıslı Türkler, nasıl yaşar; ne yer, ne içerler? Günlerini nasıl geçirir, neyle geçinir, nasıl eğlenirler? Arzuları nedir, düşleri nelerdir? Geleceklerini nasıl görürler? Yarınları

inşa etmek için ellerinde ne gibi araçlar var?

Bazı siyasetçilerin, "Ada'da hiç bir Türk yaşamasa da, Kıbrıs bizim için önemlidir" diyerek varlıklarını küçümse-diği bu insanların hayatında, Kıbrıs sorunu nasıl bir rol oy-nuyor? 1963'te belirli enklavlara, 1974'den sonra ise dün-yadan soyutlanmış bir "yarım ada"ya mahkum edilmiş bu insanların günlük yaşamları, Kıbrıs sorunu ile ilgili geliş-melerden nasıl etkileniyor?

Parçalara ayrılmış toplum

Sınırları, 1974 harekatı ile çizilmiş olan Kıbrıs adasının Kuzey bölgesinde 200 bin kişi yaşıyor. Bunların yarısını, harekattan sonra Kuzey Kıbrıs'a yerleşen veya yerleştirilen Türkiye kökenliler oluşturuyor. Nüfus istatistiklerinde böyle bir ayrıma gidilmediği için, bu insanların gerçek sa-yısını saptamak oldukça zor olmasına karşın, bu konudaki bütün tahminler, Ada'daki nüfusun yarısını Kıbrıs kökenli Türklerin, geriye kalanını ise Türkiye'den göç edenlerin oluşturduğu sonucuna varıyor. Kıbrıslı Türklerin yarısın-dan çoğu ise, bugün Rum yönetiminin kontrolü altında kalan bölgelerdeki köy ve kasabalardan, yine 1974 hare-katından hemen sonra, çeşitli yollarla Kuzey'e göç eden-lerden oluşuyor.

Buna göre, aslında Kuzey Kıbrıs'ta, çeşitli yaşam biçim-lerini temsil eden, bugün yaşadığı topraklarda dedelerinin izlerini bulmakta zorlanan, adeta köksüz bir nüfus yaşıyor. Halk arasında "Güney göçmeni" diye anılanlar, hala rüyala-rında, doğdukları köy ve kasabaları gördüklerini söylüyor-lar ama Kuzey'den, yani Türkiye'den gelip Ada'ya yerleşen-lerin durumu da çok farklı olmasa gerek... Çünkü bu in-sanların çok sayıda akrabası hala Türkiye'de yaşıyor ve Kıb-rıslı Türkler, bu insanların Kıbrıs'ta kazandıkları paraları Türkiye'ye göndermelerinden şikayet ediyor.

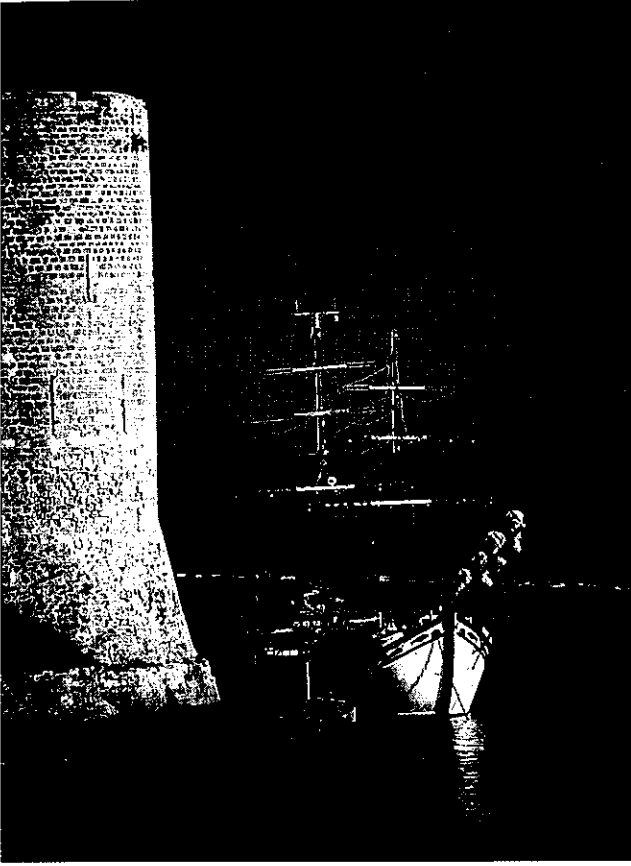
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Girne kazasında, çok sayıda İngiliz ve Alman ailenin yaşadığı da gözlemle-niyor. 1960 yılına kadar Ada'yı yönetimleri altında tutan İngilizlerin bu bölgedeki varlığı garipsenecek gibi değil ama Beşparmak dağlarının ve Akdeniz'in cazibesi, çok sayı-da Alman'ın da Kuzey Kıbrıs'a yerleşmesine neden olmuş.

Kuzey Kıbrıs'ta günlük yaşam, işte bu çok kültürlülüğü-nün etkisi altında sürüp gidiyor. Lefkoşa çarşısında, yüzyıl-ların ötesinden kopup gelen ve dedesinden kalma dükkân-da icra-ı zanaat eyleyen 60'lık yorgancıyla, askılı çay tepsi-sinde, Kıbrıslılar'ın hala daha kullanmakta zorlandıkları çay bardaklarını taşıyan 15'lik çaycıya rastlamak mümkündür. Lefkoşa'nın hemen 15 kilometre kuzeyinde ise, lokantala-rında kızarmış küçük patatesler, haşlanmış havuç ve ıspa-

naktan oluşan öğle yemeğinde kırmızı şaraplarını içerek dünya siyaseti üzerine sohbet eden İngilizleri veya sırtını Beşparmaklara dayayarak gözünü Akdeniz'e diken Kar-mi'deki barda, şömine başında, dağların jeolojik yapısını tartışan Almanları bulabilirsiniz. Sayıca az olmalarına karşı-lık, isterseniz Karpaz yarımadasında yaşayan az sayıdaki Rumu ve Kormacı köyündeki Maronitleri de bu tabloya ekleyebilirsiniz.

Bu çeşitliliğe karşın, Kuzey Kıbrıs'taki yaşamın kozmo-polit bir yaşam tarzından çok, "parçalara ayrılmış bir ya-

şam" olduğunu söylemek gerekiyor. Belki hoşgöründen söz edilebilir, o kadar! Çünkü bütün bu farklı kültürler, birbirleri ile mümkün olduğunca az karışarak, yanyana yaşamaya devam edebiliyor.

Bu çok kültürlülük ortamında, herhalde dikkatlerimizi daha fazla ister Kuzey'de doğup büyümüş, isterse Güney'den göçüp gelmiş olsun Kıbrıslı Türkler üzerinde yoğunlaştırmamız gerekir. Herşeye karşın, bugün bile Ada'nın egemen ilişkileri, onların üzerine kurulmuştur. Farklı kültürler arasında iletişimi sağlayan da aslında yine onlardır.

Ölağan günlerden biri

Kıbrıslı Türkler, güne farklı şekillerde başlar. Kimi aceleyle, kimi sakin ve yumuşak... Sabahları, başkent Lefkoşa'nın sokaklarında, köşe başındaki ciğercide, tavada pişmiş Kıbrıs usulü pidesinden kopardığı büyükçe bir lokmayı çiğne-

yılını doldurmamış arabasının içinde, oflayıp puflayarak, çocuğu okula, eşini işyerine bıraktıktan sonra devlet daire-sindeki görevine yetişmeye çalışan telaşlı memura kadar çok çeşitli insana rastlamanız mümkündür.

Heryerde olduğu gibi, Kıbrıs'ta da alışılmış saatler vardır. İşçiler sabah 7:30'da, memurlar 8:00'de işbaşı yapar. Esnaf tabii ki çeşitlidir... Ekmekçiler, kahveciler, ciğerciler, sandviççiler ve gazete satıcıları sabahçıdır. Bunların dışında sabahçı esnafa rastlamak pek mümkün değildir. Dükkanlar genellikle 9:00'da açılır.

Ciğerciye dadanmış olanların dışında Kıbrıslı Türkler, kahvaltı yapmayı pek sevmezler. Sabahları İngiliz usulü bir çay veya sütlü neskafe içilir. İşyerinde ilk akla gelen ise Türk kahvesidir. Sade kahveden, ağır şekerliye kadar yedi-sekiz çeşit kahve tadı vardır. Kıbrıslılar, çay kaşığının biraz az veya fazla doldurulmasından kaynaklanan şeker tadını bile ayırt edecek kadar duyarlı kahve içicileridir. Çoğu, istediği tadı tam olarak alabilmek için sade kahveyi tercih eder. Kahvenin hangi üreticiden alındığına dikkat edenlerine rastlamak bile mümkündür.

Sabah telaşından sonra, hayat hızlanmak yerine sakinleşir. Büyük bir telaşla daireye yetişmeye çalışan memurlar, kahvelerini içmeden ve gazetelere göz atmadan işe çıkmayı veya evraklara bakmayı kolay kolay kabullenemezler. Bunlar birer haktır. İnsan olmaktan kaynaklanan haklar!

İş yaşamında da hız düşüktür. Kıbrıslı işadamları bilgilidir, dünyanın neresinde ne vardır bilir. Ama riski pek sevmez, agresif değildir. Başkaları ile acımasızca rekabet edenlere hoş gözle bakılmaz. Çarşının büyükleri sayılanlar, genellikle esnafıktan geldikleri için Tanrı'nın herkesin rızkını vereceğine inanırlar. Buna karşılık daralan ticaret hacmi, son yıllarda, herkesi her işi yapar hale getirmiştir. Büyük tüccarların, ellerindeki ambarları restore edip müzikhol yapmalarına bile tanık olmaya başladık. Türkiye'den gelenlerin yapacağı alış-verişe dayanan çarşı, sadece bayram veya hafta sonları ile birleşen milli günlerde iş yapmaya koşullanmıştır. Telaşa ancak o günlerde rastlarsınız. Son iki yılda bu telaşı da özler olduk ama esnaf dükkanını yenilemeyi böyle günlerin öncesinde düşünür, vitrinler böyle günlerden önce düzenlenir.

Köy yaşamı

Kentleri böyle de, Kuzey

Köyleri de aynı şekilde...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

Köy yaşamı, Kuzey Kıbrıs'ta...

şanı ile kent, içiçe geçmiş gibidir. Köylerle kentlerin coğrafi yakınlığı, pek çok işadama, memur veya işçiye köyde ikamet etmeye teşvik ediyor. Babadan kalma evler yenileniyor, köyde daha ucuz olan arsalar, avluları çimlendirilmiş 250-300 metrekarelik villalar konutlandırılıyor. Kıbrıs'ın köylerine "köy" deyip geçemezsiniz. Köylerde bile internet bağlantısından süpermarkete kadar pek çok şey bulabilmek mümkündür. Bu zenginliğin değil, özellikle dünyaya bakışın bir göstergesidir.

Ama bütün köylülerin böyle yaşadığı sanılmamalıdır... Kıbrıs'ın köylerinde zenginlikle fakirlik, dünyalılıkla yerellik içiçedir. Kuzey Kıbrıs'ın köylerindeki en fakir, kültürel bakımdan en geri ailelerini, 1974'ten hemen sonra, bahçelere baksınlar, tarlaları eksinler diye Türkiye'den getirilen insanlar oluşturur. Bu ailelerin mensupları, gelir bakımından belli bir düzeye ulaşmış olsalar bile, Kıbrıslı Türkler ile kaynaşmayı henüz daha tam olarak başarabilmiş değillerdir. Özellikle tümüyle Türkiye'den gelen göçmenlerden oluşan köyler ile Kıbrıslı Türkler arasındaki kültürel farklılık, kendini neredeyse ilk günkü gibi hissettirebiliyor.

Pahalı üretim girdileri, iki yıl öncesine kadar Kıbrıs'ın kurak geçen kışları, köylerde kuru ziraate dayalı üretimi de yok olma noktasına getirdiğinden, bazı köylerde hayat durmuş gibidir. Meralarında sürülere, tarlalarında traktörlere rastlamak çok enderdir.

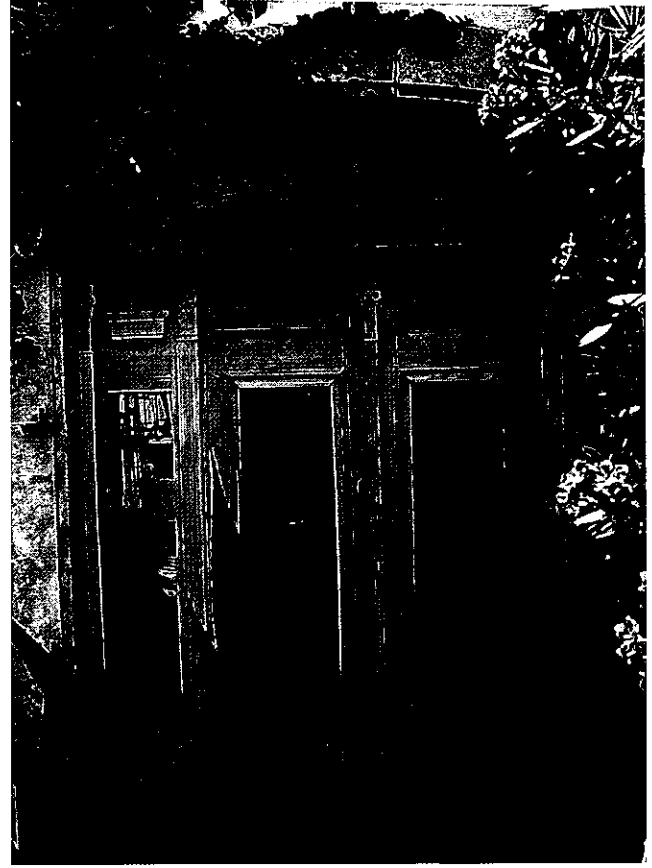
Garip bir ikilem

Köydeki yaşam gibi, kentteki yaşam da bazı alanları bakımından ikiye ayrılmıştır. 1974 hareketinden hemen sonra Türkiye'den getirilip köylere yerleştirilen nüfustan ayrı olarak, 1974'ten beri kendiliğinden devam eden göç hareketleri, Kıbrıslı Türklerin önemli bir bölümünün yurtdışına gitmesine, buna karşılık, Türkiye'den önemli sayıda insanın Kuzey Kıbrıs'a yerleşmesine neden olmuştur. Türkiye'den topluca gelenler köylerde yaşarken, tek tek gelenler köylerin yerine kentlere yerleşmeyi seçmişlerdir. Bu insanlar, kentlerde ayrı bir ekonomi, ayrı bir sosyal yaşam kısaca "başka bir hayat tarzı" kurdular.

Lefkoşa'nın Surlarıçi diye bilinen eski sokakları bu yaşam tarzının başlıca mekanıdır.

Buradaki çocukların ve kadınların İzmir veya

Adana'nın varoşlarında ki geçekondı mahallelerindekinden farklı bir

yaşamı yoktur. Erkekler kahvehanelerde çay içip bilinmez birşeyleri beklerken, kadınlar temizliğe gitmekte, işten arta kalan zamanda ise çocuklarına aş yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Kıbrıslı Türklerin, bu insanların nasıl yaşadıklarına dair fazla bir fikirleri yoktur. Herkes kendi dünyasında yaşamaktadır.

Kıbrıslı Türkler ile Türkiye'den gelen ve kentlere yerleşen bu insanların karşılaşması, ucuz işgücüne ihtiyaç duyulduğunda mümkün olmaktadır. Lefkoşa'da veya diğer kentlerde her sabah kurulan ucuz işçi pazarına yaklaşan arabalar istedikleri kadar işçi alıp götürmekte, aldığı işçileri, yeni evinin inşaatında, bahçesinin bakımında, bu işçilerin eşlerini ev hizmetlerinde çalıştıran Kıbrıslı Türkler, akşam sohbetlerinde, eski Lefkoşa'nın katledilmekte olduğundan, suç oranlarının Türkiye'den gelen yoksul nüfus nedeniyle arttığından, artık eskisi gibi akşamları sokağa çıkamaz veya yaz akşamlarında kapının önüne oturamaz, pencereleri açık olarak uyuyamaz olduklarından yakınmaktadır.

Türkiye'den gelen köylere yerleşen Türkiye kökenli yoksullar ile genellikle Kıbrıslı olan zenginler arasında

Türkiye'den gelenlerin karışmış olduğu varlıklılar arasında ki bu ilişki, tam bir çelişkiler yumağıdır. Temizlik ve inşaat başta olmak üzere ucuz işgüne ihtiyaç duyduğu zaman hatırlanan Türkiye kökenli yoksullar, bu işler bittiği zaman istenmeyen kişi haline dönüşmektedir.

Kendileri çalışmak için Güney Kıbrıs'a giden ve gündelik olarak yaklaşık 40-50 milyon TL alabilen Kıbrıslı Türk inşaat ustaları ve işçileri, bu insanların Lefkoşa, Mağusa ve Girne'deki inşaatlarda kendilerinkinin üçte biri oranında bir ücretle çalıştığını çok kolay unutmakta ve onlar da bu koroya katılmaktadır. Bazı sol partiler veya solcu yazarlar bu insanların da işçi olduğunu zaman zaman hatırlasalar bile, Kıbrıslı Türklerin hoşnutsuzluğu, işçi dayanışması adı altında olsa bile bu insanları ardıcıl bir şekilde savunmalarına engel olmaktadır.

Askeri

makamların ağırlığı

Bunları dinleyince insanın Kıbrıslı Türkleri bey-paşa sanması mümkündür. Oysa onların da ciddi sorunları vardır.

Başta gelen sorun, "kendi kendini yönetme" sorunudur. Son yıllarda, "Bu memleket bizim" sloganı ile düzenlenen mitinglerde gerçekleşen büyük katılım da bunun kanıtı sayılmalıdır.

Kuzey Kıbrıs'taki yaşamda askeri organların büyük bir etkinliği vardır. Sadece güvenlikle ilgili veya siyasi yaşamla ilgili kararlarda değil, alış-veriştten trafiğe kadar her alanda askeri varlık kendini hissettirmektedir.

"Gerektiğinde" çeşitli yollar kullanılarak seçimlere de müdahale edilmiştir ama günlük yaşamı etkileyen önemli siyasi kararların, Kıbrıs'ta görevli üst düzey komutanların insiyatifi ile alındığı zaten herkes tarafından bilinmektedir. Askeri makamların istediği yasalar, KKTC Meclisi'nden çabucak geçer... Muhalefet sorgulamaya kalksa bile alacağı yanıt yoktur. İktidar kanadının suskunluğu ve sorgusuz sualsiz kalkan parmaklar "emrin yüksek yerden geldiğinin" kanıtıdır.

Son zamanlarda kamuoyunu oldukça meşgul eden bir

öğretmenin görevden alınması ve hakkında soruşturma açılması emrini yine askeri makamların verdiği Meclis kürsüsünden dile getirilmekte ve yetkili bakanlar bile bunu yalanlayamamaktadır.

Beşparmak dağlarının eteklerinde yer alan Girne'ye üç yoldan giriş yapmak mümkündür. Bunlardan biri Lefkoşa istikametinden gelen yoldur. Bu yol o kadar büyük bir eğime sahiptir ki yüklü kamyonların bu yolu kullanması yasaklanmıştır. Deneyimle sabittir ki, yüklü kamyonların fren sistemleri bu eğime dayanmamakta ve ciddi kazalara neden olmaktadır. Yasak vardır ama askeri kamyonlar için ge-

çerli değildir. Bu nedenle geçtiğimiz aylarda birkaç askerin ölümü ile sonuçlanan kazaya karşın, sivil kamyonların kullanımına kapatılmış olan yol, askeri kamyonlar tarafından kullanılmaktadır.

Evrensel nitelik kazanmış trafik kuralları bile, askeri makamlar için bağlayıcı değildir. Toplumsal bazı kuralların askeri makamlara uygulanması ise zaten düşünülmemektedir.

Her yerde olduğu gibi, Kuzey Kıbrıs'taki asker ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için de ordu pazarları ve askeri kantinler kurulmuştur. Ama her yerde olanın tersine bu dükkanlardan halka da satış yapılmaktadır. Gümrük vergisi ödmeden, askeri kamyonlar ve personel kullanılarak Türkiye'den ithal edilen gıda ve temizlik malzemeleri, halka, marketlerdekinin yarı fiyatına satılabilmektedir. Yerli ürünler bu pazarlara

KDV'siz verilmekte ve Kıbrıslı Türk sanayicisinin ürünü bile, bu pazarlarda daha ucuza bulunabilmektedir.

Hatta, askeri kantinler ve ordu pazarları, yine askerleri personeli kullanarak, kendi fiyatları ile çarşıdaki fiyatları karşılaştıran broşürleri semt sakinlerinin kapılarının altından atarak, özel sektör kuruluşları ile ciddi ciddi rekabet etmeye çalışmaktadır.

Askerler kanunlar karşısında böyle ayrıcalıklı olunca, günlük yaşamın diğer alanlarının da bu ayrıcalıklı durumdan etkilenmemesi olanaklı değildir. Herhangi bir durumdan dolayı şikayetçi olanların başvurması için polis, savcı-

lık, sayıştay gibi makamlar ve örgütler vardır. Bunlar yetmezmiş gibi altı yıl kadar önce "ombudsman" makamı da ihdas edilmiştir ama son ve en etkili şikayet ve başvuru makamı hala Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı'dır.

Beklentiler ve göç

Kıbrıslı Türkler, bugünkü durumdan memnun değiller. Kendi yaşam düzeylerini Güney Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Rumlar ile kıyaslayarak, Kıbrıs sorununun çözülmesi halinde, kendilerinin de 12-15 bin dolarlık gelirle yaşayabileceklerini düşünerek, sabırla Kıbrıs sorununun çözülmesini bekleyenler herhalde çoğunluktadır. Yapılan bütün çalışmalar, Kıbrıs Türkleri'nin büyük bir çoğunluğunun Kıbrıs sorununun çözülmesini ve Kıbrıs'ın bir bütün olarak Avrupa Birliği üyeliğine kabul edilmesini belediklerini ortaya koymuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta kişisel beklentiler ile siyasi kaygılar tam anlamı ile içiçe geçmiştir. Türkiye kamuoyunda da büyük yankı uyandıran Kıbrıs Cumhuriyeti pasaportu kullanma sorununa da bu çerçevede yaklaşmak gerekiyor. Bugünkü durumda Kıbrıslı Türklerin kullanabilecekleri

"en geçerli kimlik" Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığıdır. Bugünkü durumda Kıbrıslı Türk gençleri, uluslararası burslara ancak bu kimlikle başvurabilmekte, pek çok ülkeye ancak bu pasaportla girebilmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıslı Türklere pasaport sağladığı bir gerçeklikse de, bu pasaportla Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığı sağlanmadığı unutulmamalıdır. Kıbrıslı Türklere verilen Türkiye Cumhuriyeti pasaportu bir seyahat belgesi niteliğindedir.

Bu durumda Kıbrıs Cumhuriyeti pasaportu kullanmak isteyenlerin ille de siyasi bir tavır içinde olmadıkları, kişisel hayatın dayattığı zorlukları aşmak için bu pasaportun sağladığı olanaklardan yararlanmaya çalıştıkları unutulmamalıdır.

Bu örnekten de görülebileceği gibi, insanların kişisel gelecekleri ile ilgili kaygıları, Kıbrıs sorununa ilişkin siyasi ge-

leşmelerden doğrudan etkilenmektedir.

Zaten Kıbrıs'ta aile ve kahve sohbetlerinin başlıca konusu siyasettir. "Ne olacak bu memleketin hali?" sorusu çok sık olarak gündeme gelmekte ve sohbetlerin başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

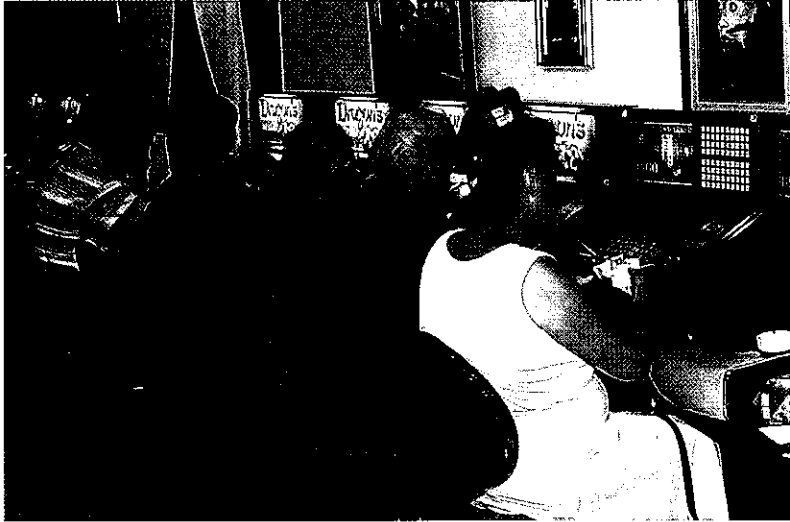
Gençler, mevcut siyasi durumu, yaşlılara oranla daha çok kabullenmiş gibidirler. Sohbetlerinde daha az siyaset, daha çok gelecek kaygısı ve göç vardır. Eğitimsizler günlerini, Londra'daki akrabalarının restoranlarında, eğitimliler ise İstanbul, Londra veya New-York'taki üniversitelerde veya finans şirketlerinde çalışmanın hayaliyle geçirmektedirler. Ne yazık ki, bunlar ham hayaller değildir; çoğu zaman gerçek olmaktadır. Gençleri Kıbrıs'ta tutabilmenin tek yolu, onlara devlet dairelerinde güvenceli bir iş bulabilmektedir, ki, son yıllarda bu olanak da oldukça azalmıştır.

Kıbrıslı Türklerin eğitim seviyeleri yüksektir. Ortaokul çağındaki çocuklarda okullaşma oranı %100'dür. Zaten 15 yaşına kadar olan eğitim zorunlu ve parasızdır. Okur yazarlık oranı erkeklerde %96.8, kadınlarda ise %89.7'dir. Bu oranları düşüren, Türkiye'den aktarılan nüfus içinde okur

yazar olmayanların sayısıdır. Oysa Kıbrıs Türk toplumundan okur yazar olmayan bir tek kişi bile bulmak oldukça zordur. Okur yazarların yaklaşık üçte biri lise veya dengi okul mezunudur. Yüksek okul mezunu olanların oranı ise %7'dir. Genç kuşaklara inildikçe bu oranların yükseleceği ve bu durumun da göçü teşvik edeceği açıktır. Bugünkü durumda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde işsizliğin başlıca kaynağı yüksek öğrenim veya lise mezunu gençlerin beklentilerini karşılayacak iş olanaklarının bulunamamasıdır.

Tutkular ve eğlenceler

Rakamlar da göstermektedir ki, bunca eğitilmiş işsize karşın, Kıbrıslı Türkler varlarını yoklarını çocuklarının eğitimi için harcamaktan çekinmezler. Çocukların okuyabildikleri

kadar okuması neredeyse bir kuraldır. Önce kolej sevdası, sonra Amerikan bursu, sonra Türkiye'de iyi bir üniversite, nihayetle Kıbrıs üniversitelerinden birinde bitecek olsa da, eğitim tartışması, çocuklar bu süreci tamamlayınca kadar ailelerin başlıca sorunudur. Bu uğurda servetini harcamış pek çok aile vardır ve bugün için Ada'daki en önemli sektörlerden biri eğitim sektörü ve dersaneciliktir. Kıbrıslı Türkler, çocuklarının iyi bir eğitim alması için bütün varlıklarını feda etmeye hazırdır.

Tutkularından söz edildiği zaman Kıbrıslıların piknik ve kebab tutkusunu atlamak doğru olmaz. Mangal keyfi, Kıbrıslıların için vazgeçilmez bir tiryakiliktir. Son yıllarda giderek artan kalp ve damar hastalıklarına karşılık süt kuzusu etinden yapılan şiş kebabı ve karın yağına sarılarak pişirilen bir tür köfte olan şeftali kebabından Kıbrıslıları vazgeçirmek mümkün olmamıştır. Kıbrıslıların vefalı hemşerilerinden İbn-i Sina Hastanesi kardioloji uzmanı Prof. Derviş Oral'ın, kalp rahatsızlığı ile hastaneye başvuran her Kıbrıslı'ya "şiş ve şeftali kebabı yediğiniz sürece bu dertten kurtulamayacaksınız" dediği ama hiçbir kalp hastası Kıbrıslı'nın bu öğüde uymadığı bilinen bir gerçektir.

Kıbrıslıların av tutkusunu da unutmamak gerekir. Kış aylarında önce "büyük av" denen keklik ve tavşan avı, daha sonra ise bahar aylarında göçmen kuşların avlandığı ince av, Kıbrıslı erkekler için tartışma kabul etmez angajmanlardır. Av mevsimine denk gelen seçimlere katılma oranının düşüklüğü, parti kongrelerinin av sezonunda yapılmak istenmemesi gibi eğilimler de bu tutkunun etkinliğini açıkça göstermektedir.

Heryerde olduğu gibi, futbol da Kıbrıslıların ilgi alanlarından biridir. Televizyonların naklen yayınları ve Galatasaray'ın Avrupa'daki başarıları, ilginin yerel takımların karşılaşmalarından ziyade Türkiye ve Avrupa liglerine yönelmesine neden olmuştur. Herkesin tuttuğu bir yerel takım yoktur ama bir Türkiye takımı mutlaka vardır. Özellikle Avrupa kupaları ile ilgili karşılaşmalar, tıpkı av günleri gibi, halka dönük organizasyon yapmaya kalkışanların mutlaka dikkate almaları gereken şeylerdir.

Türkiye kamuoyunda ilgi çeken konulardan biri de Kuzey Kıbrıs'taki casinolar olmalıdır. Türkiye'deki casinoların kapanması ile birlikte Kuzey Kıbrıs'ta ortaya çıkan casinolar, Kıbrıs Türk ekonomisine belli bir katkı yapmaktadır ama buralara devam eden Kıbrıslılar sanıldığı kadar çok değildir. Casino izni bulunduran ve buralarda iş yapmaya çalışan işadamları dışında, casinolarla ilgili Kıbrıslı Türklerin sayısı oldukça azdır. Aslında, bugünkü durumun tam tersi olarak, Türkiye kökenli casinolar Ada'ya gelmeden önce, varolan birkaç casinoda çalışan ve hatta bu casinoların müdavimi olan Kıbrıslı Türklerin sayıca daha fazla olduğunu söylemek bile olasıdır. Bugün artık, casino müşterileri gibi, çalışanları ve yöneticileri de Türkiye'den taşındığından, Kıbrıslıların bu çevre ile olan bağları oldukça zayıflamıştır.

Her bayram veya yılbaşı sonrasında Kıbrıs'taki casinolarda düzenlenen eğlencelerden ve bu eğlencelere katılan sanatçılardan bol bol söz edilir ama unutulmuş bir şey olur: Organizatörler de müşteriler de Türkiye'dendir ve bu eğlencelere giriş para ile değil, özel davetiyeledir.

Olağanüstü koşullar

İşte böyle... Kıbrıslılar oldukça karmaşıktır. Yabancılar, Ada'nın kuzeyine insanları yumuşak, çevresi bozulmamış olduğu için yerleşmeyi seçerler... Türk kamuoyu, Kıbrıslı Türklerin kendilerine aşırı tepki verdiğinden yakını... Biri tembeldir der, diğeri çalış-

kanlığını över... Bunca çelişki içinde Kıbrıslılar yaşar gider...

Ama gözlemlerimiz ne olursa olsun, bunları Kıbrıslı Türklerin karakteri olarak ortaya koymak büyük yanlışlıklar içerir... Çünkü Kuzey Kıbrıs'ta hayat normal koşullarda devam etmiyor... 1974'ten bu yana, tam 28 yıldır devam eden bir "ateşkes" nerede görülmüştür? Çeyrek asır içinde nüfusunun üçte ikisi yenilenmiş başka bir topluluk daha var mı?

Herhalde bu insanlara kısa zamanda yapılabilecek en büyük iyilik, bir an önce herkes gibi yaşamalarını sağlayacak bir anlaşmaya ulaşılması olacaktır.

Hasan Erçakıcı
Turistik Kıbrıs Dergisi / Gazeteci

Türkiye'nin alternatif Telco'su...

Telco:communications, company>(from telephone company)
A company providing phone services to end users. The company may or may not provide other phone services such operating long-distance/international backbones but the name telco usually emphasises its operation as a local service provider.

e-Business (() Enabler

www.koc.net

Koç.net ITU'ya (International Telecommunication Union) üye olan ilk Türk Servis Sağlayıcı.

Koç.net, CPN (Cisco Powered Network) ünvanının Türkiye'deki ilk sahibi olma ayrıcalığına da sahip.

Dünyadaki ilk 8 CCMS (Check Point Certified Managed Services Provider) ünvanlı servis sağlayıcılarından biri.

Koç.net, MCSP (Microsoft Certified Service Provider) ünvanını almaya da hak kazanmış Türkiye'nin en deneyimli servis sağlayıcısı.

 Koç.net

Sami Kohen

47 yılın

Ağustos 1955'te, henüz çiçeği burnunda bir gazeteci olarak, "Milliyet" adına Londra'da düzenlenen ilk Kıbrıs Konferansı'nı izlemiştim. Lancaster House Konferansı diye adlandırılan bu toplantıya İngiltere, Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları ve Kıbrıs'taki iki cemaatin başkanları katılmıştı.

Konferans'ın amacı, İngiliz yönetimi altındaki Ada'nın müstakbel statüsünün belirlemektir. O dönemde İngiltere, Asya ve Afrika'daki kolonilerini terk ediyordu ve Rumlar da Kıbrıs'taki İngiliz idaresinin son bulmasını istiyordu.

Nitekim Konferans'ta da Kıbrıs Rum cemaati adına Başpiskopos Makarios ve Yunanistan adına Dışişleri Bakanı Stefanopulos, Kıbrıs'a "self-determinasyon" hakkının verilmesini ve İngiliz kuvvetlerinin Ada'dan çekilmesini istediler. İngiltere Dışişleri Bakanı ise, İngiltere'nin Batı'nın güvenliğini sağlamak için stratejik önemi olan Kıbrıs'taki statükoyu korumak zorunda bulunduğunu savundu. Türk Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ise, Ankara'nın kendi açısından stratejik nedenlerle statükodan memnun olduğunu ve bu durumun devamını tercih ettiğini belirtti ve herhangi bir değişiklik yapılacaksa, en doğru yolun İngiltere'nin, Ada'yı eski sahibi olan Türkiye'ye geri vermesi olacağını öne sürdü.

Günlerce süren tartışma çıkmaza girdi ve 6 Eylül'de İstanbul'da meydana gelen üzücü olayların ardından Konferans dağıldı...

Kuşkusuz ilginç olan husus, o zaman Türkiye'nin ve

Kıbrıs'taki Türk cemaat yönetiminin, İngilizlerin Ada'ya bağımsızlık vermesi halinde, bunun Rumların ve Yunanistan'ın lehinde olacağı kaygısından ötürü, statükonun bozulmasına karşı çıkması, yani bir bakıma İngiliz kolonyal yönetiminin devamından yana bir tavır sergilemesidir.

Bu daha önceki yıllarda, Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın deyişi ile, Türkiye için "Kıbrıs diye bir mesele'nin mevcut olmadığı" görüşünü teyid ediyordu...

Bağımsızlık ve sonrası...

Gerilere -ta ilk Kıbrıs Konferansı'na ve onu izleyen gelişmelere- baktığımızda, Kıbrıs meselesinde nereden nereye geldiğimizi daha iyi anlayabiliriz.

Bu satırların yazarı, Kıbrıs'la ilgili bu gelişmelerin çoğunu, Ada içinde olduğu gibi dışında da izleme fırsatını bulmuştur.

1955'te İngilizlerin Ada'yı terk etmesini istemeyen Ankara, daha sonraki yıllarda "Kıbrıs diye bir mesele olmadığı" görüşünden vazgeçip, Ada'nın taksimi tezini savunmaya başladı. Başta Ada'da Türklerle Rumların birbirlerine karşı cephe almasından memnun görünen İngiltere, özellikle EOKA'nın terörist eylemlerinden sonra, taraflara çeşitli planlar sundu. Sonuçta 1959'da düzenlenen Zürih ve Londra Konferansları, Ada'ya bağımsızlık veren ve Rumlarla Türkler arasında siyasal denge sağlayan ayrıca Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye garantörlük hakkı-

izlenimleri...

nı tanıyan anlaşma ile sonuçlandı.

1960'da bağımsızlığın ilanından sonra, bunun Ada halkı tarafından nasıl karşılandığını ve başarı şansının ne olduğunu incelemek için Lefkoşa'ya gitmiştim. Makarios gibi Dr. Küçük de sonuçtan memnun ve ilerisi için umutlu idi. Halkın da tepkisi olumlu idi.

Cemaat başkanı olan Rauf Denктаş ise farklı düşünüyordu. Yeni anayasal düzenin pek sürdürülemeyeceğini söylüyordu Denктаş. Nedenini Ada'daki Rumların ekonomik ve sosyal bakımdan Türklerden daha ilerde olmasında görüyor, sonunda "Rumların Türkleri yutmak" isteyeceğini söylüyor ve zaten Makarios'un yönetiminin Enosis hayalinden vazgeçemediklerini belirtiyordu.

Nitekim 1963'ten itibaren olup bitenler -yani yönetimdeki Rum ve Türk yetkilileri arasındaki uyumsuzluklar, sürtüşmeler ve bunun ardından Rum militanların Türklerle saldırmaları ve yer yer katliama girişmesi- Denктаş'ın o zamanki kaygılarının yersiz olmadığını ortaya koydu.

Kanlı olaylar

1963-64 ve 1967 yıllardan meydana gelen kanlı olayları yerinde izleyen bir gazeteci olarak, Türk halkının Rumlarla içiçe yaşamak, aynı devlet yönetimini paylaşmak fikrinden nasıl uzaklaştıklarını gördüm. 1964'te Ankara, Rum saldırılarına gereken karşılığı güç kullanarak vermek istiyordu. Ancak bunu hem askeri, hem siyasi bakımdan yapabilecek durumda değildi. Lefkoşa'da Türkler gözlerini göklere dikmiş, Türk jetlerinin gelmesini bekliyordu. Sonunda "bekledim de gelmedin" şarkısı söyleniyordu...

1967'de Geçitkale ve Boğaziçi köylerine karşı Rumların giriştiği ve bir katliamın başlangıcı olarak kabul edilen saldırı karşısında Türkiye'nin bir askeri müdahalesi artık kaçınılmaz sayılıyordu. Hava fevkalade gergindi. Türkiye, saldırının sorumlusu olan eski EOKA'cı Yunan Generali Grivas'ın mutlaka Atina'ya geri çağırılmasını, ba-

şında bulunduğu kuvvetlerin de Ada'yı terk etmesini şart koşuyor, aksi halde müdahale edeceği uyarısında bulunuyordu.

Bu kritik durumda ABD başta olmak üzere çeşitli ülkelerin ve BM'nin diplomatları devreye girmişti.

22 Kasım gecesi, Türk Büyükelçisi Ercüment Yavuzalp'ın yanında, olayın nasıl gelişeceğini heyecanla beklerken gece yarısına doğru bir haber geldi. Yunanistan razı edilmiş ve Türkiye'nin koştuğu tüm şartları kabul etmişti. Grivas da hemen ertesi gün Atina'ya dönecekti. (Bu müthiş gelişmeyi o geç saatte öğrenip gazeteye bildiren bir ben vardım. Nitekim "Milliyet" son bir baskı yaparak haberi manşetten verdi. Ertesi sabah dünya ajansları haberi "Milliyet"e atfen bildirdi. Bu konuda resmi açıklama Ankara ve Atina'da daha sonra yapıldı)

Enosis'e ramak kala

Bu olaydan sonra, Rum tarafı Ada Türklerini ve Ankara'yı yıldıramayacağını anlamaya başladı. Makarios'un gönlünde Enosis hevesi devam etse de...

Başpiskopos ile kritik dönemlerde birkaç kez görüştüm. Bütün söyleşilerimin sonunda mutlaka Enosis konusundaki beklentilerini sormayı adeta adet edinmiştim. 1967'den sonraki söyleşilerimde, artık şöyle bir yanıt veriyordu: "Arzu edilir, ama gerçekleşemez" ("desirable, but not feasible")

Atina'da Yunan askeri cuntası işbaşında iken (ki o zaman Yunanistan Batı'nın gözünden düşmüştü) Makarios ile bir mülakatımda, gene Enosis'i sordum, ama farklı biçimde: "Acaba Enosis, artık 'desirable' (arzu edilir) bir şey olmaktan çıktı mı? Yoksa siz cunta yönetimindeki Yunanistan Kıbrıs'a ilhak etmeyi mi tercih edersiniz?" Makarios buna bir kahkaha ile karşılık vermekle yetindi!...

Aslında, Atina'da cuntacılar ve milliyetçi çevreler, Enosis'i gerçekleştirmeyi ciddi olarak düşünüyordu. Grivas

gizlice gene Ada'ya gönderilmişti. Bu kez Makarios'un saf dışı edilmesine çalışıyordu. Bunun için Kıbrıs'taki Kiliş de devreye sokuluyordu.

Makarios'un karşı darbe hazırlıklarını yakından izleyen Ankara, Kıbrıs'ın bir Yunan adası haline gelmesini önlemek ve Türklerin güvenliğini korumak için, artık askeri müdahalenin kaçınılmaz olduğu kanısına vardı ve kararı verdi. Temmuz ve ardından Ağustos harekati, Ada'da ve bölgede yepyeni bir durum yarattı.

Ondan sonraki siyasal gelişmeler, aslında 1964-67 dönemi ile başlayan yeni trendin bir devamını oluşturunuyordu. Yani Türkler ve Rumlar birbirlerinden ayrılıyor, kendi bölgelerinde kendi yönetimleri altında toplanıyordu.

1975-76'da Viyana'da yapılan toplam 6 toplantı (ki bunları da yerinde izlemiştim) somut olarak şu sonucu doğuruyordu: Nüfus mübadelesi gerçekleşiyordu, Güney'deki Türkler, Kuzey'e göç ediyordu. O zaman Viyana'da bu mutabakata imzasını atan Glafkos Klerides, ülkesine döndükten sonra şiddetle eleştirilecek ve görevinden de uzaklaştırılacaktı...

Yeni fiili durum

Ada'da meydana gelen fiili durum ve bu arada 1975'de ilan edilen KTFD, bundan sonra yapılan çeşitli görüşmelerde olası bir çözümün esaslarını belirledi. Nitekim 1977'de Denktaş ile Makarios'un imzaladığı "Dört İlke Anlaşması" ile, iki kesimli, iki toplumlu federal bir sistemin kurulması öngörüldü ki, bu çok önemli bir gelişme idi.

Ancak anlaşmanın lafzı üzerinde sağlanan mutabakatı, kapsamlı bir çözüme dönüştürmek mümkün olmadı. İki taraf da kullanılan terimlerin arkasına saklanıp, kendi esas görüşlerini ve şartlarını kabul ettirmeye çalıştı. 1979'da Denktaş ile Klerides arasında varılan "On Nokta Anlaşması" da bu durumu değiştirmede.

1980'lerden itibaren ve 1990'lar boyunca, çözüm için gene pek çok girişim oldu. BM, ABD ve İngiltere başta olmak üzere, yabancı güçler devreye girdi; direkt, dolaylı, aracılı vs. çeşitli görüşme şekilleri denendi. Fakat bir sonuca varılamadı ve çözümsüzlük hali devam etti.

Tabii bu arada 1983'te ilan edilen KKTC, Türkiye dışında hiçbir ülke veya örgüt tarafından tanınmamakla beraber, devlet olarak kurumlaştı, varlığını fiilen ortaya koydu.

Türk tarafı tezini bu yeni fiili duruma göre yeniden ayarladı ve federal yerine konfederal çözüm şeklini savunmaya başladı. Denktaş görüşmelerde Ada'da iki devletin ayrı egemenliğinin ve eşitliğinin tanınması önkoşulu üzerinde ısrar etti. Bunun Rum tarafınca reddedilmesi (ve görüşmelere nezaret eden BM'de de pek kabul görmemesi) sonucunda, uzunca bir süre Kıbrıs meselesi kilitlendi.

Bu arada Klerides yönetiminin AB üyeliği başvurusunun giderek AB çevrelerinde destek kazanması (Aralık 2000'de Helsinki zirvesinde olduğu gibi), Rumları cesaretlendirmekten geri kalmadı. Gerçekten Kıbrıs Rum tarafı (Yunanistan'ın desteği ile) kendi kozunu ısrarla savunmak için "AB kartı"nı her vesile ile kullandı. Hatta AB üyeliğini "tek yanlı" olarak gerçekleştirmek için, sadece Güney Kıbrıs'ın AB ile bütünleşmesini de göze aldı.

Né var ki, son zamanlarda iki tarafda çözümsüzlüğün vardığı noktanın sakıncalarını ve tehlikeleri sezmeye başladı. 2001'in sonlarına doğru, yeni bir müzakere sürecinin başlaması umutları belirdi. En azından 2002'ye, bir uzlaşma sağlanabileceği beklentisi ile girildi...

Nereden nereye gelindi...

Kıbrıs'ın "dünü" ve "bugünü" ile ilgili bu anlattıklarımız "yarın"a ışık tutabilecek bazı gerçekleri gözler önüne seriyor:

* Kıbrıs'ın bağımsızlık öncesinde olduğu gibi sonrasında da bir "Kıbrıs ulusal kimliği" oluşmadı. Ben her iki dönemde de Ada'da gerek Türklere, gerekse Rumlara kendilerini ne olarak hissettiklerini önem sırasına göre ifade etmelerini her sorduğumda, genelde aldığım yanıt, iki tarafın da etnik kimliklerini öne çıkardıklarını açıkça ortaya koydu. Bu, özellikle Türk tarafı için geçerlidir.

Bağımsızlıktan kısa bir süre sonra meydana gelen olaylar ve 1974 harekati, iki toplumun ayrı aidiyet duygularını daha da pekiştirdi ve Kıbrıs'ı "ulus-devlet" kavramından daha da uzaklaştırdı.

Rum kesiminde hala "biz tek ulus olabiliriz" diye düşünenler yok değil. Ama gerçek şudur ki, Türkler arasında büyük çoğunluk, Rumlar arasında da halkın geniş bir kesimi, böyle bir istek ve bilince sahip değil. Her durumda bu arzu edilebilir de sayılsa ("desirable") yakın gelecekte gerçekleşebilecek ("feasible") bir ideal olmaktan epey uzak...

* Sorunun günümüze kadar çözülmememesinin nedenlerinin başında da güvensizlik geliyor. Özellikle 1963-64 yıllarından sonraki olaylar iki toplum arasında bir güvensizlik duvarı ördü. Ve bu duvar daha sonraki yıllarda iki tarafı birbirinden daha da ayırdı. Güvensizliğin, kendisini daha zayıf hisseden Türk tarafından (Rumlara nazaran daha çok) kaynaklandığı da bir gerçek...

Çözümü engelleyen diğer bir neden de, iki tarafın şimdiye kadar çözümsüzlüğün devamında fazla bir sakinleşme görmemesi, hatta bunu kendi lehine bir avantaj dahi saymasıdır. Türk tarafı KKTC'nin kurumlaşmasına ve daima "anavatanın aktif desteği"ne güvenmiştir. Rum tarafı ise, devlet olarak tanınmamaktan, Yunanistan'ın ve uluslararası camianın -ve son zamanlarda özellikle AB'nin- desteğinden cesaret almıştır. Çözüm için daha güçlü bir "özendirici" (incentive) ortaya çıkmaması, tarafları mevcut durumla yetinmelerine yol açmıştır...

* Bununla beraber, son zamanlarda çözümsüzlüğün

aslında iyi bir çözüm olmadığı ve ciddi sakıncalara ve sıkıntılara yol açtığı fark edilmeye başlandı. Özellikle KKTC'de yaşanan ekonomik güçlükler ve siyasal rahatsızlıklar gerek Kıbrıs Türkleri arasında, gerekse Türkiye'de, gerçek çözüm için daha ciddi ve samimi çabaların harcanması gerektiğini hissettirdi. Bu yönde yeni tartışmalar, yeni değerlendirmeler yapıldı.

Çözüm olmadan AB'nin sadece Güney kesiminden ibaret bir Kıbrıs'ı üye olarak kabul etmesinin Kıbrıs için olduğu kadar AB için de ciddi olumsuzluklar ve tehlikeler yaratacağı açık. Bu sonuçları şimdiden iyi hesaplamak onlara -yani Kıbrıs Rumlarına, Yunanlılara ve tabii AB üyelerine- düşer.

Ancak çözümsüzlük halinin sürmesinin KKTC ve Türkiye için de olumsuz sonuçlar yaratacağı, son zamanlar-

da sıkça kullanılan deyimini ile bu yüzden Türk tarafını ağır bir "bedel" ödemek zorunda kalacağı da kuşkusuzdur.

Bundan sonra -yani 2002 yılı içinde- bir uzlaşma sağlanamaması, mevcut yeni şartlar nedeni ile önceki dönemlerden daha büyük sürtüşme ve gerginlikler yaratabilir. Bu da Türkiye'nin temel dış politika hedeflerin-

de ve yönünde dramatik değişikliklere yol açabilir...

* Lefkoşa'da 4 Aralık 2001'de gerçekleşen Denктаş-Klerides buluşması ve Ocak 2002'den itibaren yapılmaya başlanan görüşmeler, bir çözüme varılması için önemli (ve belki de son) bir fırsat sunuyor. Bunun, daha önceki yıllarda iki liderin yaptığı görüşmelerden farklı bir konjonktürde yapıldığı ve bu nedenle günün koşullarına ve realitelerine daha uygun yeni bir yaklaşım gerektirdiği muhakkak.

Türk tarafının yeni pozisyonunu Kıbrıs'ta son yarım yüzyılda nereden nereye geldiğini anımsayarak ve bugünkü kazanımlarını kaybetmeden de daha esnek davranabileceğini düşünerek belirlemesi isabetli olacaktır.

Samî Kohen
Milliyet Gazetesi Dış Politika Yazarı

Club Nokia 31.03.2002'den önce
kayıtlı olarak Nokia 6310'unuzun
kayıtlı yapılmış cep telefonunuza
özel, sadıklı bir kişisel rozet
kazanın

NOKIA
6310

Dünya yanıbaşınızda.

Şimdi, dünyadaki* mobil Internet
servisleriyle **GPRS** üzerinden;
10 metreye kadar uzağınızda olan
uyumlu bir PC ile ise

Bluetooth sayesinde anında
kablosuz bağlantı kurabilirsiniz.
Hatta derseniz, diz üstü
bilgisayarınızı kullanarak,
ceketinizin cebindeki

Nokia 6310'dan elektronik posta
da gönderebilirsiniz. Üstelik söz
konusu ceketiniz yan odadayken
bile. Yeni Nokia 6310, dört bir
yanınızla bağlantı sağlar ve sizi
dünyaya bağlar.

Club
NOKIA
www.club.nokia.com.tr

NOKIA
CONNECTING PEOPLE

www.nokia.com.tr

Kıbrıs Rum toplumunda ne değişti?

Enosis'ten Federal Kıbrıs'a...

Niyazi Kızılyürek

1931 ayaklanmasından sonra baskıcı İngiliz yönetimi...

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğu zaman Kıbrıs Rum liderliğinin en önde gelen isimleri endişelerini saklamıyor ve Kıbrıslı Türklerle eşit toplum ilişkisi içinde yer almaktan duydukları rahatsızlığı açıkça dile getiriyorlardı. Onlar için bağımsız bir Kıbrıs devleti, hem de Kıbrıslı Türklerle siyasi ortaklık temelinde bir devlet, tahayyül edilecek bir şey değildi. Kuşkusuz bu durumun tarihsel izahı vardı.

Bağımsız Yunan devletinin kurulmasından sonra şekillenen irredentist Helen milliyetçiliği, Yunan devletinin sınırları dışında yaşayan Helen kökenli Ortodoksları bir devlet çatısı altında toplamaya yönelince, bundan Osmanlı sınırları içinde yaşayan bütün Helen kökenli Ortodokslar gibi, Kıbrıslı Rumlar da payını almışlardı. Yunan devletinin başlattığı "İrredentist ulus" inşa süreci, Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Rumları, Helen ulusal bilinci çerçevesinde kültürlererek, Yunanistan'la bütünleşmeyi temel siyasi tutku haline getirmişti. Kıbrıs'ta 1878 yılında başlayan İngiliz yönetimi ile birlikte hızlanan toplumsal değişim ve burjuvalaşma sonucu ortaya çıkan orta sınıf, Helen milliyetçiliğinin etkisi altında yetişiyordu. Özellikle Atina Üniversitesi'nde -bu üniversite Helen milliyetçiliğinin ideolojik kalesi durumundaydı- yetişen orta sınıf üyesi Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs'a Yunanistan tutkusu ile dönüyor ve Helen milliyetçiliğinin Kıbrıs'taki taşıyıcıları durumuna geliyorlardı. 20'inci yüzyılın başında, eğitim dünyasını ve ekonomik yaşamı tekeline alan bu kesim, Helen milliyetçiliği ve onun en temel siyasi projesi olan, Kıbrıs'ın Yunanistan ile bütünleşmesini (Enosis) en ücra köşelere kadar yayıyordu.

Helen milliyetçiliğinin Enosis tutkusu

Kıbrıs Rum toplumu, geleneksel toplumun dağılması ile birlikte modernleşmeye daha ilk adımlarını atarken, Helen milliyetçiliği ve Enosis tutkusu ile tanışıyordu. "Anavatan Yunanistan ile birleşme", toplumun ideolojik ve kültürel yapısını bütünü ile belirlemişti. Eğitilmiş orta sınıf üyelerinin yanı sıra, Kıbrıs kilisesi de Enosis seferberliğine katılmış, özellikle 1901-1910 arası devam eden kilise krizinin, militan Enosisçi kesimin zaferi ile sonuçlanmasından sonra, Enosis hareketinin bizzat öncüsü olmuştu.

2'inci Dünya Savaşı'ndan sonra Enosis beklentisi, toplumun bütün kesimlerine yayılmıştı. Komünist Partisi AKEL'in de Enosis tezini benimsemesi ile, Kıbrıs Rum toplumunun bütünü, siyasi iradesini Enosis'ten yana koymuş oluyordu. Ada nüfusunun %80'ini oluşturmaktan kaynaklanan özgüvenle, self-determinasyon ilkesinin Kıbrıs'a da uygulanmasını savunan Kıbrıs Rum toplumu, "son sömürgeyi" elden çıkarmak istemeyen Büyük Britanya'nın tepkisi ile karşılaştı. Self-determinasyon uygulanmasına karşı çıkan Büyük Britanya, Türkiye'yi de harekete geçirerek, Kıbrıslı Rumları Enosis'ten caydırmayı umuyordu. Bu arada, Kıbrıslı Rumların Enosis isteği ile uyarılan Kıbrıslı Türkler de Enosis'i engellemek için seferber olmuş ve giderek karşı milliyetçi bir hareket oluşturmuşlardı. Kıbrıs Türk toplumunun önde gelen liderleri, İngiltere'nin desteği ile Türkiye'yi de harekete geçirerek Enosis'e karşı bir Türk-İngiliz cephesi oluşmasına yardım ettiler.

"Tarihte ilk kez, üç devletin dostluğunu ve işbirliğini korumak için dördüncü bir devlet" kuruluyor

Kıbrıs Rum toplumunun EOKA örgütü ile 1955 yılında silahlı mücadele yolunu seçmiş olması, durumu değiştirmede. Kıbrıs sorunu artık, üç NATO müttefiki Türkiye-İngiltere ve Yunanistan arasında bir sorun haline gelmişti. Ve tam da bu yüzden çözülmeliydi. ABD ve NATO'nun girişimleri ile Soğuk Savaş döneminde, üç müttefik ülkenin işbirliğinin bozulmasını engellemek üzere bulunan uzlaşma, bağımsız Kıbrıs devletinin kurulmasını öngörüyordu. Bülent Ecevit'in 1960 yılında söylediği gibi, "Tarihte ilk kez üç devletin dostluk ve işbirliğini korumak için dördüncü bir

devlet" kuruluyordu.

Ne var ki, Kıbrıs Türk toplumunda olduğu gibi, Kıbrıs Rum toplumunun ulusal tahayyülünde de "Bağımsız Kıbrıs Devleti"ne yer yoktu. Nitekim, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Makarios, "Bu anlaşmalarla bir devlet kurulmuştur. Bir ulus değil" diyerek, ulusun devlete karşı itirazını dile getirmişti.

1960-1974 arasında, Kıbrıs Rum liderliğinin bütün çabasını Kıbrıs devletinin kuruluşunu sağlayan anlaşmalardan kurtulmak olarak özetlemek, abartma sayılmasa gerektir. Özellikle anlaşmalarda yer alan üç nokta, Kıbrıslı Rumlar tarafından "kabul edilemez" olarak değerlendiriliyordu:

- a) Anlaşmaların Enosis'i yasaklamış olması;
- b) Bu anlaşmalarla, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumlara siyasi olarak eşit kılınmış olması;

27-28 Ocak 1958 tarihlerindeki direniş hareketleri.
Hürriyet Gazetesi, 29 Ocak 1958

c) Anlaşmaların, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye garantör ülkeler olarak birlikte veya ayrı ayrı müdahale hakkı vermiş olması.

Anlaşmalardan kurtulmak stratejisinin ilk adımı, Kıbrıs Anayasası'nı değiştirmek üzere Makarios'un 1963 yılında Türk tarafına sunduğu 13 maddelik Anayasa değişiklik teklifi ile atılmıştı. Türk tarafının bu önerileri reddetmesi ile 1963 yılının Aralık ayında toplumlar arası çatışmalar başlar ve bu çatışmalarda zayıf taraf olan Kıbrıslı Türkler zor duruma düşerler. Pek çok Kıbrıslı Türk göç etmek zorunda kalır, yüzlerce kişi de yaşamını kaybeder.

Çocuklar için zor savaş koşulları...

Buna karşın, 1974 yılına kadar geçen süre içinde, ne Enosis gerçekleştirilebilir ne de Kıbrıs anlaşmaları değiştirilebilir. Hatta 1968 yılında Makarios, Enosis'in özlenen bir tutku olduğunu ancak gerçekleştirilebilir olmadığını açıklamak zorunda kalır.

Kuşkusuz bunda, Türkiye'nin kesin tavrı ile Kıbrıslı Türklerin direnişi etkili olmuştu. Bekle-gör politikası uygulayarak statükoyu korumaya yönelik Makarios, 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunan cuntasının gerçekleştirdiği darbe sonucu Ada'yı terk etmek zorunda kalır. Yunan darbesine karşı 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen Türk müdahalesi, Kıbrıs tarihinde mevcut kuvvet dengelerini alt-üst ederek, yepyeni bir sayfa açar.

1974 müdahalesinin sonucu: Enosis tarih oluyor

Türk müdahalesi sonucunda Kıbrıs Rum toplumu insani bir dram yaşar. 170 bin Kıbrıslı Rum göç etmek zorunda kalır ve Kıbrıs fiilen ikiye bölünür. Müdahalenin en önemli siyasi sonucu ise, Enosis projesinin tarihe karışmış olmasıdır.

1974 ile birlikte Kıbrıslı Rum toplumunun önündeki tek seçenek, resmi Türk tezi olan coğrafi temele dayalı federasyon formülü idi. Nitekim, 30 Kasım-1 Aralık 1974 tarihleri arasında Atina'da toplanan Yunan ve Kıbrıslı Rum siyasi liderler, yaptıkları değerlendirme sonucunda iki seçenek üzerinde dururlar: Çok kantonlu federasyon ve iki bölgeli federasyon.

Federal Kıbrıs tezi, Rum toplumu için tercih değil tarihi bir zorunluluk

Makarios iki bölgeli federasyon konusunda "isteksiz" davranınca, Rum-Yunan resmi tezi, çok kantonlu federasyon olarak şekillenmişti. Ne var ki bu görüş, özünde bir Türk görüşü olmasına karşın, artık Türk tarafından kabul görmüyordu. 1977 yılına gelindiğinde Kıbrıs Rum tarafı iki bölgeli federal Kıbrıs tezini benimser ve bu çerçevede Denktas-Makarios doruk anlaşması imzalanır. Dolayısıyla, federal Kıbrıs tezi, bir tercih olarak değil ama tarihi bir zorunluluk olarak Kıbrıs Rum toplumunun siyasi yaşamına girmiş olur.

Bu arada Türk müdahalesine zemin sağlayan 15 Temmuz darbesini Yunanistan'ın gerçekleştirmiş olması, Kıbrıs Rum toplumunda Yunanistan karşıtı duyguları güçlendirmişti. Tarihin bir ironisi olarak, dünya kadar anavatan Yunanistan ile bütünleşmek için her şeyi göze alan Kıbrıslı Rumlar, bizzat Yunanistan'ın gerçekleştirdiği bir darbeye tarihsel bir ihanete uğramışlardı. Temel bir eğilim olarak Kıbrıs devletine sahip çıkmak, Kıbrıslı Rumlar arasında yaygınlaşıyordu. Yine tarihin bir ironisi olarak kuruluşunda hiçbir heyecan yaratmayan bu devlet, şimdi "can simidi" haline gelmişti. İlk kez Kıbrıs bayrakları Yunan bayraklarının yerini alıyor ve Kıbrıslı Rumlar arasında "Kıbrıslılık" kimliği yükselmeye başlıyordu. 1979 yılında bu kez Denktas ve Kipriyanu arasında imzalanan ikinci bir doruk anlaşması ile "iki toplumlu ve iki bölgeli" federal çözüm, tek çözüm şekli olarak dile getiriliyordu. Buna

rağmen, günümüze kadar devam eden sayısız müzakerelere, sayısız diplomatik girişim, tarafların federal bir çözümde buluşmasını sağlayamadı.

Türk tarafının giderek federal bir çözümden uzaklaşması ve görüşmelerde daha çok konfederasyonu çağrıştıran formüller üzerinde durması, görüşmelerin sonuçsuz kalmasında temel etkenlerden bir tanesiydi. Özellikle Rauf Denktaş'ın "iki toplumlu federasyon" yerine, "iki devletli konfederasyonu" benimsemiş olması, tarihi bir zorunluluk olarak federal çözümü benimsemek zorunda kalan Kıbrıs Rum tarafının umutlarını iyice kırmıştı.

Bu koşullar altında Kıbrıs Rum tarafı 1990 yılından itibaren bütün dikkatini Avrupa Birliği'ne yöneltmiş ve Kıbrıs'ın AB üyeliğinin Kıbrıs'taki mevcut statüyü değiştirecek tek çıkar yol olduğuna karar vermişti. Özellikle Yunanistan'ın AB üyesi olmasından kaynaklanan diplomatik olanaklar bu uğurda seferber edilerek Kıbrıs'ın AB üyeliği adım adım ilerletildi ve 2002 yılında Ada'yı AB'nin giriş kapısına getirdi.

Tarih tekerrür ediyor

1974'te kazandığı askeri başarıyı, diplomatik başarıya dönüştüremeyen Türk tarafı yeni bir ikilemle karşı karşıya kaldı. Ya Kıbrıs Cumhuriyeti adına Kıbrıslı Rumların AB üyesi olmasını sineye çekecek, ya da 1974 sonrasında bizzat Türk tarafının önerdiği federal devlet formülüne geri dönecekti.

Kıbrıslı Rumların Avrupa Birliği üyeliği perspektifi, aktörleri tavırlarını gözden geçirmeye zorluyor. Bir yanda Avrupa Birliği'nin genişleme süreci ve Kıbrıs'ın dışarıda bırakılması halinde Yunanistan'ın bu genişlemeyi veto tehdidi, Avrupa Birliği'ni kapılarını Kıbrıs'a açmak durumuyla karşı karşıya getirdi. Diğer yanda Türkiye'nin kendi AB üyeliği perspektifi, Türkiye'yi Kıbrıs politikasını yeniden gözden geçirmeye itiyor.

Kıbrıs'ta çözüm olmadan Kıbrıslı Rumların bütün Kıbrıs adına AB'ye üye olmaları Türkiye'yi AB ile ilişkiler açısından zor durumda bırakabilir. Fiilen ikinci bir Helen devleti olarak Kıbrıs'ın AB içinde yer alması, Türkiye'nin AB perspektifini derinden sarsar. Ayrıca bu yüzden ortaya çıkabilecek olası Türk-Kıbrıs

gerginliği, otomatik olarak bir Türk-AB gerginliği olarak yaşanılacak.

Ayrıca, Kıbrıs'ın AB üyeliğinden sonra varılacak bir Kıbrıs çözümü, büyük ölçüde AB mevzuatı tarafından belirlenecek. Oysa üyelikten önce gerçekleştirilecek bir Kıbrıs çözümünde Türk tarafının endişelerini gidermek üzere AB mevzuatının bazı maddelerinin askıya alınması mümkün olabilecek. Bunun dışında, her ne kadar açıkça söylenmese de, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olması halinde Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde, özellikle üyelik müzakerelerinin başlatılmasında, Türkiye'nin yapıcı

Türk askeri Kıbrıs'ta (1974)

tavrının dikkate alacağını, Brüksel'deki diplomatlar saklamıyorlar.

Tarih adeta tekerrür ediyor. Kıbrıs sorunu 1950'li yıllarda ortaya çıktığı zaman, ilgili tarafların Batı ittifakı içinde yer almış olmaları 1960 yılında bu sorunun çözüme kavuşturulmasını sağlamıştı. 2000'li yılların başında Kıbrıs sorunu bir kez daha ilgili tarafların Avrupa Birliği içinde yer almaları ve yer almak istemeleri sonucunda çözüme kavuşturulabilir. Bu aynı zamanda Türk-Yunan ilişkilerinin yeni bir tarihsel döneme geçişi kadar, Türk-AB ilişkilerinde de yaşamsal öneme sahip olacaktır.

Yard. Doç. Niyazi Kızılyürek
Kıbrıs Üniversitesi Öğretim Üyesi

Dün de önemliydi bugün de...

Kemal Yavuz

Coğrafya

Akdeniz, dünya coğrafyası genelinde, Atlas Okyanusu'nun bir "kenar denizi" olarak ifadelendirilmektedir. Yüzölçümü yaklaşık 2,5 milyon km²'dir. Akdeniz, Avrupa ile Afrika kıtalarının arasını doldurmaktadır. Doğu kesimi ve bu kesimin çevresindeki arazi ile de üç kıtanın birleşim bölgesini teşkil eder.

Akdeniz'in Yunan yarımadasının güneyi dahil, doğusunda kalan kesimi ve bu kesimin çevresindeki arazi "Doğu Akdeniz Bölgesi" olarak adlandırılmıştır.

Kıbrıs adası, Doğu Akdeniz bölgesinin merkezinde, Anadolu yarımadası ile Suriye kıyılarının teşkil ettiği köşede bulunmaktadır.

Ada'nın Türkiye'ye uzaklığı 71 km'dir. Suriye kıyılarına 98 km, Beyrut'a 221 km, Hayfa'ya 290 km, Mısır'a 316 km ve Yunanistan'a Girit Adası'nda 555 km. ve Pire'ye 800 km'dir. Ada'nın uzunluğu (Zafer Br. -Arnavut Br.) 230 km, genişliği (Koruçam Br.-Doğan Br.) 97 km'dir.

Ada'nın yüzölçümü ise 9.251km²'dir. Bu yüzölçümünün siyasi dağılımı şöyledir:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumh.:	3.242 km² (%35)
Güney Kıbrıs Rum Yön.:	5.510 km² (%59,5)
İngiliz Üsleri:	256 km² (%2,8)
Barış Gücü Denetiminde:	243 km² (%2,7)

Ada'nın kıyılarının uzunluğu 782 km'dir. bunun 396 km'si KKTC'nin denetimindedir.

Kıbrıs adası, ilk jeolojik devirde Anadolu'nun parçası idi. III. zamanda, bir çökme ile deniz altında kal-

mış, aynı zamanın sonunda deniz yüzeyine çıkmış ve IV. zamanda Anadolu'dan ayrılarak bir ada karakteri kazanmıştır. Bu durum, Zafer Burnu ile İskenderun Körfezi arasında halen mevcut sığ bir deniz eşiği ile de anlaşılmaktadır.

Ada'daki dağlar, Toros Dağları'nın bir parçasıdır. Ortasında bulunan Meserya Ovası, Antakya'daki Amik Ovası ile aynı karaktere sahiptir.

Siyasi tarih

Bilinen tarih dönemleri içinde, Akdeniz'in siyasi tarihinde, Kıbrıs'ın daima özel bir önemi olmuştur.

Ada, MÖ. VIII. yüzyıla kadar Akdeniz'in en önemli denizcisi ve tüccarları olan Finikeliler tarafından kullanılmış, daha sonra Greklerin, Mısır firavunlarının, Akatların, Perslerin ve İskender'in hakimiyetinde bulunmuştur. MÖ. 58'de Roma hakimiyetine geçen Ada, imparatorluğun 395'de bölünmesinde, Bizans'ta kalmıştır.

Müslüman Araplar, Hz. Ömer döneminde Ada'ya ilk seferlerini düzenlediler. Bu seferler sırasında Hz. Muhammed'in halasının kızı Ümmü Haram, Ada'da öldü. Mezarı ise halen Larnaka'dadır.

Ada, Haçlı Seferleri sırasında, birkaç kez el değiştirdi. Sonuçta, önce Cenevizliler ve daha sonra da Venedikliler Ada'ya hakim oldular.

1571'de Ada'yı Venediklilerden alan Osmanlılar, Ada'ya Anadolu'dan Türkmenleri ve Yörükleri getirdiler. 1777'de Ada'da yaşayan 84 bin kişiden 47 bini Anadolu'dan gelenlerdi.

Osmanlılar, Ada halkına birçok konuda yeni hak-

lar tanıdılar. Venediklilerin yasakladıkları Ortodoksluğu serbest bıraktılar. Bu iyi niyet, Ada'da 1685, 1764 ve 1821'de (Yunan ayaklanması) isyanlar çıkmasını önleyemedi.

Osmanlı devletinde süre gelen siyasi olumsuzluklara, 1877-1878 Osmanlı - Rus Harbi'nin yenilgisi eklenince, Akdeniz hakimiyeti mücadelesindeki İngiltere'ye fırsat doğdu ve Rusya'nın Kars ve çevresini boşaltmasına kadar sürmek üzere Kıbrıs'ın yönetimi, 4 Haziran 1878'de imzalanan anlaşma karşılığı bu devlete devredildi.

I. Dünya Harbi'nin başlaması üzerine İngiltere, 5 Kasım 1914'te Ada'yı ilhak ettiğini açıkladı. Türkiye Cumhuriyeti, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile, bu ilhakı tanıdı.

1929'da Kıbrıs'ın Rum temsilcileri, Londra'ya "Enosis" taleplerini bildirdiler. Talepleri karşılanmayınca da 1931'den itibaren başlatılan ve sürdürülen "halk ayaklanmaları"nı düzenlediler.

Bu ayaklanmalar, 1950'den başlayarak, Yunanistan'ın açık desteğinde hız kazandı. Bu tarihte Kıbrıs Başpiskoposu olan III. Makarios, Ada'daki yeraltı faaliyetlerini teşkilatlayıp hızlandırırken, 16 Şubat 1951'de Yunan Başbakanı Sopokles Venizelos, Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesini resmen talep etti. Konu, 1954'de Birleşmiş Milletler'e taşındı fakat sonuç alınamadı.

Aynı tarihlerden sonra Kıbrıslı Rumlar, Albay Grivas'ın liderliğini yaptığı EOKA tedhiş örgütü ile İngiliz ve Türklere karşı öldürme eylemlerini hızlandırdılar.

Türk hükümeti, 1955'de Kıbrıs'taki statünün Yunanistan lehine değişmesine müsaade etmeyeceğini açıkladı ve Ada'daki Türkler, kendilerini savunmak üzere 1957'de TMT'yi (Türk Mukavemet Teşkilatı) kurdular.

Çetin mücadelelerden sonra, Birleşmiş Milletler ve

NATO'nun müdahalesi sonunda, 11 Şubat 1959'da Zürih ve Londra Antlaşmaları ile bağımsız bir Kıbrıs devletinin kurulması kabul edildi. Bu antlaşmalar, Ada'daki iki halka eşit haklar tanıyorlardı.

Bu antlaşmaları, daha başlangıçtan itibaren, Enosis için bir "atlama tahtası" olarak kullanmaya kararlı olan Makarios, 30 Kasım 1963'de Anayasa'yı Türkler aleyhine değiştirdiğini ilan etti. Bu

durumu kabul etmeyen Türk milletvekilleri ve

II. Selim döneminde ticaret yollarının güvenliğini sağlamak için 1571'de Kıbrıs fethedilerek, Kıbrıs Beylerbeyliği kuruldu.

bakanlar meclise sokulmadılar.

En kestirme ve kalıcı çözümün, Ada'daki tüm Türklerin yok edilmesi olduğunu düşünen Makarios, hazırladığı "Akritas" planı (plan ele geçmiştir) ile 21 Aralık 1963 gecesi, aynı saatte Kıbrıs'ın bütününde Türk yerleşim bölgelerine taarruza geçti. Kanlı çarpışmalar sonunda yüzlerce Türk öldürüldü. 103 Türk köyü tamamen tahrip edildi. 26 bin Türk (nüfusun 1/4'ü) göç-

men durumuna düştü ve yıllarca çok zor koşullarda yaşamaya mahkum edildi. Ada sathındaki Türk yerleşim alanları, dünyadan ve birbirinden kopuk bölgeler haline geldi. Bu bölgelerin birinden diğerine gitmek, ölümü göze almayı gerektiriyordu.

Bu durumun, 1967'de yoğun Rum saldırılarına dönüşmesi, Türkiye'yi müdahalenin eşiğine getirdi.

Fakat, B. Milletler ve ABD'nin olaya müdahalesi, hareketi durdurdu.

Makarios'un, beklenen sonucu alamaması, fanatik Yunanlıları harekete geçirdi ve 15 Temmuz 1974'de Yunan subayları yönetimindeki Ulusal Muhafız Gücü, Ada'da darbe yaparak EOKA Lideri Nikos Samson'u cumhurbaşkanlığına getirdi ve tüm Ada sathında katliama başladı.

Türkiye, Zürih ve Londra Antlaşmaları'na dayanarak ve İngiltere'nin isteksizliği karşısında, Ada'ya 20 Temmuz 1974'de askeri müdahalede bulundu.

Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ın dünü

Doğu Akdeniz bölgesi ve onun "kalbi" durumunda bulunan Kıbrıs'ın jeopolitik önemi, tarihin bilinen tüm dönemlerinde önem taşımış ve bir cazibe merkezi olarak, her çağın egemen devletlerini kendisine çekmiştir.

Üç kıtanın birleşim bölgesini oluşturan Akdeniz ile onun en önemli kesimi olan Doğu Akdeniz bölgesi ve onun ortasındaki Kıbrıs, her dönemde hem siyasi ve hem de ticari bir önem taşımıştır. Zira, bu üç kıta, tarihin her döneminde değişik ve fakat birbirini tamamlayan siyasi ve ticari roller yüklenmişlerdir. Bu üç kıta, gerek iklim ve doğal yapıları, ge-

rek doğal kaynakları ve gerekse demografik yapılarının farklılıkları sebebi ile, birinden diğerine devamlı şekilde mal ve hizmet akımını gerekli kılmışlar ve bu durum da Akdeniz'i ve özellikle Doğu Akdeniz bölgesini daima canlı ve hareketli tutmuş ve bu yüzden, bu bölgede hakimiyet tesisi, devletlere büyük avantajlar sağlamıştır.

Bu avantajlar, özellikle Avrupa devletleri için, vazgeçilemez vasıflar taşımıştır. Müslüman Arapların, Akdeniz'in doğu ve batısına hakim olması ve bu hakimiyeti, bu

avantajları korumak isteyen Avrupa devletlerini çok ciddi girişimlere zorlamıştır.

XII. yüzyılda başlayıp üç asır süren ve hedefleri bütünü ile Doğu Akdeniz olan Haçlı Seferleri'nin, sadece dini güdülerle uygulandığını söylemek mümkün değildir. Gerçekte din, bu olaylarda bir

Tarihte Kıbrıs'a egemen olan kavim ve devletler

M.Ö 1500 - 1320	Mısırlılar
M.Ö 1320 - 1200	Hititler
M.Ö 1200 - 709	Aka.Dor ve Fenike Kolonileri
M.Ö 709 - 612	Asurlular
M.Ö 612 - 569	Bağımsız Kıbrıs Krallıkları
M.Ö 569 - 525	Mısırlılar
M.Ö 525 - 333	Persler
M.Ö 333 - 294	Makedonyalılar
M.Ö 294 - 58	Ptolemler (Mısırlılar)
M.Ö 58 - 395 M.S	Romalılar
M.S 395 - 649	Bizanslılar
M.S 649 - 964	Araplar ve Bizanslılar Müşterek
M.S 964 - 1191	Bizanslılar
M.S 1191 - 1192	İngilizler
M.S 1192	Templer Şövalyeleri
M.S 1192 - 1489	Lüzinyanlılar
M.S 1489 - 1571	Venedikliler
M.S 1571 - 1878	Osmanlılar
M.S 1878 - 1960	İngilizler
M.S 1960 - 1974	Bağımsızlık

tahrik unsuru olarak kullanılmıştır. Bu seferlerin esas gayesi, doğu kapıları Anadolu'da ve Doğu Akdeniz'de Türkler ve batıdaki kapıları ise İspanya'da Berberiler tarafından kapatılarak, kıtalarında tecrit edilmiş, başta Papalık olmak üzere, XII. yüzyıl Avrupası'nın, kendisine bir çıkış araması ve bunu sağlamak üzere, üç kıtanın kapısı olan Doğu Akdeniz'e saldırması idi.

Osmanlılar, Doğu Akdeniz'de XVI. yüzyıl başından itibaren kesin bir hakimiyet sağladılar ve orada 400 yıldan fazla hükümrân oldular.

Balkanlarda giriştiği bir seri savaşları kaybeden ve doğu kapılarını açmaktan ümidi kesen Avrupa, "do-

diçin'e yerleştiler.

Hindistan ve Uzak Doğu'nun diğer ülkelerinin imkanları, sanayileşme atılımına girmiş Avrupa için o derece önemli idi ki, başta İngiltere olmak üzere hemen tüm Avrupa ülkelerinin ana devlet politikalarına yön verdi.

İngiltere, Hindistan ve Uzak Doğu menfaatlerini korumak için, sadece deniz yollarını kontrol altında tutmakla yetinmeyip, ona en kısa ve güvenli ulaşım yolu olan, Doğu Akdeniz bölgesine hakim olmaya da yöneldi. Bu maksatla, 1713'de Cebelitarık'ta, 1880'de Malta'da ve 1878'de de Kıbrıs'ta hakimiyet tesis ederek Doğu Akdeniz'e kararlılıkla yerleşti.

Girne Limanı 1925 yılından bugüne...

ğu"ya batıdan yol aramak üzere XV. yüzyıl sonundan itibaren Ümit Burnu'nu zorladı ve o dönemin en ileri denizcileri olan Portekizliler, 1494'te Hindistan'a vardılar ve hemen ticari faaliyetlere giriştiler. Portekizlilerin bu konudaki hakimiyeti, 1598'de İngilizlere denizlerde yenilmelerine kadar bir asır sürdü.

İngilizler 1612'de Hindistan'da ilk ticaret acentalarını kurdular. XVII. yy. İngilizlerin, Hindistan'da yeni limanlar ve onları koruyan kaleler oluşturması ile geçti.

Bu yüzyılın ikinci yarısında, olaya Fransızlar da katıldılar fakat İngilizler onlara Hindistan'da hayat hakkı tanımadılar. Onlar da daha ileri giderek Hin-

Akdeniz'deki bu ilerleme İngiltere'yi, Fransa ile karşı karşıya getirdi. 1789-1800 yıllarındaki bu mücadele, Mısır'ın İngiliz himayesine girmesi ile sonuçlandı.

XVIII. yüzyıl sonlarında kıtasal gücünü oluşturan Rusya, Doğu Akdeniz bölgesinde söz sahibi olma isteğini, Osmanlı Devleti üzerinde bu konuda baskılar uygulayarak, açıkça ortaya koydu. Bu durumu, menfaatlerine aykırı bulan İngiltere ve Fransa, tarihte ilk defa, Osmanlı devletinin yanında yer alarak 1853-1856 yılları arasındaki Kırım Savaşı'na katıldılar ve Rusya'yı yenerek onu Doğu Akdeniz'den uzak tuttular.

Hindistan ve Uzak Doğu'ya, Doğu Akdeniz'den güvenli ve ucuz ulaşım imkanlarının zorlanması, 1869'da Süveyş Kanalı'nı oluşturdu ve bu oluşum, Doğu Akdeniz'in önemini bir kat daha artırdı. Ayrıca kanal, Doğu Akdeniz'de Mısır ve Kıbrıs Adası'nın bölge içindeki önemini daha da ön plana çıkardı.

Bir Akdeniz ülkesi olarak İtalya da Doğu Akdeniz'e uzanma gayretleri içinde idi ve bunu, 1912'de Oniki Adalar'a yerleşerek, kısmen de olsa gerçekleştirdi.

I. Dünya Harbi'nin galipleri, öncelikle Doğu Akdeniz bölgesinin paylaşımına yöneldiler. Fransa'nın Suriye ve Lübnan'a yerleşmesine geçici olarak da olsa göz yuman İngiltere, Filistin'e, Ürdün'e ve asıl önemlisi, Irak petrol havzalarına el koydu.

Doğu Akdeniz Bölgesi, II. Dünya Harbi'nde de önemini korudu. Harbin ana gereksinimlerinden biri olan petrolü gerisinde koruyan Doğu Akdeniz, mihriver devletlerinin en önemli hedeflerinden biri idi. Akdeniz'de İngiliz donanmasının hakimiyetini önleyemeyen ve bu yüzden, denizden ulaşamadıkları Doğu Akdeniz'e karadan ulaşabilmek için Almanlar, "Kuzey Afrika macerası"nı göze almak zorunda kaldılar fakat başarılı olamadılar.

II. Dünya Harbi sonrasında yeniden kurulan Avrupa, Süveyş Kanalı'nın önemini artırdı. Harp'ten önce 25 milyon ton olan yıllık transit tonajı, 1950'den

sonra 10 kat arttı.

Bu dönemde, 1956'da İngilizler kanaldan çekilmek zorunda kaldılar. Fakat aynı yıl içinde, İsrail-Mısır savaşını bahane ederek, Fransızları da yanlarına alarak, kanalın kuzey ucuna asker çıkarıp, bölgeye tekrar müdahale ettiler.

Bu olay, Doğu Akdeniz bölgesinde yeni bir "güç unsuru"nun varlığı ve etkinliğini ortaya koymasına vesile oldu. Rusya ile de anlaşmak pahasına, olaya el koyan ve İngiliz ve Fransızları bölgeyi terke mecbur bırakan ABD, bu tarihten sonra, Doğu Akdeniz bölgesinde en güçlü söz sahibi ülke oldu.

Lefkoşa Atatürk Meydanı ve Venedik Sütunu'nun

Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ın bugünü

Doğu Akdeniz bölgesi ve Kıbrıs, günümüzde, jeostratejik ve jeopolitik önemini artırarak sürdürmektedir. Bu önemin başlıca iki unsuru mevcuttur. Bunlar Ortadoğu ve Orta Asya'dır.

Ortadoğu:

Ortadoğu, bölgelerinin siyasi aktivitelerinin değişkenliğine paralel olarak, coğrafi boyutları değişebilen, fakat daima Doğu Akdeniz'i ortasında bulunduran bir coğrafi alandır.

Bu bölge, yukarıda da belirtildiği gibi, büyük dünya devletleri için daima çok ciddi bir ilgi alanı olagelmıştır. Bu ilgi, bölgenin üç kıtanın birleşim noktası olmasından kaynaklanmasına ilaveten dünyanın son 90 ve geleceğin en az 30 yılı için en önemli enerji kaynağı olan petrolün en büyük bölümünü içinde bulundurmasından da doğmaktadır.

bu anlaşmazlık ve çatışmalarda söz sahibi olmak ve onları kendi menfaatleri istikametine yöneltmek isteyen güç odaklarının, doğrudan veya dolaylı olarak içinde bulunacağı bir bölgedir.

Doğu Akdeniz ve onun kalbi durumundaki Kıbrıs, bu bölgenin tam merkezinde bulunarak, onun her noktasına en uygun erişim ve etki sağlayacak konumdadır. Bu sebeple, bu bölgede doğrudan veya dolaylı yer ve pozisyon sahibi olmak, çok önemli bir siyasi ayrıcalık ve avantajdır.

Orta Asya :

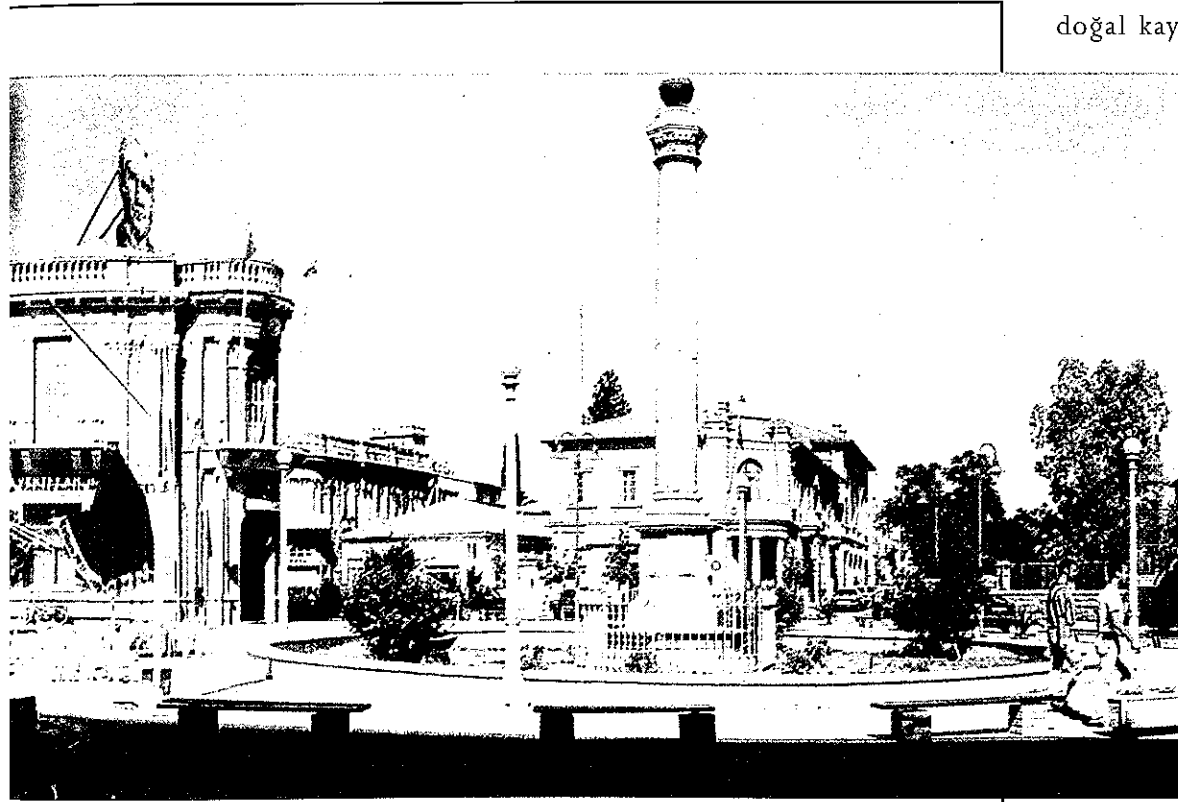
Orta Asya, XXI. yüzyıla kadar, doğal kaynaklarını ve halkını,

büyük dünya güçlerinin gereğince sömüremediği, dünyanın pek nadir, belki de tek coğrafi bölgesidir. Bunda, doğal yapısının koruyuculuğu kadar, son 200 yılında işgali altında kaldığı Rus emperyalizminin beceriksizliğinin de etkisi olmuştur.

Bölge, coğrafi yapı itibarıyla, "tek kapılı"dır. Kuzeyi, Sibirya kısıtlılıkları ile örtülüdür. Doğusu,

geçilmesi güç coğrafi engeller ve Çin'in "yumuşak karnı" ile hassastır. Güneyi ise, yine kısmen

güç coğrafi engellere ve İran gibi, durumu ve tutumu her zaman şüpheli bir devlete dayanmaktadır. Bu coğrafi yapı bölgeye, batısında güvenli tek bir kapı bırakmaktadır. Bu kapı da, Ortadoğu'ya ve dolayısı ile Doğu Akdeniz'e açılmaktadır.

n 1950 yılındaki ve bugünkü görünümü

Bu nedenle, bu bölgede hakimiyet tesisi, "süper güç" olma iddiasındaki tüm devletler için kaçınılmaz bir gereksinimdir.

Ortadoğu, anlaşmazlık, uyuşmazlık ve çatışmaların da, devamlı süregeldiği ve geleceği bir bölge olarak,

Orta Asya'nın doğal kaynaklarından ve halkından istifadeyi düşünen bütün devletler, bu kapıdan girmek ve bu sebeple de bu kapının eşiği durumundaki Doğu Akdeniz'de pozisyon kazanmak ve bu bölgedeki mevcut pozisyonlarını güçlendirmek zorundadır.

Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ın yarını

XXI. yüzyılın ilk yarısı, önemli ölçüde güvenilir olarak, şimdiden görülebilmektedir.

Bu görüntüdeki başlıca aktörler ABD, Avrupa Birliği, Çin, Japonya ve "tüm diğerleri"dir.

ABD, "en büyük güç" niteliğini sürdürmeye çalışacak ve görülebilen süreç içinde, bunda başarılı da olacaktır. Bununla beraber, en büyük olmanın "bedelleri"ni de ödemek durumunda kalacaktır. Zira, diğer "büyükler" ve bilhassa "tüm diğerleri", mücadelelerinde hedef olarak hep ona yöneleceklerdir. ABD'nin "en büyük"lüğünü sürdürebilme süresi, bu yönelimleri doğru algılayabilmesi ve onları doğru cevaplayabilmesine bağlı olacaktır.

Avrupa Birliği, siyasi ve ekonomik bütünleşmeden sonra, kültürel bütünlüğünü de kuracak ve koruyacaktır. Yoksa, "çok kültürlülük" politikasını kabul mü edecektir? Bu iki tercih, farklı sonuçlar yaratacaktır. Ayrıca, doğusundaki "Slav kütlesi" ile güneyindeki Afrika ve güneydoğusundaki Ortadoğu'daki işsiz ve aç insan topluluklarının göçüne mani olup olamayacağı ve giderek azalan nüfusuna karşılık, bu kitlelerin sosyal bünyesine uyumunu sağlayabilme başarısı, onun geleceğine şekil verecektir.

Çin'in "önlenemeyen yükselişi" sürecektir. ABD'nin bu yükselişi yavaşlatma ve onun "yeni Rusya" ve Hindistan'la anlaşmasına mani olma çabalarının başarısı, Çin'in geleceğini etkileyecektir.

Japonya, bir "ekonomik güç" olma niteliğini sürdürecektir. Fakat bu yeteneğine, bir "askeri güç" niteliği ilavesine imkan verilmeyeceği için, bir "siyasi güç" oluşturamayacaktır.

Ve "tüm diğerleri". "Tüm diğerleri"nin XXI. yüzyılın en önemli aktörlerinden biri olacağı kesindir. Bu aktörün özelliği, "kütlesel büyüklüğü" ve "ekonomik güçsüzlüğü"dür. Bu paradoks, bu aktörün

"gücü"nü teşkil etmektedir. Bu kitlelerin yaşamsal gereksinimleri giderek artmaktadır. Ayrıca, bu gereksinimlerin asgari ölçüde de olsa karşılanması konusunda, "büyük güçler"de ciddi hiçbir niyet ve girişim de görülmemektedir. Bu sebeple, giderek artan bu basıncın, karşı tarafın pekçok noktasında yeni patlamalara sebep olması kaçınılmazdır.

XXI. yüzyılın ilk yarısı için, yukarıda öngörüler içindeki bir dünyada, Doğu Akdeniz bölgesi ve Kıbrıs'ın önemi azalmayacak, aksine artacaktır. Zira, gerek temel enerji kaynaklarına duyulacak ihtiyacın artması ve gerekse bölgede önlenemeyecek anlaşmazlık ve çatışmalar, bölgenin "güçler"in ilgisinde "odak noktası" olma özelliğini sürdürecektir.

Ve Türkiye

Türkiye, coğrafyası gereği, Doğu Akdeniz bölgesinin kuzey doğusunu teşkil etmektedir. Bu niteliği ile, tam bir "Doğu Akdeniz ülkesi"dir. Kıbrıs, bölgenin "kalbi"ni teşkil ederek, bu niteliğe çok önemli katkılar sağlayabilecek bir konumdadır.

Buna ilaveten, Türkiye'nin Müslüman-Hıristiyan "fay hattı" üzerinde bulunması onu, XXI. yüzyılda kaçınılmaz sonuçlarının görüleceği şimdiden anlaşılmış bulunan, kültür (ve özellikle de din) farklılıklarından kaynaklanacak veya ona atfedilecek anlaşmazlık ve çatışmaların, değişen boyutlarda da olsa, odağında bulunduracaktır.

Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, büyük güçlerin yeni açılan Orta Asya platformu, batıya açılan tek kapısı ile, Türkiye'yi "eşik" olarak kullanacaktır.

Bütün bu olgular, Türkiye'ye bir çok avantajlar sağlayabileceği gibi, pek çok riski de beraberinde getirecektir. Bu olguların risk veya avantaj olması, Türkiye'nin "siyasi irade serbestisi" ile bağımlı olacaktır. "Siyasi irade serbestisi"ne sahip bir Türkiye, bu olguları kolayca avantaj olarak kullanabilirken, "siyasi irade serbestisi" olmayan bir Türkiye, boyutları önceden asla kestirilemeyecek risklere ve kayıplara sürüklenmekten kaçınamayacaktır.

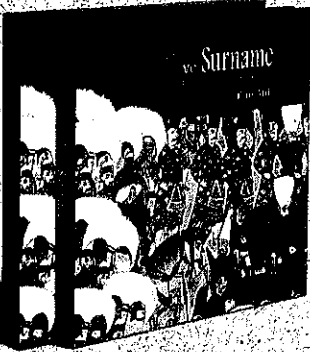
Kemal Yavuz
Emekli Orgeneral

Koç kitaplığından üç "GÜZEL KİTAP"

Ressam gözüyle Lale Devri...
LEVNİ ve SURNAME
Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü

Osmanlı sanatının büyük ustası, nakkaş-ressam Levni'nin başyapıtı *Surname-i Vehbi*, Dr. Esin Atıl'ın hazırladığı *Levni ve Surname*'nin titiz inceleme sayfaları ve özelli, tipkibasimlariyla Topkapı Sarayı Müzesi'nin duvarlarını aşip günümüz sanatseverinin kitaplığına ulaşıyor. Osmanlı çağı ve özellikle Lale Devri'nin en önemli görsel tanıklarından biri olan Levni, bu ünlü yapıtında, III. Ahmed'in şehzadeleri için 1720 yılında yaptırdığı görkemli sünnet düğününü, resimli Osmanlı tarih yazını geleneğinin çizgileri içinde, ama klasik dönem minyatürlerini gölgede bırakan pırıltılı bir üslupla kâğıda döküyor.

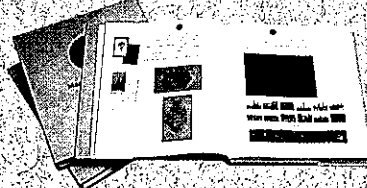

Levni ve Surname / Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü
Dr. Esin Atıl
247 sayfa, 31.5 x 30.5 cm,
özel kutusunda, küse kağıda baskı.
Türkçe / İngilizce
100.000.000 TL

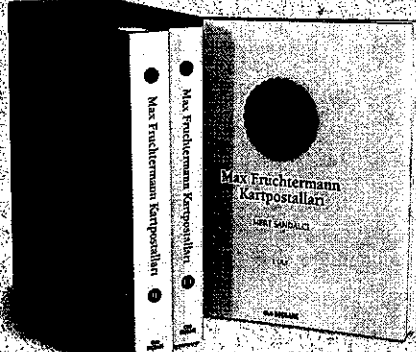
Yüz yıl öncesinin İstanbul'u üstüne benzersiz bir kaynak...

**MAX FRUCHTERMANN
KARTPOSTALLARI**

1852'de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarında doğan, daha sonra İstanbul'a yerleşen ve 1895'lerde burada ilk kez kartpostal yayıncılığı yapmaya başlayarak bir çığır açan Max Fruchtermann, ürettiği sayısız kartpostal ve kartpostal albümüyle, bir çağın ve bir ülkenin çok ayrıntılı 'görsel' envanterini oluşturmuştu. Mert Sandalcı'nın uzun bir çalışma sonucunda bir araya getirdiği ve üç ciltlik,

toplam-1182 sayfalık bir albümde topladığı *Max Fruchtermann Kartpostalları*, 19. yüzyıldan 20. yüzyıla doğru yol alan İstanbul'a ilgi duyanlar için eşsiz bir hazine niteliği taşıyor.

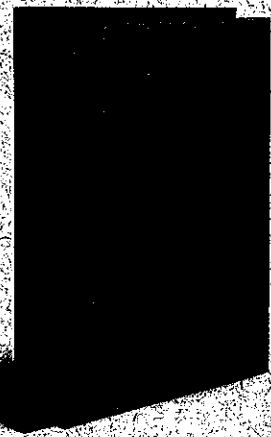

Max Fruchtermann Kartpostalları
Mert Sandalcı
3 cilt, 1182 sayfa, 33 x 30 cm,
özel kutusunda, küse kağıda baskı.
Türkçe / İngilizce
400.000.000 TL

Osmanlı "surname" geleneğinin ilk büyük yapıtı...

**SURNAME-I HÜMAYUN
Düğün Kitabı**

Prof. Dr. Nurhan Atasoy'un kapsamlı incelemesi eşliğinde gerçekleştirilen özenli bir tipkibasım çalışması, Osmanlı minyatür sanatının en önemli yapıtlarından *Surname-i Hümayun*'u ülkemiz ve dünya okurlarıyla buluşturuyor. Metinlerini "İntizamî" mahlaslı adsız bir yazarın kaleme aldığı dönemin ünlü sanatçısı Nakkaş Osman'ın yönetiminde bir nakkaşlar grubunun resimlediği *Surname-i Hümayun*, büyük bölümü Sultanahmet Meydanı'nda geçen görkemli bir sünnet düğününün tüm aşamalarını, şaşırtıcı bir film kurgusu içinde adım adım betimliyor ve 16. yüzyıl Osmanlı dünyasının zengin bir kesitini sunuyor.

Surname-i Hümayun / Düğün Kitabı
Prof. Dr. Nurhan Atasoy
136 sayfa, 48 x 33.5 cm,
özel kutusunda, küse kağıda baskı.
Türkçe / İngilizce
125.000.000 TL

ART GİRİŞ

Tarafların gözüyle Kıbrıs tezleri*

Yakup Beriş

1

- "Kıbrıs Cumhuriyeti"
- "KTC" temsiliyet sorunu

Türk tarafı

Türk cumhurbaşkanı yardımcısı, milletvekilleri ve bakanlar, 1963 yılında Kıbrıslı Rumlar tarafından zorla görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Buna göre, "Kıbrıs Rum hükümeti", 1960 Anlaşmaları ve Anayasa'da belirtilen şartları bugün taşımadığı için tüm Ada'yı temsil edemez. Dolayısıyla, 1963'ten beri Kıbrıs adasını temsil eden bir hükümet mevcut değildir. Bugün Kıbrıs Rumları, bu durumun aksi bir şekilde, Kıbrıs Rum yönetimini Kıbrıs hükümeti olarak göstermekte ve Kıbrıs hükümeti sıfatını görüşmeler sürecinde suistimal etmektedirler.

Kıbrıs Cumhuriyeti'ne etkin katılımı engellenen Kıbrıs Türkleri, 1963'ten itibaren self determinasyon hakları gereği kendi yönetimlerini kurmuşlar ve sonuç olarak 1983 yılında KKTC'yi ilan etmişlerdir. Bugün Ada'da, siyasi ve hukuksal yapılarını kurmuş iki ayrı topluma hükmeden iki ayrı devlet mevcuttur. Uluslararası hukuk, kurulan bu varlıkları, başka devletler tarafından tanınmasalar da siyasi olarak devlet şeklinde tanımlamaktadır. (Montevideo Konvansiyonu).

Rum tarafı

Rumlara göre "Kıbrıs hükümeti", tüm Ada'yı temsil etmektedir. BM kararları ve uluslararası kamuoyu da Rum yönetimini Ada'nın resmi temsilcisi saymaktadır. Bu doğrultuda KKTC, hukuki statüsü olmadığı için tanınmaz. KKTC, 1974 yılında Türk ordusunun Ada'ya müdahale etmesi sonucu kurulmuştur ve Kıbrıs Adası'nı bölme senaryosudur. Kıbrıs Türkleri'nin hakları, demokratik kurallar içinde ve Ada'daki sayısal orantılarına paralel olarak koruma altına alınacaktır.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- BM Güvenlik Konseyi karar no: 541 (1983) ve 550 (1984): KKTC'nin tanınmaması çağrısında bulunmuştur.

- BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kıbrıs dolaylı görüşmeleri 4. turunda yaptığı açış konuşması (12 Eylül 2000): Ada'daki iki toplumun birbirini temsil etmediği ve birbirine eşit olduğu, eşit koşullarda görüşmelere devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2

- Federasyon/Konfederasyon
- Kıbrıs Türkleri'nin ve Rumları'nın statüsü
- Toplumlararası görüşmeler

Türk tarafı

Türk tarafına göre, Kıbrıs Türk toplumu, Rumlarla siyasi olarak eşit olup, egemendir ve self determinasyon hak-

kına sahiptir. İki toplum, yeni Kıbrıs'ın ortak sahipleri ve kurucuları olmalıdır. Bu hakkı Kıbrıslı Türklere verecek en uygun görüşme yapısı, siyasi olarak eşit, Ada'nın iki ayrı toplumunu ayrı ayrı temsil edebilen iki ortak devlet ile gerçekleştirilebilir. Milli, kültürel, dini, dil, siyasi, ekonomik ve sosyal kimliğin korunması için gerekli şartlar bir anlaşma ile garanti altına alınmalıdır.

Türklere göre Rum tarafı, iki taraf arasında BM çatısı altında varılan anlaşmaları hiçe sayarak, eşit egemenlik prensiplerini reddetmekte ve Kıbrıs Rum Milli Güvenlik Konseyi'nde her sene kararlarının alındığı şekilde ve 1989 Rum tarafı önerilerinde görüldüğü gibi, Kıbrıs Türkleri'nin azınlık haklarının korunduğu üniter bir devlet talep etmektedirler.

2000 yılında yapılan toplumlararası dolaylı görüşmelerinden çekilme sebebi olarak Türk tarafı, toplumlararası görüşmelerin, bugüne kadar uluslararası alanda

*Buradaki bilgiler, Kıbrıs sorunundaki tarafların çeşitli resmi veya resmi olmayan kaynaklarından yararlanılarak, gerektiğinde yazarın yorumu katılarak hazırlanmıştır.

Kıbrıs Rum yönetiminin Ada'nın meşru hükümeti olarak tanınmasına yaradığını, Türkleri azınlık durumuna düşürdüğünü belirtmiştir. Ancak Türk tarafı, çözüm arayışlarının BM çerçevesinde yapılmasını desteklemektedir. Rumlar ise, BM'nin ve Türk tarafının önerilerini sürekli reddetmiş, kendileri yalnızca 1989'da, kabul edilemez önerilerle masaya gelmiştir.

Rum tarafı

İki ayrı devlet yerine tek devlet ve iki toplum prensibi ile yeni Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmalıdır. Bu Cumhuriyet, üniter devlet yapısının korunacağı, merkezi olarak güçlü, iç meselelerinde ve dış ilişkilerinde bağımsız bir federasyon yapısı içinde işleyecektir.

Konfederasyon, Ada'nın Türkiye tarafından bölünmesinin kod adıdır ve bugün Ada'da varolmaya devam eden hukuk dışı statükonun meşruiyeti anlamına gelmektedir. Bu durum da, Doruk Anlaşmaları'na ve tüm uluslararası kararlara aykırıdır.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Genova'da yaptığı "sözlü açıklamalar" (8 Kasım 2000): Öneriler, Ada'da iki ayrı devletin varlığını gözardı etmektedir ve bu sıralarda konfederasyon tezini savunan Türk tarafına göre, federasyondan dahi geri adım atmak anlamına gelmektedir.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 1250 (1999)

- BM Fikirler Dizisi (1992) ve BM Güvenlik Konseyi, karar no. 774 (1992): BM Fikirler Dizisi, kapsamlı bir öneri paketi şeklinde, tek devletli, bağımsız, tarafsız ve toprak bütünlüğü sağlanmış, siyasi olarak eşit iki toplumlu, iki kesimli bir çözüm önerisi sunmuştur. Belge, anayasal düzenlemelerden toprak düzenlemelerine kadar pek çok alanda anlaşmayı öngörmektedir. Hemen ardından Güvenlik Konseyi'nde alınan kararla bu öneriler desteklenmiş, iki taraf, BM gözetiminde bu belge üzerinde anlaşma sağlanıncaya kadar görüşmeye davet edilmiştir. Buna göre, 1992 yılı anlaşmanın sağlandığı, 1993 yılı ise geçiş döneminin kurulacağı yıllar olacaktır. Karar ayrıca, mülk ve dönüş hakları ile toprak düzenlemelerinde iki taraf arasındaki ayrılıkların azaltılmış olmasını memnuniyetle karşılamıştır. Türk tarafı, önerilerin yüzde 91'ini kabul etmiş, Rum tarafı belgeyi kabul etmemiştir. Türk tarafı, özellikle Güzelyurt'un (Morfu) iadesi ile ilgili toprak düzenlemesine karşı çıkmıştır.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 750 (1992): 3 Nisan 1992 tarihinde iletilen Genel Sekreter Raporu'nu dikkate alarak, Gali Fikirler Dizisi'nde ilerleme sağlanamamasını, hatta gerileme olmasını kınamaktadır. Temelde 649 ve 716 nolu Güvenlik Konseyi kararlarını destekleyen bu karar, Fikirler Dizisi çerçevesinde özellikle toprak düzenlemeleri ve yerlerinden edilmiş kişilerle ilgili daha fazla çalışılmasını istemiş ve dörtlü zirvenin, çözüm için en uygun ve etkin mekanizma olduğunu vurgulamıştır.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 649 (1990) ve 716 (1991): İki lider arasında New York'ta yapılan görüşmelerin ardından alınan kararlardır ve 25 yıldır soruna bir çözüm bulunamaması kınanmaktadır. Kararlarla, Ada'da istenilen çözüm şeklinin çerçevesi çizilmektedir. 1977-79 Doruk Anlaşmaları desteklenmekte; anayasal olarak eşit siyasi haklara sahip iki toplumlu, toprak düzenlemeleri açısından iki kesimli bir yapı öngörülmekte ve 1989 yılında silahsızlanma konusunda varılan anlaşma baz alınarak ilerleme sağlanması istenmektedir. Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız, egemen, toprak bütünlüğü korunmuş, bölünme veya bir başka ülke ile birleşmenin engelleneceği bir yapıda olması öngörülmektedir. 716 nolu karar, Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs Rumları ve Türkleri arasında dörtlü zirve yapılması çağrısında bulunmuştur.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 789 (1992): Öncekilerden farklı olarak, belirgin biçimde, Ada'da varolan durumun kabul edilemez olduğunu vurgulamıştır. Özellikle KKTC'nin tanınmamaması gerektiğine dair 541 ve 550 nolu Güvenlik Konseyi kararlarına atıfta bulunulmuştur. Fikirler Dizisi'ne, Türk tarafının itiraz ettiği toprak düzenlemeleri de dahil olmak üzere destek verilmiştir. Bu karar, yakın geçmişte yapılan dörtlü zirvenin başarısızlıkla sonuçlanmasının sorumlusu olarak Türk tarafını göstermiş ve Fikirler Dizisi çerçevesine sadık kalınmasını istemiştir. Karar, bazı güven artırıcı önlemleri de içermektedir. Bunlardan en önemlisi, Ada'daki Kıbrıs dışı askeri güçlerin çekilmesi ile ilgilidir.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 939 (29 Temmuz 1994): 1977-79 Doruk Anlaşmaları ışığında, siyasi olarak eşit iki toplumlu, iki kesimli, federal bir yapı öngörülmektedir. Buna göre, federal devlet ülkenin bütünlüğünü güvence altına alacak kadar yetkiyle donatılacak, tek egemenlik, uluslararası kişilik ve tek vatandaşlık mer-

kezi devletin sorumluluğunda olacaktır. Bu yapı, bağımsız olarak ve toprak bütünlüğü sağlanmış biçimde işleyecektir. Kıbrıs'ın bu çerçevede silahsızlandırılması sağlanacak ve Ada'nın kısmi veya bütün olarak bir başka ülkeyle birleşmesi (enosis) veya bölünmesi veya bir kısmın merkezi yapıdan ayrılması yasaktır. Federal devletin yönetiminde cumhurbaşkanı ve başkan yardımcısı ayrı toplumlardan olacak, meclis alt kamarası yüzde 70'e 30 oranlarında, üst kamarası eşit olarak toplumlar arasında bölüştürülecektir. Yerel yönetimlerin bölüşüm oranı ise yüzde 75'e 25 şeklinde gerçekleşecektir.

- Güven Artırıcı Önlemler Paketi (1993 -1994/iki kez gündeme gelmiştir): BM Genel Sekreteri'nin başarısız bir girişimi olmuştur. Maraş ve Magosa'nın yerleşime açılması ve Lefkoşe Havalanını'nın yeniden işleme geçmesini öngörmektedir. Rum tarafı, ambargoyu kaldıracığı endişesi ile bu paketi reddetmiştir.

- Kıbrıs'ın AB'ye üyelik başvurusu ve görüşmeler sürecinin sona ermesi (1990), BM Genel Meclisi Karar No 3212 (XXIX) (1974), BM Güvenlik Konseyi Kararı 367 (1975) ve Viyana Görüşmeleri: BM Genel Sekreteri'ne iyi niyet görevi vermekte ve Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü, bağımsızlığı ve tarafsızlığını vurgulamaktadır. BM Genel Meclisi'ndeki karar oybirliği ile alınmıştır ve ortaya koyduğu görüşler, Güvenlik Konseyi tarafından da benimsenmiştir.

- 3** - Toprak düzenlemeleri
- İki kesimlilik ilkesi
- Mülk hakları ve tazminat talepleri
- Üç özgürlük

Türk tarafı

Türk tarafına göre, Kıbrıslı Rumlar, BM çatısı altında anlaşmaya varıldığı şekliyle federasyon istememektedir. Bu bağlamda Rumlar, 1977-1979 Dörük Anlaşmaları ve 1992 BM Fikirler Dizisi ile ortaya konan iki kesimlilik ve mülk değişimi prensiplerini reddetmektedir. Türk tarafı, 1963 sonundan itibaren yaşanan olaylardan sonra, 1965 yılında BM gözetiminde bir zorunlu nüfus mübadelesi ve Ada'da ayrı coğrafi alanlarda yaşanmasını önermiştir. Bu öneriye göre, Ada'da bir sınır çizgisi belirlenmiştir. Bu çizgiye göre Ada'nın yüz-

de 38'i Türklerin eline geçmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Loizidou Davası Kararı'na karşılık Türk tarafı, Ortak Mülk İddia Komisyonu Kurulması'nı (BM Genel Sekreteri'ne iletilmiştir) önermiş ve kararın ancak bu çerçevede uygulanabileceğini belirtmiştir. Buna göre, üçüncü taraflar ve uluslararası organizasyonlar tarafından sağlanacak katkılarla verilecek tazminatlara karşılık Rum ve Türk tarafı, kendi kontrol ettikleri topraklardaki mallara el koyacaktır. Rum tarafı bu öneriyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının değiştirilemez olduğu ve uygulanmasının zorunlu olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

Türkiye, Ada'nın kuzeyindeki gerçekleri, buradaki otoriteyi görmezden geldiği, Türkiye'ye haksız bir sorumluluk yüklediği, KKTC'yi reddettiği, Türk toplumunun siyasi eşitliğini gözardı ederek azınlık durumuna soktuğu ve iki kesimlilik ilkesini çiğnediği, BM Tampon Bölgesini (Yeşil Hattı) dikkate almadığı gerekçesiyle Loizidou davasını reddettiğini açıklamış, kararı hukuki olmaktan çok siyasi olarak tanımlamıştır.

Ada topraklarının yüzde 36'sını elinde bulunduran Türk tarafı en son, 1992 BM Fikirler Dizisi çerçevesinde yapılan görüşmelerde yüzde 29 civarında toprağı elinde tutmaya razı olmuş, ancak özellikle Güzeyurt'un (Morfu) Rumlara iadesi konusunu reddetmiştir. Bu yüzden toprak düzenlemeleri konusunda henüz anlaşma sağlanamamıştır.

Türk tarafına göre, herhangi bir toprak düzenlemesinde halihazırdaki yerleşimcilerin evlerinden edilmeleri mümkün değildir. Karşılıklı mülk talepleri, mülk değişimi veya tazminat yolu ile çözümlenmelidir. Bu konudaki tüm iddialar üzerinde uzlaşıldıktan sonra bir güven tesisi için moratoryum ilan edilmeli ve yeni mülk edinme ve yerleşim hakkı, kademeli olarak ve tavanı belirlenmiş bir biçimde tespit edilmelidir. Hiçbir özgürlük, adanın iki toplumlu, iki kesimli karakterine zarar vermemelidir.

Rum tarafı

Rum tarafı, özellikle AB üyeliği ile ve üyeliğin getireceği bazı zorunlulukların (örneğin üç özgürlük), iki kesimli bir sistemin anlamsız kılacağını vurgulamaktadır. Rumların iddiasına göre, 1974 müdahalesi ile Ada'nın kuzeyinde yaşayan Kıbrıslı Rumların mülkleri ellerinden alınmış, yerine Türkiye'den göçmen getirtilerek Ada'daki Türk nüfusu artırılmaya çalışılmıştır.

THE GODFATHER PART II A CHEF IN LOVE
THE GODFATHER PART III DICK TRACY
HURRICANE HURRICANE
THE GODFATHER CUBA FELIZ LA FEMME D'A COTE
THE GODFATHER TWIN PEAKS: FIRE WALK
WITH ME A L'AMOUR IL N'Y A PAS UNE AFFAIRE DE
FEMME SHERGAR

CNBC-e'de her gün **21:00**'de film izlenir

yaşamın renkleri

Rum tarafına göre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yakın zamanda aldığı kararlar, taleplerinde haklı olduğunun kanıtıdır. Türk tarafı, mülk haklarına saygı göstermeli, uluslararası mahkemeler tarafından alınan kararlar doğrultusunda hareket etmelidir. Bu durumda, 1974 öncesi Ada'nın kuzeyinde yaşayan ve burada mülk sahibi olan Rumlara ellerinden alınan mülkleri geri verilmeli ve zararlar karşılığı tazminat ödenmelidir.

Toprak düzenlemeleri, Ada'da nüfus çoğunluğu esasına göre düzenlenmelidir. Maraş'ın yeniden yerleşime açılması öncelikli meseledir. Üç özgürlükler, yeni federal yönetimin en önemli unsurlarından biridir. Buradaki pratikteki zorluklar bilinmektedir. Ancak herhangi bir düzenleme, bu özgürlükleri kısıtlayıcı karakterde olmamalıdır. Türkiye, Ada'nın kuzeyine getirdiği Anadolu yerleşimcileri ile Ada'daki nüfus dengelerini değiştirmiştir. Bu kişilerin Türkiye'ye dönmesi gerekmektedir.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı (Loizidou Davası: 28 Temmuz 1998): 15'e karşı 2 oyla mahkeme, Türkiye'yi 1974 harekatından dolayı yol açtığı insan hakları ihlalleri olduğu gerekçesiyle tazminat ödemeye mahkum etmiştir.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı (10 Mayıs 2001)
- BM Güvenlik Konseyi 649 nolu kararı (12 Mart 1990)
- Kıbrıs Toplum liderleri arasında varılan 1977-1979 Doruk Anlaşmaları
- BM Genel Sekreteri tarafından hazırlanan çerçeve anlaşması (Haziran 1989)
- BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi'ne sunduğu rapor (8 Mart 1990) (S/21183)

4

- Türkiye ve Yunanistan ile ilişkiler

Türk tarafı

Türkiye'nin garantörlüğü, yeni çözümün önemli ve vazgeçilmez bir boyutudur. Türkiye ile yapılan çeşitli anlaşmalarla

özellikle AB üyeliği sürecinde Yunanistan ile bir anlamda birleşecek olan Kıbrıslı Rumlara karşı Türk tarafı da Türkiye ile ilhak veya entegrasyon opsiyonlarını elinde bulundurmaktadır. Buna göre iki topluluk, ayrı ayrı Yunanistan ve Türkiye ile kültürel ve ekonomik ilişkiye girebilecektir.

Rum tarafı

Rum tarafı, bu konuda AB üyelik sürecine bel bağlamış gözükmemektedir. Buna göre, AB üyesi bir Kıbrıs'ın, Yunanistan ile ilişkilerini ayrıca düzenlemesine gerek yoktur. Bundan da önemlisi, Ada'daki Türk askerinin varlığını sona erdirmek ve Kıbrıslı Türklerin Türkiye ile güvenlik ilişkilerini azaltmak gerekmektedir.

5

- 1960 Anayasası

- Londra ve Zürih Anlaşmaları

Türk tarafı

1960 Kıbrıs Anayasası'nın Türk toplumuna tanıdığı hakların alınması mümkün değildir. Kurucu anlaşmalarla

ve bu Anayasa'ya göre Türk toplumu, Rumlarla eşit statüdedir ve Kıbrıs'ın kurucularındandır. Bu Anayasa'yı ihlal eden Rum tarafıdır.

Türk tarafı, yaşam güvencesi ve mülk haklarının azınlık statüsüne göre değil, ayrı bir toplum olarak ve Rumlarla eşit haklara sahip olarak belirlenmesini ve federal bir sistemde coğrafi ayrışmayla bu hakların garantiye alınmasını istemiştir.

Türk tarafına göre Rumlar, BM'de kayıtlara geçen (A/33/115, S/12722- 30 Mayıs 1978) Akritas Planı'nı uygulamaya koyarak Kıbrıslı Türklere saldırmış, Kıbrıs kurucu anlaşmalarını hiçe saymış, Anayasa'ya aykırı olarak devlet mekanizmalarını ele geçirmiş ve Türkleri görevlerinden uzaklaştırmış, devlet bütçesinden Türklerin yararlanmasını engellemiş, Türkleri küçük ve kuşatılmış toprak parçalarına mahkum etmiştir. Kıbrıslı Türkleri bu durumdan, Türk ordusunun 1974 yılında yapılan müdahalesi kurtarmıştır.

Rum tarafı

Makarios'un 1963'te Kıbrıs Anayasası ile ilgili bazı önemli itiraz noktaları şunlardır:

- Anayasa'nın değiştirilememesi ilkesi kaldırılmalıdır,
- Birleştirilmiş belediyeler oluşturulmalıdır,
- Adalet yönetimi birleştirilmelidir,
- Güvenlik güçleri ve polis gücünde varolan bölünme giderilmelidir,
- Güvenlik ve savunma güçlerinin sayısal büyüklüğü, kanunla yeniden belirlenmelidir,
- Temsilciler Meclisi'ndeki bazı yasaların ayrı çoğunluk oyları ile geçebileceğine dair Anayasa hükmü kaldırılmalıdır,
- Cumhurbaşkanı ve başkan yardımcısına, temsilciler meclisi ve bakanlar kurulunun herhangi bir kararına karşı tanınan ayrı veto hakları kaldırılmalıdır.

Kıbrıs Anayasası, Ada halklarının özgür iradesi ile değil, Londra ve Zürih Anlaşmaları'nın dayatması ile ortaya çıkmıştır ve bu yüzden değiştirilmesi gerekmektedir. Rum tarafına göre temel sorun, 1960 Anayasası'nın, siyasi ve toplumsal ayrışmayı teşvik eden maddeler içermesinden kaynaklanmaktadır.

Rum tarafı, 1963 yılından itibaren Ada'da temel konularda çoğunluk-azınlık prensiplerine göre karar alınmasını önermiş, Türk tarafı, 1960 Anayasası'nın iki topluluğu ayrı hukuksal kişilik olarak tanımladığını ve Rum önerilerinin kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Rum tarafının itirazları ve önerilerine göre, tamamıyla bağımsız, üniter ve egemen devlet prensiplerini uygulamaya geçirmek ve gerekli değişiklikleri yapmak zaruridir. Bu prensipler, hiçbir anlaşmayla bölünmemelidir (Örneğin Londra ve Zürih Anlaşmaları). Rum yönetimine göre Kıbrıs Cumhuriyeti, tam bağımsız olduktan sonra başka devlet veya devletlerle ilişkiye girebilmek üzere kendi siyasi statüsü hakkında karar verebilecektir. Bu karar, bağımsızlığın devamı veya Yunanistan ile birleşme (Enosis) hakkında yapılacak bir referandumu kapsamaktadır. Enosis'in şekli, Kıbrıs ve Yunanistan arasında yapılacak anlaşmalarla belirlenecektir. Rum tarafına göre iki toplum, anayasal garantilerle özerklik kazanacaktır.

Temsilciler meclisinde Rum başkan ve Türk yardımcısının seçimi, tüm üyelerde aranacak çoğunluk ilkesine göre saptanacaktır. 1960 Anayasası'na göre

başkan; Rum üyeler, yardımcısı ise; Türk üyeler tarafından seçiliyordu. Bu doğrultuda, kamu hizmetine katılım oranları da Ada toplumlarının nüfusuna orantılı bir şekilde yeniden ayarlanacaktır (Türk tarafı yüzde 30 katılım hakkına sahipti, Ada'daki Türk nüfusu oranı yüzde 18 idi).

6**- AB üyeliği****Türk tarafı**

1990'lı yıllar, AB üyeliği başvurusunun gölgesinde geçmiştir. Bu süreçle birlikte tek taraflı ve hukuk dışı bir

süreç başlamış, federal bir çözüm için gerekli zemin bozulmuştur.

Kıbrıs Rum yönetiminin AB'ye üyelik başvurusu tek taraflı ve hukuk dışıdır. Bu üyelik, Ada'da çözüme ulaşılmadan gerçekleştiği takdirde Türkiye, 1960 Garanti Anlaşması'ndan doğan hakkını kullanacak ve Ada'da ve Akdeniz'de barış tehlikeye girecektir.

1960 Garanti Anlaşması'na göre Yunanistan ve Türkiye'nin aynı anda üye olmadığı bir topluluğa Kıbrıs üye olamaz. Kıbrıs Türklerinin rızası bir referandum ile alınmadan, Kıbrıs'ın AB'ye üye olması mümkün değildir. AB üyeliği, adada kalıcı bir çözümden sonra tartışılabilir.

1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve egemenliği kurucu anlaşmalarla kısıtlanmıştır. Bu anlaşmalar, içte iki toplum arasında, dışta Türkiye ve Yunanistan arasında bir denge gözetmiştir.

Zürih Anlaşması'nın 8. maddesine göre Kıbrıs'ın cumhurbaşkanı (Rum) veya cumhurbaşkanı yardımcısı (Türk), beraber veya ayrı olarak, dış politika ile ilgili konularda- Türkiye ve Yunanistan'ın aynı anda üye olmadığı uluslararası organizasyonlara katılım ve ittifak paktlarına giriş haricinde- veto hakkına sahiptir.

Tanınmış uluslararası hukukçu Prof. Maurice Mendelson'un belirttiği gibi, Türkiye ve Yunanis-

tan'ın birlikte üye oldukları uluslararası kuruluşların Garanti Anlaşması'nın 1. maddesi kapsamındaki sınırlamalar ışığında Türkiye ve Yunanistan'ın aynı anda üye olmadığı (AB gibi) uluslararası kuruluşlara üye olması bu anlaşmayı ihlal etmektedir. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin onayı bulunmaksızın Kıbrıs'ın AB'ye üye olması, Garanti Anlaşması'nın 2. maddesini ihlal etmektedir.

Kıbrıs Cumhuriyeti, tüm anlaşmalarda İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'ye ayrıcalık tanımak zorundadır. (Zürih Anlaşması madde 23, Kıbrıs anayasası madde 170). AB'ye giriş, AB üyesi olan Yunanistan ile üye olmayan Türkiye arasındaki dengeyi bozacaktır.

AB üyeliği, özellikle anayasal haklarla ilgili görüşmelerde Rum tarafına haksız avantajlar getirecektir ve Türkiye'nin 1960 Garanti Anlaşmaları'ndan kaynaklanan garantörlük hakkını kaldıracaktır. Bu doğrultuda, bugüne kadar BM çerçevesinde anlaşmaya varılan çerçeveler de anlamsız kalacaktır. Ayrıca, çözümün ana unsurlarından olan iki kesimlilik ilkesi, AB'nin dayatacağı yerleşim, mülk edinme ve seyahat etme özgürlüğü ile anlamını yitirecektir.

Rum tarafının önerdiği şekliyle, Kıbrıs Türkleri'nin AB ile görüşmelere Kıbrıs hükümeti şemsiyesi altında katılması, Kıbrıs hükümetini Ada'nın temsilcisi olarak kabul etme anlamına gelecektir.

Rum tarafı

Rum tarafına göre, Kıbrıs'ın AB üyeliği hukukidir ve Kıbrıs hükümeti, gerekli başvuruları tüm Ada halkı adına yapmıştır. Rum tarafı, bu doğrultuda Kıbrıs Türklerini görüşme masasına davet etmiştir (statüleri tanımlanmadığı ve Kıbrıs hükümeti şemsiyesi altında gözükecekleri için Türk tarafı bu öneriyi reddetmiştir.)

AB üyeliği, Kıbrıs Türklerine de refah getirecek, üyelikle beraber Ada zenginleşecektir. AB, Kıbrıs Türkleri'nin demokratik ve siyasal haklarını da güvence altına almak demektir. Başta AB olmak üzere, uluslararası kurumlar da Kıbrıs Rum tarafının görüşlerini desteklemektedir.

Türk tarafının iddia ettiği gibi AB üyeliği, Garanti Anlaşması ve 1960 Kurucu Anlaşmaları'na aykırı değildir. AB'ye üyelik, Garanti Anlaşması'nın kapsamı

dışında kalmaktadır. Zira bu Anlaşma, uluslararası kuruluşlarla değil, devletlerle birliği yasaklamaktadır.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- Kıbrıs'ın AB'ye üyelik başvurusu (1990)
- AB'nin üyelik başvurusu ile ilgili olumlu görüşü (6 Mart 1995): AB, Türk tarafının itirazlarını dikkate almamış, KKTC'nin tanınmadığı ve Kıbrıs Rum yönetiminin, Ada'nın meşru hükümeti olduğu gerekçesiyle Kıbrıs'ın üyelik başvurusunu kabul etmiştir
- Lüksemburg Zirvesi kararları (1997): Müzakerelerin başlatılmasına karar verilmiştir.
- Helsinki Zirvesi kararı (1999): Karara göre Kıbrıs'ta siyasi bir çözüm, Ada'nın AB üyeliğini kolaylaştırıcaktır. Ancak, müzakereler tamamlandığında bir çözüm bulunamamışsa AB Konseyi, çözüm şart koşmadan, ilgili tüm faktörleri dikkate alarak kararını verecektir.
- 20 Ocak ve 20 Temmuz 1997, 23 Nisan 1998 KKTC-Türkiye ortak açıklamaları: Kıbrıs'ın AB üyeliği durumunda KKTC ve Türkiye arasındaki entegrasyonun hızlandırılmasını öngörmektedir.
- Avrupa Parlamentosu Kıbrıs Raporu ve Kararı (5 Eylül 2001)
- AB'nin Türkiye İlerleme Raporu ve Strateji Belgesi (13 Kasım 2001)
- AB Laaken Zirvesi Sonuçları (Aralık 2001): İki liderin yeniden görüşme kararına varmalarını olumlu karşılamıştır.

7

- Güvenlik ve garanti
- Ada'nın silahsızlandırılması

Türk tarafı

Türkiye ve KKTC'nin güvenliği ayrılmaz bir bütündür. Türk askeri, 1963-1974 yılları arasında Türklere karşı girişilen saldırılardan sonra Kıbrıs Türkleri'ni koruma altına almak için Ada'ya çıkmıştır. Türk ordusu bu şekilde, 1960 Garanti Anlaşması'nın 4. maddesinden kaynaklanan garantörlük hakkını kullanmıştır. Ada'ya müdahale için gerekli sebepleri, Rumlar'ın 1963 yılında Kıbrıs Türkleri'ni azınlık

durumuna düşürmek üzere gerçekleştirdikleri anayasa müdahalesi ve Türk tarafına karşı gerçekleştirilen saldırılar oluşturmıştır. İki tarafın uzlaştığı bir çözüm sağlanmadan da Türk askeri Ada'dan çekilmeyecektir. Türkiye'nin garantisi, herhangi bir çözümün temel şartlarından biridir. Kıbrıs Rum tarafı, Yunanistan ile giriştiği ortak savunma ve işbirliği anlaşması ve Baf Hava Üssü'nün açılması, S-300 füzelerinin Ada'ya konuşlandırılmaya çalışılması yoluyla niyetini ortaya koymuştur ve Yunanistan'ı askeri olarak Ada'ya taşımıştır.

Kıbrıs, Türkiye için de stratejik önemdedir ve Akdeniz'deki Türk-Yunan dengesinin önemli bir parçasıdır. Ada'da herhangi bir çözüm, 1960 anlaşmalarıyla öngörüldüğü biçimde Ada toplumları arasında ve dışta Türkiye ve Yunanistan arasında gerekli dengeyi korumalıdır. 1960 garanti sistemi aynı şekilde devam etmelidir.

Rum tarafı

1993'te yapılan bir öneriyle, Rum tarafı aşağıdaki-leri BM'ye iletmıştır. Türk ordusu Ada'dan çekilmesi ve Kıbrıs Türk Silahlı Kuvvetleri, askeri teçhizatlarını BM Barış Gücü'ne teslim etmelidir. Bunun karşılığında Kıbrıs Rum tarafı da Ulusal Muhafız Birliği Yasası'nı iptal edecek, tüm silah ve mühimmatlarını BM Barış Gücü'ne teslim edecektir. Sözü edilen birlik yerine Rum yönetimi denetimindeki Polis gücünün halihazırdaki sayısı değişmeyecek ancak sadece hafif silahla donatılacaktır. Rum yönetimi, BM Barış Gücü'nün personel sayısının artırılması için gerekli tüm masrafları üstlenecektir. BM Barış Gücü, Rum tarafının önerilerini istediği zaman denetleme yetkisine sahip olacaktır. BM Barış Gücü, Rum yönetiminin BM'ye teslim edeceği askeri araçları, tampon bölgeyi denetlemek için kullanabilecektir. Rum hükümeti, Milli Muhafız Birliği'nin kaldırılmasından ve silah alımlarının azaltılmasından sağlanan tasarrufun, BM Barış Gücü masrafları çıkarıldıktan sonra kalan miktarını, Kıbrıs sorununa çözüm sağlanması için harcanmak üzere BM hesaplarına aktarabilecektir.

Kıbrıs Rum yönetimi, bu önerilerin kabul edilmesini, Türk tarafının kötü niyetine bağlamaktadır. Rum yönetimine göre, Türk ordusu yalnızca Ada

Türklerinin güvenliğini sağlamak için değil, 1974 sonrası varolan statükoyu korumak için Ada'da bulunmaktadır. Bu yöndeki tespitler, yani Ada'daki statükonun Türk ordusunun varlığı ile yaratıldığı ve sürdürüldüğü, Güvenlik Konseyi kararlarında mevcuttur. Bu durum, Kıbrıs Rum tarafını savunma alımlarına yöneltmekte ve Yunanistan ile ortak savunma planlarına girişmeyi gerekli kılmaktadır.

Ada'nın silahsızlandırılması ve güvenliğin uluslararası bir barış gücü ile sağlanması (Türkiye ve Yunanistan bu güce asker gönderebilecektir) gerekmektedir. Bu güç, Anayasa'nın uygulanmasını denetleyecektir.

Çözüm sonrası garanti, uluslararası kuruluşlar tarafından, tercihen BM Güvenlik Konseyi kanalıyla gelmelidir. Hiç bir garantör, tek taraflı olarak Ada'ya müdahale edememelidir. 1960 Garanti Anlaşması, güncelliğini yitirmiştir. Bu yüzden günümüze uyarlanması gerekmektedir.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- BM Güvenlik Konseyi karar no: 1218 (1998): Ada'daki asker ve silah miktarının ciddi bir şekilde azaltılmasını öngörmüştür.

- Güven Artırıcı Önlemler Paketi (1993-1994); 28 Temmuz 1994 tarihli BM genel Sekreteri Raporu ve BM Güvenlik Konseyi Kararı 939 (1994): Paketin nasıl uygulanacağı konusunda anlaşma sağlanamasa da iki taraf, getirilen önerilerin çoğuna sıcak yaklaşmışlardır. Türk hükümeti, pakete olan desteğini ilan etmiştir. Bunun üzerine BM Güvenlik Konseyi, Genel Sekreter'in raporu doğrultusunda aldığı kararla, Kıbrıs Rum ve Türk tarafının Güven Artırıcı Önlemler Paketi'nin kabulü konusunda gösterdikleri iyi niyet ve kaydettikleri ilerlemeyi övmüştür. Bu karar, siyasi olarak eşit iki toplumlu, iki kesimli, taksim veya enosisle izin verilmeyecek bir yapıya BM desteğini ilan etmektedir ve garantör devletlerle BM Genel Sekreteri arasında çözüm ve Güven Artırıcı Önlemler Paketi konusunda somut çalışmalar yapılmasını istemiştir.

- BM Fikirler Dizisi (1992)

- BM Güvenlik Konseyi karar no: 1000 (1995): Ada'da güneyde devam eden hızlı silahlanma ve yabancı askeri güçlerin varlığını eleştirmektedir.

- BM Güvenlik Konseyi Kararı 889 (1993): Maraş ve uluslararası Lefkoşe Havaalanı konusunda bir anlaşmaya varılmasını istemektedir.

- 1989 Sınırlı Silahsızlanma Anlaşması: Rum ve Türk askerinin, 1974'te ilan edilen ateşkes bölgesi, özellikle Lefkoşe'den çekilmesini öngörmektedir. Daha sonra çeşitli Güvenlik Konseyi kararlarında bu konu gündeme gelmiş ve 1989 anlaşmasının kapsamının genişletilmesi, iki toplumun birbirine yakın yaşadığı tampon bölgesi civarında dolu silah taşınmasının engellenmesi, ve askerler için yeni bir yönetmelik hazırlanması istenmiştir. Bu konu, Güven Artırıcı Önlemler Paketi içinde de yer almıştır.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 353 (20 Temmuz 1974): Tüm yabancı birliklerin Kıbrıs'tan çekilmesini talep etmektedir ve tarafları müzakerelere çağırılmaktadır.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 360 (1974): Türk ordusunun Kıbrıs'ta düzenlediği ikinci operasyonun ardından açıklanmıştır. Askeri müdahaleden duyulan rahatsızlık ifade edilmiştir.

8

- BM Barış Gücü

Türk tarafı

Haziran 2000'den itibaren BM Güvenlik Konseyi, Türk tarafının görüşüne başvurmaya gerek duymadan, sadece "Kıbrıs hükümeti"nin rızasını alarak BM Barış Gücü'nün Kıbrıs'taki görev süresini uzatmaktadır. Tüm dünyada bu tür kararlar, sorunun tüm taraflarına danışılarak alınmaktadır. Buna göre, Kıbrıs'ta tüm Ada'yı temsil eden bir hükümet bulunmamaktadır ve Kıbrıs hükümeti, tek başına BM Barış Gücü'nün yetkisini uzatacak meşruluğa sahip değildir. BM Barış Gücü'nün Kuzey Kıbrıs'ta çalışabilmesi için KKTC'nin işbirliği gereklidir. Bu işbirliğinin koşulları, BM Barış Gücü ve KKTC arasında yapılacak bir anlaşmayla belirlenmelidir. KKTC hükümeti, 30 Haziran 2000'de aldığı bir kararla, BM Barış Gücü'nün KKTC topraklarında çalışabilmesi için gerekli çerçeveyi çizmiştir.

BM Barış Gücü için alınan ilk Güvenlik Konseyi kararı olan 186 nolu kararın uygulanması için cumhurbaşkanı ve yardımcısının ayrı ayrı onaylarının

alınması gerekmektedir. Bu yüzden Türklerin onayı yeni bir mekanizma ile alınmalıdır. Bugün Kıbrıs Rum tarafının hükümeti, Türk olması gereken cumhurbaşkanı yardımcısının niteliğini görmezden gelmektedir. AB'nin soruna dahil olmasıyla değişen çözüm parametreleri ışığında Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün ve BM Genel Sekreteri'nin İyi Niyet Girişimleri'nin çerçevesi ve görev tanımının yeniden yapılmasına ihtiyaç vardır.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- BM Güvenlik Konseyi karar no. 1303; 1331 (2000): Kıbrıslı Türkleri ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 30 Haziran 2000'de BM Barış Gücü'ne getirdiği sınırlamaların kaldırılması ile ilgilidir.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 1354; 1384 (2001); 1251 ve 1283 (1999); 1117 ve 1146 (1997); 939 (1994)

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 186 (1964) ve 367 (1975): Barış Gücünün, Ada'da sorunların başgöstermesinin ardından ilk konuşlandırılması ve yapısı ile ilgilidir.

- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 682 (1990) ve 698 (1991): BM Barış Gücü'nün maliyetinin karşılanamaması ile ilgili alınmıştır ve masrafların ve finansman yollarının gözden geçirilmesini istemektedir. Bu doğrultuda 7 Aralık 1990'da alternatif finansman yollarının araştırılması için Ada'ya bir denetim ekibi gönderilmiştir. Benzer şekilde 31 Mayıs 1991 tarihinde Güvenlik Konseyi bu konuda bir rapor hazırlatmıştır.

9

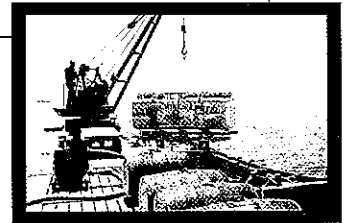
- Ambargo

Türk tarafı

KKTC Türkleri'ne karşı insanîyet dışı bir ambargo uygulanmaktadır. Ada Türkleri'ni izole etmeye yönelik bu tür davranışlar, görüşmeler zemininde Türk tarafını zor durumda bırakmaktadır.

Rum tarafı

Ada'da Türklere karşı ambargo söz konusu değildir.

Türkler, Rum yönetimini tanımadıkları için Kıbrıs'a tanınan uluslararası imkanlardan yararlanamamaktadır.

İlgili uluslararası belge veya görüş

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Kararı (E.CN.4.2001.31---20 Şubat 2001)

10

- Yeni Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yönetimi
- Cumhurbaşkanlığı ve cumhurbaşkanı yardımcılığı
- Vatandaşlık

Türk tarafı

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşruiyeti, devletin tüm organlarına her iki tarafın hak ve çıkarlarında belli bir simetri gözetilen ortak ve etkin katılımın sağlanması ile mümkündür. Yeni Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kararlarında iki toplumun eşit söz sahibi olabilmesi açısından cumhurbaşkanı ve yardımcısının seçimi ve önemli kararların alınmasında bu kişilerin yetkileri büyük önem taşımaktadır. Olası bir federal yönetim, bir cumhurbaşkanı ve yardımcısı ve bu ikisinin tayin ettiği kabineden oluşmalıdır. Bu yapıda, cumhurbaşkanlığı tek topluma verilmemeli, her iki taraf, önceden belirlenen bir süre kadar bu görevi elinde tutmalıdır. Buna göre, cumhurbaşkanı dönüşümlü olarak Türk ve Rumlardan seçilmeli ve her iki kişi de iki toplumu ilgilendiren konularda veto yetkisine sahip olmalıdır. Federal cumhurbaşkanı ve dışişleri bakanı, hiç bir zaman aynı toplumdan seçilmemelidir. Dışişleri bakanı da veto yetkilerine sahip olmalıdır. Türk tarafı, Kıbrıs'ta herhangi bir çözümü, iki ayrı devlet-iği iki ayrı toplumun ortaklığı bazında tanımladığı için vatandaşlık tanımı da buna uygun yapılmalıdır.

Siyasi olarak Türk tarafı, iki ayrı toplumsal yapı önermekte, buna göre federal meselelerin dışındaki tüm konuların, toplumların iç meseleleri sayılmasını istemektedir. Federal hükümet, dış politika, savunma, federal bütçe, gümrükler, ticaret, bankacılık, para yönetimi, vatandaşlık, ceza yasaları ve uygulamaları ile ilgilenecektir. Temsilciler meclisi, yüzde 30 Türk ve yüzde 70 Rumlardan oluşacaktır. Senato, iki toplum arasında eşit olarak bölünecektir. İttifak ve

Garanti Anlaşmaları, Anayasa'nın güvencesi olmaya devam edecektir.

Rum tarafı

Oluşturulacak federal yönetimde cumhurbaşkanı ve yardımcısı, aynı toplumlardan olmayacaktır. Dönüşümlü sistemin ve veto yetkilerinin ise kabul edilmesi mümkün değildir. Ada'daki her kişi Kıbrıs vatandaşı olarak tanımlanacak ve bu tanım, üniter devlet yapısına aykırı düşmeyecektir. Ada'daki toplumlar, vatandaşlık hakkı veremeyecektir.

11

- Kayıp kişiler ve yerlerinden edilmiş Kıbrıslılar
- Ada'ya yerleştirilen Türkler

Türk tarafı

Türk tarafının kaybı 803'tür. Bunların yüzde 99,4'ü sivil kayıptır. Rum tarafının kayıp kişileri ise iddia edilen sayı olan 1619'dan çok daha düşüktür ve bunların çoğu asker kayıdır.

Rum tarafı

Rum tarafına göre, 1974 askeri müdahalesi sonucu 1619 kişi evlerine hiç dönmemiş ve kendilerinden hiç haber alınamamıştır.

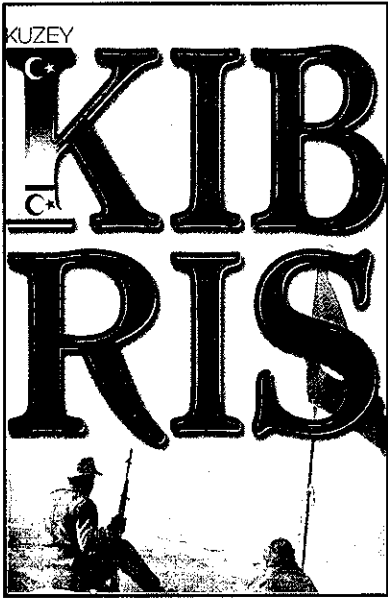
İlgili uluslararası belge veya görüş

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı (10 Mayıs 2001)
- BM Genel Meclisi, karar no. 3450 (XXX) (1975), 32/128 (1977), 33/172 (1978), 36/164 (1981) ve 36/181 (1982)
- BM Güvenlik Konseyi, karar no. 361 (1974): Bu kararlar, adada mülteci sorunu BM gündemine girmiştir. BM Mülteciler Yüksek Komiseri, bu karardan sonra Kıbrıs koordinatörü tayin etmiştir. Karar, mülteciler ve yerlerinden edilmiş kişilerin evlerine dönebilmelerini talep etmiştir.

Yakup Beriş

TÜSİAD ABD Temsilciliği/Uzman

Kıbrıs Kitapları

**Kuzey Kıbrıs
Albümü,
Nesa Basın
Yayın,
Kasım 2001**

Nesa Basın tarafından hazırlanan KKTC albümü gerek görsel gerekse de içerik açısından çok önemli belgeleri bir araya getiriyor. Kıbrıs tarihini; uygarlık tarihi boyunca Kıbrıs,

Osmanlı İmparatorluğu dönemi, Türk tarihinde Kıbrıs sorununun başlaması, bağımsızlık, 1974 bunalımı ve Kıbrıs Barış Harekatı gibi bölümleri içeren kitapta aynı zamanda şiirler de yer alıyor. Çok özel fotoğraflar barındıran ve önemli bir arşiv oluşturan kitap; Kıbrıs tarihini, dönüm noktalarını, sorunlar zincirini ve gelinen noktayı merak edenler için derli toplu bir kaynak oluşturuyor.

**Acı Limonlar, Lawrence Durrell,
(Çeviren: Hüseyin Aşuroğlu),
Belge Yayınları, Eylül 1992**

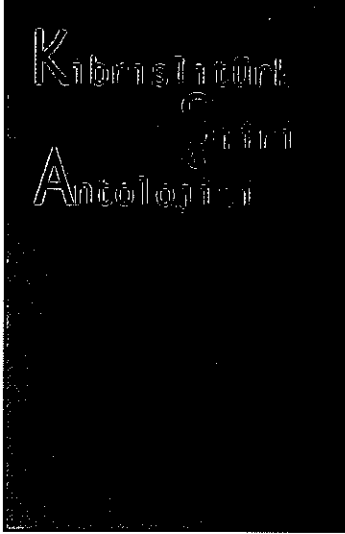
Acı Limonlar, Kıbrıs'ı dünya literatürüne sokan ilk kitaplardan biri. Kıbrıs konusunda araştırma kitaplarının sayısı çok olmasına rağmen aynı oran bu tür için geçerli değil. Acı Limonlar, ünlü İngiliz yazar ve ozan Lawrence Durrell'in 1953-

1956 yılları arasında Kıbrıs'ın atmosferini inceleyen izlenimci bir araştırma kitabı olarak da kabul görüyor. Güzelyurt adlı Rum bölgesine yerleşen ve oradaki halkla kaynaşan Durrell, kitabının önsözünde süreci şu sözcüklerle aktarıyor: "Koşullar Kıbrıs yaşamını ve olaylarını eşsiz açılardan görmemi sağladı, çünkü orada yaşarken bir dizi farklı işte çalıştım, hatta Ada'da kalışımın son iki yılında Kıbrıs hükümetinde memur olarak görev aldım. Böylece Kıbrıs trajedisine hem köy kahvesinden hem de hükümet konağından bakabildiğimi öne sürebiliyorum. Bunu karakterlerim açısından değerlendirmeye çalıştım, çünkü bu kitabın küçük yakınmalar içermemesini ve bu dönemdeki yanlış anlaşılmalara er ya da geç sona erdikten sonra da okunabilirliğini korumasını istiyorum." Belge yayınlarının en özgün dizilerinden biri olan

Marenostrum dizisinden yayınlanan kitap, tamamen hayatın içinden sesleniyor. Kitap, Kıbrıs'ın bağımsızlık mücadelesi yanında, ulusal çatışmaların yoğunlaşmaya başladığı yıllardan kesitler sunuyor.

Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi, Hazırlayan: Mehmet Yaşın, Yapı Kredi Yayınları, Kasım 1994

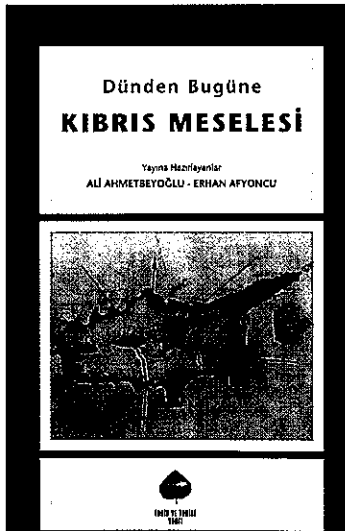

Kıbrıslı şair ve çevirmen Mehmet Yaşın'ın editörlüğünde hazırlanan antoloji; 3 kuşak, 3 kimlik, 3 vatan arasında bir Türk azınlık şiir alt başlığı ile de tanınıyor.

200'ü aşkın şiiri içinde barındıran antoloji, temel sorunsalı bir kimlik arayışı olan Kıbrıs Türk şiirindeki dö-

nemleri, kuşakları ve şiir hareketlerini "azınlık edebiyatı ve merkez çevre kuramı" bağlamında elen alan bir "ilk" çalışma. Kitapta, 18. yüzyıldan günümüze, Kıbrıs'tan halk ve divan şiiri örnekleri, Türklerle ait Yunanca ve İngilizce şiirler ve Kıbrıslı çağdaş şairlerin ürünleri yer alıyor. Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanan kitabın, geleneksel Kıbrıslı Türk şiiri başlığı altında anonim halk şiiri, maniler, ninniler, türküler, ağıtlar, kitabeler yer alırken; çağdaş

Kıbrıslı Türk şiirine de yer veriliyor. Bu kuşak şairler ve şiirler de Türk kimliği-Anavatan Türkiye ve Kıbrıslı kimlik-ortak vatan Kıbrıs kimlikleri ayrımı yapılarak örneklerle aktarılıyor. Antolojinin son bölümünde ise, şairlerin yaşamlarına ve yapıtlarına ilişkin örnekler yer alıyor.

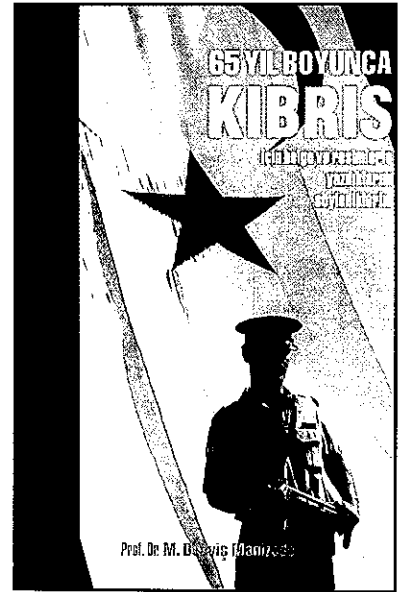
Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi, Yayına Hazırlayanlar: A. Ahmetbeyoğlu, E. Afyoncu, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, 2001

Tarih ve Tabiat Vakfı tarafından yayınlanan kitap, konuyla ilgili makalelerin toplamından oluşuyor. Özellikle tarihi süreci öne çıkaran derlemede, bu dönemlerde, Kıbrıs'ta İslam hakimiyeti, Osmanlı'da iskan siyaseti ya da adalet arayışları gibi tematik konulara da yer veriliyor. Daha yakın zamana ilişkin süreci de Kıbrıs ve Avrupa Birliği ilişkileri ve Avrupa Birliği girişimlerinin siyasi ve hukuki yönlerini ele alan iki makale anlatıyor.

65 Yıl Boyunca Kıbrıs, Prof. Dr. M. Derviş Manizade, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Mart 1993

Prof. Dr. M. Derviş Manizade, Kıbrıs için söyledikleri ve yazdıklarını belge ve resimlerle tamamladığı bu kitapta topluyor. Prof. Manizade, üniversite yıllarına kadar Kıbrıs'ta okumuş ve Viyana Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitiren ilk Türk olarak üniversite eğitimini tamamlamış ve uzun yıllar İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış. Onlarca mesleki yayınının yanı sıra Kıbrıs üzerine kitaplar yayınlamayı hiçbir zaman ihmal etmedi.

65 Yıl Boyunca Kıbrıs adlı kitap, Prof. Manizade'nin 25 yıl boyunca biriktirdiklerinin bir toplamı ve başka kitaplara konu olan çok önemli bir kaynak.

turistik KIBRIS

*ismine aldanmayın, o Türkiye'nin
her yerine ulaşıyor...*

hayal edin... yeşilin ve mavinin en sıcak tonlarıyla bezeli bir ada... ve
bu adanın en saf renklerini tüm canlılığıyla Türkiye'nin dört bir yanındaki
5000'in üzerindeki seyahat acentesine ve tüm KTHY bürolarına bir ayna
misali yansıtan pırıl pırıl bir dergi: TURİSTİK KIBRIS.

siz de bu güzelliğin bir parçası olmak istiyorsanız, reklamlarınızın dergimizde
yer alması için irtibat telefonlarımızdan bize ulaşabilirsiniz.

 **FREE
BIRDS**
yayın çözümleri

+90 392 815 55 85
+90 533 864 79 15

freebirdspublishing@yahoo.com

Çıktım Balkona Oturdum

Çıktım balkona oturdum
yok bu o bildiğin değil
orası ne güzeldi
bir yanı fidanlık
bir yanı okul
hani çıkıp oturunca
kuşlar uçardı Yeşil Hat'ta
bir Rum tarafına
bir Türk tarafına
casus olmayasınız derdim de
gülerdi kuşlar kahkahalarla

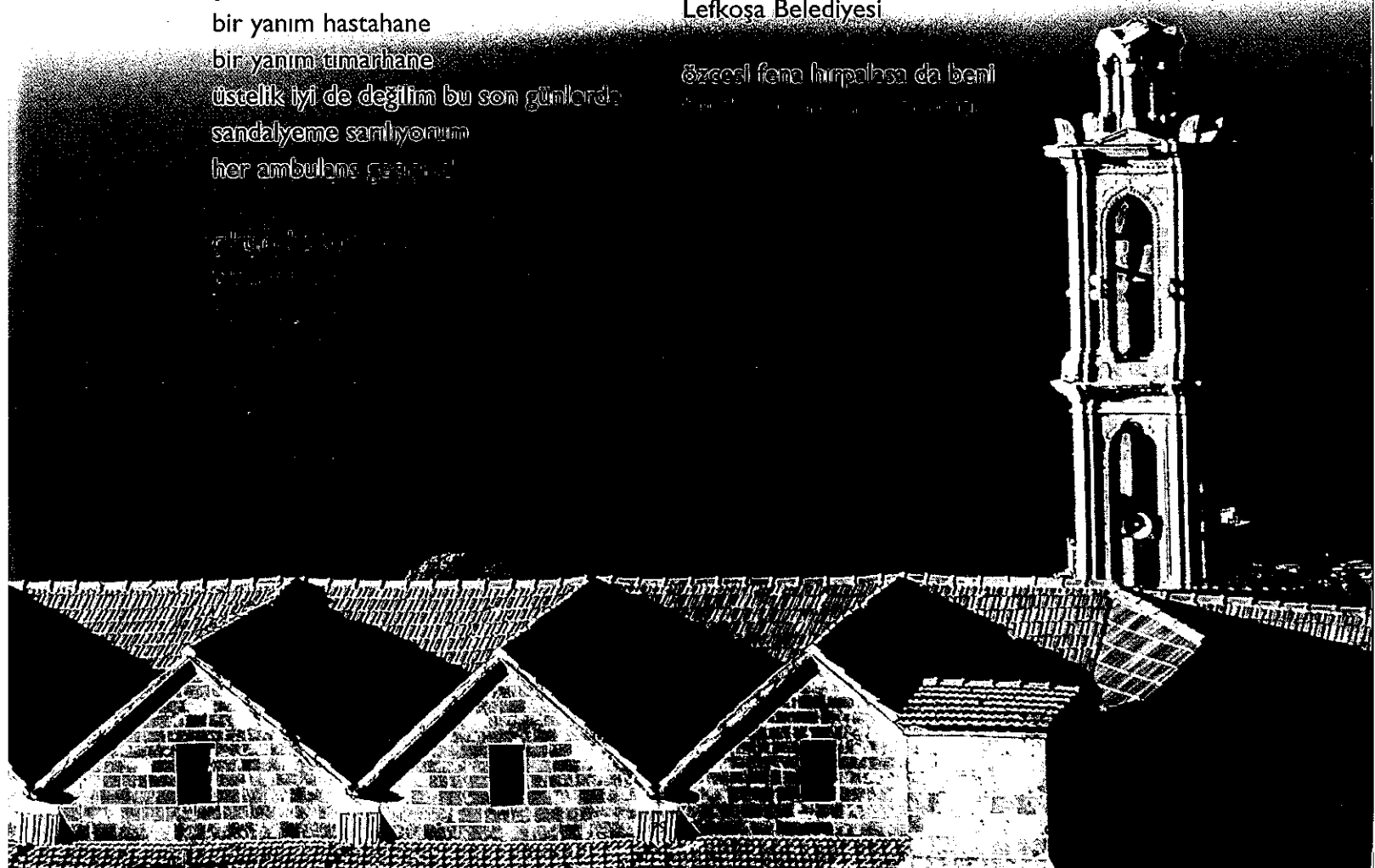
çıktım balkona oturdum
bir yanı hastahane
bir yanı tımarhane
üstelik iyi de değilim bu son günlerde
sandalyeme sarılıyorum
her ambulansa geçiyordum

çıktım balkona oturdum
arı gibi karşımdaki çiçekçi
ne çok çiçek alıyor herkes
ilk kez seviyorum ticareti
ben de bir tane alsam diyorum
bilmem sevda çiçeği var mı ki?

çıktım balkona oturdum
karşı parktan geliyor
civıl civıl çocuk sesleri
ve çocuk seslerini deliyor
vıcık vıcık pislik deresi
yitirmeyin umudunuzu çocuklar
yazmıştır bunu bir kenara mutlaka
Lefkoşa Belediyesi

Özcesi fena hırpalıysa da beni

Çıktım balkona oturdum

Hangi Yarısını?

Yurdunu sevmeliymiş insan
Öyle diyor hep babam
Benim yurdum
İkiye bölünmüş ortasından
Hangi yarısını sevmeli insan?

Neşe Yaşın

Ölücükler

Türk tarafında
Bir küçük mezarcıkta
Savaş kurbanı
Bir Kıbrıslı çocuk

Rum tarafında
Bir küçük mezarcıkta
Bir harup ağacının altında
Bir Kıbrıslı çocuk daha

Dedi ki:

İnsanlar ben neden öldüm
insanlar henüz bebedim
bir suç işlemedim
Neden koydunuz beni karanlığa?"

Dedi ki:

"Neden öldüm ben
bir suç işlemedim
tırmanmak istiyordum harup ağacıma
Neden koydunuz beni karanlığa?"

Acı Limonlar

Bir acı limonlar adasında
Ayın serin ateşlerinin yandığı
meyvenin gölgeli yuvarlağında

Ve ayak altında kuru otlar
Belleği eziyetler ve tekrarlar
Yarı yaşam boyu alışkanlıklar

Gerisi söylenmeden kalsın
güzellik, karanlık, şiddet
Bırakın yaşlı deniz bakıcıları beklesin

Uyku anıtlarını
Ve Yunan denizinin kıvrıkcık başı
Dinginliklerini dökülmemiş gözyaşları gibi saklasın

Dinginliklerini dökülmemiş gözyaşları gibi saklasın

Lawrence Durrell

**1 ay izleyin!
İsterseniz
geri verin...**

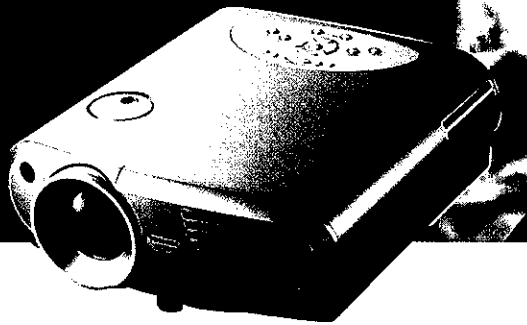
Choose freedom.

TOSHIBA

Dünya Kupası için

1 Aylık ön-hazırlık!

**HOME
STADIUM**
TOSHIBA LCD/DLP
PROJEKTÖRLER

Dünya kupası maçlarını nerede ve nasıl izleyeceğinize karar verdiniz mi?... Dünyanın en iyi profesyonel ve ev tipi projeksiyon sistemlerini üreten Toshiba, size en iyiyi test etme şansı veriyor. Şimdi alacağınız mükemmel bir Toshiba projeksiyon sistemini 1 aylık deneme süresinden sonra iade edebilirsiniz.* Tabi ki, mükemmelliği tattıktan sonra sıradanla yetinebilirsiniz.

Toshiba projeksiyon sistemleriyle; mükemmel görüntü, istediğiniz boyutta... Hemen arayın!...

*Sözleşme hükümlerine tabidir.

TOSHIBA PROJEKSİYON CİHAZLARI KONFIGÜRASYONLARI

Işık Gücü : 1100-2500 ANSI LUMEN

Ağırlık : 1.4-5.1 kg

Format : 4:3-16:9

Çözünürlük : SVGA/XGA/W-SVGA/W-XGA (SXGA/UXGA SIKIŞTIRILMIŞ)

**BÜTÜN TOSHIBA
PROJEKSİYON SİSTEMLERİ
KAMPANYAYA DAHİLDİR!
(1 Mayıs'a kadar)**

www.avsonline.net

avs®

AVS İLETİŞİM HİZMETLERİ

İSTANBUL

Tel : 0212 258 70 90 pbx

Faks: 0212 258 51 43

info@avsonline.net

ANTALYA

Tel : 0242 312 66 46 pbx

Faks: 0242 312 68 77